

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje

Bralne navade in bralna kultura v slovenskem in angleškem jeziku pri učencih v 6. in 9. razredu osnovne šole

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtor:

Žan Luka Umičević, 9. razred

Mentorica:

Dijana Žabkar, prof.

Celje, marec 2020

Vodnikova ulica 4, 3000 Celje

Bralne navade in bralna kultura v slovenskem in angleškem jeziku pri učencih v 6. in 9. razredu osnovne šole

RAZISKOVALNA NALOGA

Tematsko področje: HUMANISTIKA – JEZIKI

Avtor:

Žan Luka Umičević, 9. razred

Mentorica:

Dijana Žabkar, prof.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2020

KAZALO

1 POVZETEK	7
2 UVOD	8
2.1 NAMEN	8
2.2 HIPOTEZE	8
2.3 METODOLOGIJA DELA	9
3 TEORETIČNI DEL	10
3.1 Od gibanja do zapisa	10
3.1.1. Prve oblike sporazumevanja in razvoj pisave	10
3.1.2 Knjiga in tisk	10
3.2 Jezik in sporazumevanje	11
3.2.1 Delitev na socialne zvrsti slovenskega jezika	11
3.2.2 Delitev na funkcijske zvrsti slovenskega jezika	14
3.3 BRANJE	14
3.3.1 Opredelitev branja in bralne pismenosti	14
3.4 Literarnozgodovinska obdobja slovenske književnosti	17
3.4.1 Ljudsko slovstvo	17
3.4.2 Pismenstvo	18
3.4.3 Reformacija – protestantizem	18
3.4.4 Protireformacija in zametki baroka	19
3.4.5 Razsvetljenstvo	20
3.4.6 Romantika (1830–1848)	20
3.4.7 Realizem (in naturalizem)	21
3.4.8 Moderna	23
3.4.9 Književnost NOB	23
3.4.10 Sodobna književnost	24
3.5 Literarnozgodovinska obdobja angleške književnosti	24
3.5.1 Stara angleška književnost (Old English Literature)	24
3.5.2 Srednjeveška angleška književnost (Medieval Literature)	24
3.5.3 Renesansa in reformacija (Renaissance and Reformation Literature)	25
3.5.4 Revolucija in obnova (Revolution and Restoration Literature)	26
3.5.5 Literatura 18. stoletja (Eighteenth-Century Literature)	26
3.5.6 Romantika (The literature of the Romantic Period)	26
3.5.7 Viktorijanska doba (Victorian Literature)	27
3.5.8 Modernizem (Modernism and its Alternatives)	27
3.5.9 Povojna in postmodernistična literatura (Post-War and Post-Modern Literature) ...	27

3.6 Učni načrt za pouk slovenskega jezika v 2. in 3. vzgojno-izobraževalnem obdobju	28
3.6.1 Opredelitev učnega načrta slovenščine v osnovni šoli	28
3.6.2 Operativni cilji pri jeziku v 6. in 9. razredu	28
3.6.3 Vrste obravnavanih besedil v 6. in 9. razredu	29
3.6.4 Operativni cilji pri književnosti v 6. in 9. razredu	30
3.6.5 Obravnavane vsebine književnosti v 6. in 9. razredu	35
3.7 Didaktika slovenskega jezika – književnost	36
3.7.1 Šolska interpretacija književnega besedila	36
3.7.2 Diskusija oz. razprava	39
3.7.3 Bralne učne strategije	40
3.8 Učni načrt za pouk angleškega jezika v 2. in 3. vzgojno-izobraževalnem obdobju	41
3.8.1 Opredelitev učnega načrta angleščine v osnovni šoli	41
3.8.2 Operativni cilji pri jeziku v 6. in 9. razredu in razvijanje sporazumevalne jezikovne zmožnosti v angleščini	41
3.9 Didaktika angleškega jezika – književnost	43
3.9.1 Bralne strategije in tehnike (Reading strategies and techniques)	43
4 REZULTATI EMPIRIČNEGA DELA	44
4.1 INTERVJUJI	44
4.1.1 Intervju z Ido Kreča, bibliotekarko iz otroškega oddelka Osrednje knjižnice Celje	44
4.1.2 Intervju z Mohorjem Hudejem, bibliotekarjem iz leposlovnega oddelka Osrednje knjižnice Celje	47
4.2 ANALIZA REZULTATOV ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	48
4.2.1 Ali učenci sploh radi berejo?	50
4.2.2 Pogostost branja	53
4.2.3 Kraj branja	56
4.2.4 Čas branja in podatki	57
4.2.5 Kaj učenci berejo	59
4.2.6 Branje v angleščini	62
4.2.5 Bralno priznanje	68
4.3 BRALNA URICA V 6. IN 9. RAZREDIH	70
5 RAZPRAVA	71
6 SKLEPI IN ZAKLJUČEK	73
7 VIRI IN LITERATURA	76
8 PRILOGE	77
8.1 ANKETNI VPRAŠALNIK	77
8.2 LIKOVNI IZDELKI UČENCEV NA TEMO BRALNIH UČNIH UR	80

ZAHVALA

Branje človeka izpopolnjuje, razpravljanje ga pripravi, pisanje mu da natančnost.

Francis Bacon

Najprej bi se rad zahvalil svoji mentorici prof. Dijani Žabkar za vse pristne nasvete, vložen čas in podporo.

Zahvala gre g. Mohorju Hudeju in ge. Idi Kreča, ki sta me sprejela v Osrednji knjižnici Celje in bila pripravljena odgovoriti na moja vprašanja.

Zahvaljujem se vsem sodelujočim učencem 6. in 9. razreda III. osnovne šole Celje, ki so se udeležili bralne delavnice.

Zahvalil bi se tudi vsem osnovnim šolam in učencem, ki so sodelovali pri raziskavi.

Navsezadnje se zahvaljujem tudi svoji družini za podporo v času izdelave raziskovalne naloge.

1 POVZETEK

V teoretičnem delu raziskovalne naloge *Bralne navade in bralna kultura v slovenskem in angleškem jeziku pri učencih v 6. in 9. razredu osnovne šole* sem želel najprej opredeliti jezik kot sredstvo sporazumevanja. Pomembno je poznati pot od prvotnih oblik sporazumevanja, razvoja črk, tiska in knjig, saj smo ljudje le na takšen način prišli do branja in posledično bralnih navad. V nalogi me je zanimalo, kako se je književnost na slovenskem in angleškem ozemlju razvijala skozi čas, vse od dobe prvih zapisov (rokopisov) do današnje sodobne književnosti. V anketni vzorec so vključeni učenci, ki se še šolajo in ne odrasli, zato sem se lotil tudi osnov slovenske in angleške književne didaktike ter pod drobnogled vzel učni načrt književnosti v slovenskih osnovnih šolah pri pouku slovenskega in angleškega jezika. V empiričnem delu sem z metodo anketiranja raziskal, kakšno je trenutno stanje med učenci na osnovnih šolah Mestne občine Celje. Rezultati ankete so pokazali, da učenci na splošno radi berejo, v slovenskem jeziku pogosteje, v angleškem manj. Najpogosteje berejo doma in v postelji, največkrat zvečer. Rezultati raziskave so prikazali, da med dečki in deklicami na področju branja obstajajo razlike, kar je tudi potrdila bibliotekarka Osrednje knjižnice Celje, vsekakor pa so razlike opazne tudi med razredi, saj se (bralni) interesi skozi čas odraščanja spreminjajo. Na branje prav tako vplivajo sodobne razmere po svetu, saj se dandanes ustvarjajo nove knjige, nove oblike branja (npr. e-knjige), dela, ki so jih brale starejše generacije (npr. Josip Jurčič, Rokovnjači ipd.), pa odhajajo v zaton.

Da bi spodbudil dvig bralne kulture in bralnih navad, sem na III. osnovni šoli Celje s 6. in 9. razredi izvedel bralno delavnico.

Ključne besede: branje, bralna kultura, bralne navade, književnost, slovenščina, angleščina

2 UVOD

2.1 NAMEN

Za pisanje raziskovalne naloge sem se odločil meseca oktobra sredi pouka. Bil je že svež začetek šolskega leta in pri pouku slovenskega jezika smo se pogovarjali o branju – natančneje o bralni znački. Ker smo devetošolci in letos zaključujemo svojo osnovnošolsko obveznost ter imamo možnost (če smo bili pridni bralci) postati zlati bralci, nas je učiteljica vprašala: »No, kdo je pridno bral vsa leta in bo to šolsko leto postal zlati bralec?« Ponosno sem dvignil roko, vendar ko sem se ozrl okoli sebe, je kvečjemu le še nekaj mojih sošolcev pritrdilno odgovorilo. Imeli so različne izgovore, med drugim so povedali, *»da se jim ne ljubi, da nimajo časa, da ne vidijo smisla v opravljanju bralne značke, če za to na koncu nič ne dobijo in da ni obvezno«* ipd. Po pravici sem bil zgrožen, saj sem mislil, da bo zlatih bralcev vsaj nekaj več. Izgovori mojih sošolcev so pri meni spodbudili niz različnih vprašanj: *Ali je stanje bralnih navad in bralne kulture osnovnošolcev res tako slabo? Koliko in kako pogosto mladi sploh berejo? Kako dobro jim to gre od rok? Kaj berejo?* Tisti trenutek sem bil odločen, da želim bralne navade in bralno kulturo med osnovnošolci podrobneje raziskati in napisati raziskovalno nalogo.

2.2 HIPOTEZE

Hipoteza 1: Šestošolci v slovenskem jeziku berejo raje in pogosteje kot devetošolci.

Hipoteza 2: Dečki 6. razreda berejo raje kot deklice, medtem ko deklice 9. razreda berejo raje kot dečki.

Hipoteza 3: Učenci dandanes več posegajo po novejših knjižnih oblikah (stripi) in manj po starejših avtorjih (npr. Ivan Cankar).

Hipoteza 4: Učenci šestega in devetega razreda bi raje posegali po angleških besedilih, če bi imeli vpliv na izbiro obravnavanih vsebin pri pouku angleščine.

Hipoteza 5: Učenci šestega in devetega razreda najmanj posegajo po dramskih besedilih.

2.3 METODOLOGIJA DELA

Za izdelavo raziskovalne naloge *bralne navade in bralna kultura v slovenskem in angleškem jeziku pri učencih v 6. in 9. razredu* sem uporabil metodo študija literature, metodo intervjuja in metodo anketiranja.

Raziskave sem se lotil tako, da sem ustvaril anketni vprašalnik (priloga k raziskovalni nalogi), ki vsebuje 20 vprašanj zaprtega in 2 vprašanji odprtega tipa. Vprašalnik je bil anonimen.

Razdelil sem ga 274 učencem osnovnih šol Mestne občine Celje, od tega 66 učenkam in 79 učencem 6. razreda ter 64 učenkam in 65 učencem 9. razreda. Anketirani so anketni vprašalnik izpolnjevali meseca januarja 2020. Z rezultati ankete sem preveril 1., 2., 4. in 5. hipotezo. 3. hipotezo sem preveril z intervjuji.

Zanimalo me je, kakšen odnos do branja imajo mladi, kako pogosto hodijo v knjižnico, ali prosijo za predloge, pomoč knjižničarja in kakšne so razlike med izposajo knjig pri dečkih in deklicah, zato sem opravil intervju z bibliotekarjema iz Osrednje knjižnice Celje in s pomočjo njunih odgovorov prišel do podatkov. Prav tako me je zanimalo, v kolikšni meri učenci kupujejo knjige in kaj od nabora knjig v knjigarnah je zanje primerno, zato sem prav tako opravil intervju z vodjo knjigarniškega oddelka Mladinske knjige Celje.

Da bi sam prispeval k dvigu bralne kulture mladih, sem 19. 2. izvedel bralno urico oz. delavnico z zainteresiranimi učenci 6. razreda, na kateri smo obravnavali pesem Ervina Fritza Sorodnice srake in nato na temo pesmi poustvarjali. 20. 2 sem bralno urico ponovil z učenci devetega razreda, s katerimi smo obravnavali dve književni besedili; Skodelico kave Ivana Cankarja (odlomek) in besedilo Matilda v angleškem jeziku, avtorja Roalda Dahla, v sklopu katerega smo odprli diskusijo na temo družinskih odnosov v besedilu (*family relations in the text*). Nastale so čudovite in zanimive likovne pesmi in ena avtorska pesem na obravnavano temo.

3 TEORETIČNI DEL

Branje je vsakdanja stvar, ki je mnogim že samoumevna, vendar da smo ljudje prišli do stopnje branja, se je bilo najprej potrebno sporazumevati, razviti pisavo, prve knjige, šele nato je nastopilo branje. V teoretičnem delu se bomo najprej osredotočili na to, kako je človeštvo sploh prišlo do branja, nadaljevali z jezikom in sporazumevanjem, razvojem književnosti na slovenskem in angleškem vse do današnjih osnovnih šol, nekaj pozornosti pa bomo namenili tudi načinom poučevanja književnosti in sodobnih metod branja v osnovni šoli.

3.1 Od gibanja do zapisa

3.1.1. Prve oblike sporazumevanja in razvoj pisave

Prvi ljudje so se začeli sporazumevati z gibi oz. kretnjami; te kretnje vso kasneje prešle v kričke, ki so se vedno bolj izpopolnjevali, najprej v glasove, kasneje v besede, tudi zloge, dokler ni prišlo do govora. Informacije so prenašali ustno, dokler se ni pojavila potreba po zapisu (oz. ohranitvi) podatkov, zato so bili primorani ustvariti pisavo. Prva pisava je bila preprosta, ljudje so risali znake, ki so nekaj simbolizirali (npr. kmet je na škatlo narisal žito). Po mnenju zgodovinarjev so se zametki pisave razvili pred ok. 5000 leti v Sumeriji. Ker so v zapisih predmete upodabljali kot slike, je bila ta pisava slikovna pisava oz. podobopis. Podobopis se je razvil tudi v Egiptu, takšno pisavo imenujemo hieroglifi. Poznamo tudi kitajsko slikovno pisavo – pismenke in zlogovno pisavo – klinopis (Verdev 2016: 16–17).

3.1.2 Knjiga in tisk

V prvem tisočletju pr. Kr., so ljudje za podlago za pisanje začeli uporabljati pergament, saj je bil trši, trpežnejši, nanj pa so lahko pisali na obe strani. Hranili so ga v zvitkih, ki so jih kasneje rezali in zlagali eden na drugega. Nastal je prednik knjig – kodeks (rokopisna knjiga). Na pergament so pisali s peresi ptic. Brižinski spomeniki iz obdobja pismenstva so napisani na pergament. Na Kitajskem so v 1. stoletju izumili papir, ko so papirnate liste zložili skupaj, so dobili knjigo. Preden so izumili tisk, so knjige pisali in prepisovali na roke, po navadi je bilo to delo menihov v posebnih prostorih, imenovanih skriptoriji (Verdev 2016: 20–21).

Med prve preprostejše primere tiska uvrščamo kitajske lesene šablone, pravi primer tiska, pa je v 15. stoletju iznašel Johannes Gutenberg, s premičnimi kovinskimi črkami. Posebnost letih je bila, da jih je bilo možno večkrat uporabiti. Tisk se je razširil in od 18. stoletja dalje tiskajo časopise, od 19. pa tudi revije. Zaradi izuma tiska so knjige postale bolj dostopne in

cenejše, informacije so se širile hitreje, raven pismenosti je narastel. Prve tiskane slovenske besede so bile iz kmečke uporniške pesmi: »*Le vkup, le vkup, le vkup, le vkup uboga gmajna*« (Verdev 2016: 22–23).

3.2 Jezik in sporazumevanje

Jezik je v slovarju slovenskega knjižnega jezika opredeljen kot *sistem izraznih sredstev za govorno in pisno sporazumevanje*. Človek je že v prazgodovini zaradi težnje narave in dela imel/ustvaril potrebo po sporazumevanju z drugimi, ki se je skozi čas razvijala.

Sporazumevanje je tako pomembna posledica jezika. Z jezikom lahko izrazimo svoje mnenje, ni pa vedno ubesedeno. Literatura zato deli jezik na več kategorij:

3.2.1 Delitev na socialne zvrsti slovenskega jezika:

Socialne zvrsti sl. jezika imenujemo glede na socialno oz. družbeno okolje in glede na njihovo vlogo v le tem (Golob 1991: 24).

Knjižni jezik

Knjižni jezik (Cajhen in drugi, samostojni delovni zvezek: 32) načeloma uporabljamo pri pisanju in je enak na vsem slovenskem ozemlju. Govorimo ga predvsem takrat, ko nastopamo oz. govorimo pred publiko. I-učbenik za slovenski jezik v prvem letniku gimnazij (dostopno 2. 1. 2020 na: <https://eucbeniki.sio.si/slo1/2165/index1.html>), pojasnjuje, da ima knjižni jezik *vsenarodno in narodnopovezovalno nalogo*. Zaradi spoštljivosti do drugih pri govornem nastopanju (pred uradnimi osebami, pri pouku, po televiziji ali radiu itn.) uporabljamo posebno strogo vrsto knjižnega jezika, ki jo imenujemo zborni jezik. Zborni jezik je najstrožja različica knjižnega jezika, zato pri pogovoru z osebami iz oddaljenih krajev, ki jih poznamo (ali ne), uporabljamo manj strožjo različico tega jezika – knjižni pogovorni jezik. Knjižni pogovorni jezik uporabljamo tudi takrat, kadar na javni nastop nismo pripravljeni, od nas se pa pričakuje knjižni jezik.

Golob (1982: 18) meni, da je pomembna razlika med zbornim knjižnim jezikom in pogovornim knjižnim jezikom ta, da v zbornem predvsem beremo, morda recitiramo, redkeje govorimo, v knjižnem pogovornem pa pogosteje govorimo oz. kot slogovno posebnost tudi pišemo.

Neknjižni jezik

Neknjižni jezik (Cajhen in drugi, samostojni delovni zvezek: 32) uporabljamo predvsem pri pogovoru z ljudmi iz istega kraja ali področja oz. iste države in ki jih poznamo. To so prijatelji, sorodniki ali drugi znanci. Pomembno je, da so iz iste države, saj lahko le tako ta jezik razumejo. Neknjižni jezik, delimo na dve kategoriji:

Prostorske zvrsti, ki obsegajo:

Pokrajinski pogovorni jezik:

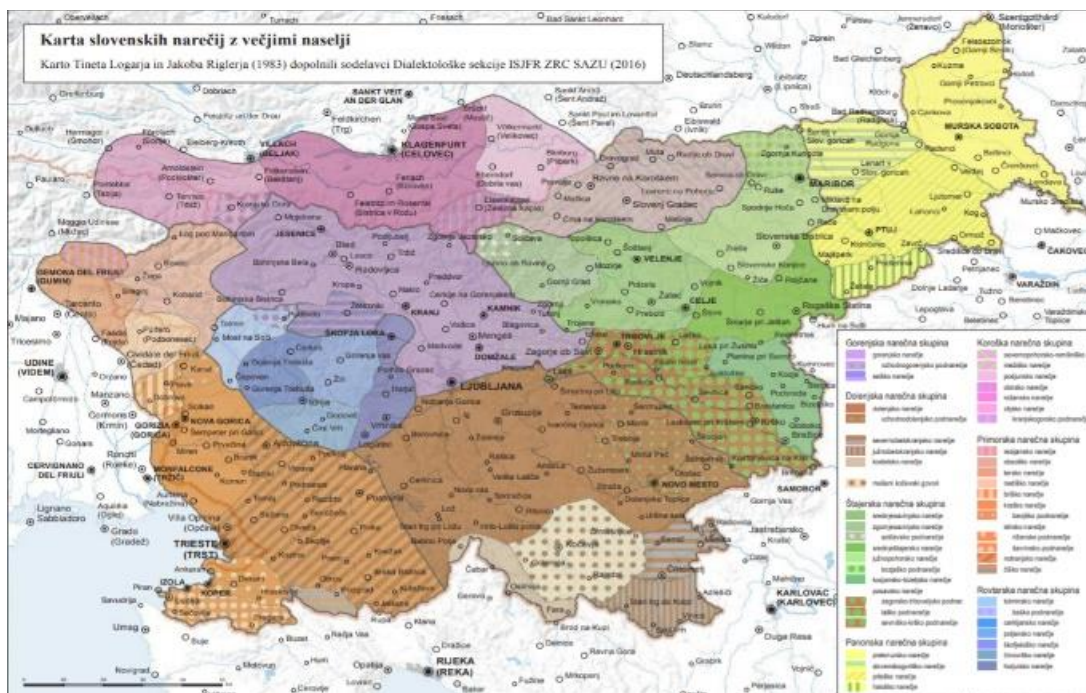
Za to vrst jezika je značilno, da obsega določene elemente narečja. V vsakem kraju se ta jezik malo razlikuje, v njem se izražajo predvsem tisti, ki ne govorijo narečnega jezika in ne knjižnega jezika. V večini okoliščin ta jezik ni primeren (Golob 1991: 29).

Narečja oz. dialekti se govorijo predvsem po vaseh. Dialekti so se v slovenski jezik usidrali ok. 14. stoletja, kar vemo po Brižinskih spomenikih, ki v 9. stol. niso vsebovali narečnih prvin, od 14. stol. dalje pa so jih ostali rokopisi in dela že vsebovali (Golob 1991: 30). Ločimo jih po zapisu, naglaševanju in podobnosti besed, ki je pri dialektih precej opazna. Narečja se prav tako spreminjajo, saj je jezik živo sredstvo, ki se stalno dopolnjuje in izboljšuje.

Nespremenjeni so le t.i. mrtvi jeziki, med katere uvrščamo klasično grščino, klasično latinščino in staro cerkveno slovanščino.

Slovenščina pozna okoli 50 narečij, ki se združujejo v 7 narečnih skupin: gorenjsko, koroško, dolenjsko, primorsko, štajersko, panonsko in rovtarsko.

V SLA (Slovenski lingvistični atlas) so narečja prikazana na karti slovenskih narečij z večjimi naselji:

Fotografija 1: Karta slovenskih narečij z večjimi naselji

Interesne zvrsti, ki obsegajo:

Sleng kot posebna govorica kake skupine ljudi, zlasti mladine, za katero je značilna uporaba novih besed (SSKJ, 2019). Slengovski izrazi izvirajo predvsem iz angleščine, zato je prisotna velika uporaba anglicizmov, na primer *kul*, *sori*, *tenks* ipd.

Žargon vsebuje izraze, ki spadajo predvsem v interesno okolje posameznika, te besede so npr. : *avto je zaštekal*, *podaj mi šraufenciger* ipd. Večinoma so to tudi popačeni ali po svoje povedani strokovni izrazi, ki lahko včasih postanejo tudi termin¹ (Golob 1991: 32). Žargoni so lahko kuharski, zdravniški, šolski itd. (I-učb., SLJ 1: 30).

Argo je jezik, ki ga uporabljajo predvsem tatovi, gangsterji in podobni ljudje, ki se skušajo med seboj na skrivaj sporazumevati tako, da bodo drugim nerazumljivi. Takšen primer jezika je papajščina, ki vsakemu samoglasniku doda p in še samoglasnik. Poznamo tudi frtajščino in latovščino, pri katerima se vrvata zloga -fr in -la (I-učb., SLJ 1, 31).

¹ tērmin -a m (é) lingv. beseda, besedna zveza, ki poimenuje pojme določene stroke, panoge, strokovni izraz (SSKJ).

3.2.2 Delitev na funkcijske zvrsti slovenskega jezika:

Funkcijske zvrsti imenujemo glede na funkcijo oziroma vlogo, ki jo v jeziku opravlja in glede na namen, ki ga želimo s tem jezikom doseči. Ločimo:

Praktično-sporazumevalni jezik, ki ga govorimo oz. uporabljamo v vsakdanjem življenju (trgovini, doma, v šoli) in je najpogostejši. V zapisani obliki ima ta jezik normalno stavčno sestavo, ki jo spremljajo zaimki, glagoli, ločila itd. (Golob 1991: 37).

Strokovni jezik: V njem se sporazumevajo ljudje različnih strok. Zanj so značilni strokovni izrazi oz. termini, ki jih najdemo v terminološkem slovarju. Vsebuje tudi veliko prevzetih besed iz drugih jezikov. Poznamo veliko zahtevnih oblik tega jezika, kot sta npr. znanstveni jezik in poljudnoznanstveni jezik (Golob 1991: 37–39).

Publicistični jezik se uporablja na televiziji, radiu, v časopisih, zato ga največkrat pišejo novinarji. Velikokrat je tudi poln napak, npr. zaradi nepripravljenosti novinarja ipd. Ta jezik je preprost in razumljiv večini ljudem, saj je običajno podan večjim množicam ljudi (Golob 1991: 40).

Umetnostni jezik: Berta Golob (1991: 41) ga opredeljuje kot sredstvo, s katerim oživljamo ves človekov duhovni in tvarni svet. Je jezik, s katerim se izražajo pesniki, umetniki.

3.3 BRANJE

3.3.1 Opredelitev branja in bralne pismenosti

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2014: str.) je branje oz. glagol *brati* opredeljen kot »razpoznavati znake za glasove in jih vezati v besede«. Pečjak (2012: 22) branje opredeljuje kot proces *dekodiranja*, pri katerem je bralec bolj *pasiven*, ko želi izločiti pomen iz besedila, kot pri pisanju.

Bralna pismenost

Bralno pismenost je mogoče gledati iz več vidikov. Za razvoj in razumevanje bralne pismenosti je vsekakor pomembno poznavanje jezikovnih, kognitivnih, sociokulturnih, razvojnih in izobraževalnih vidikov (Pečjak 2012: 16).

Prav tako je za učenca osnovne šole in tudi na splošno za vse zelo pomembno prepoznavanje podatkov, iskanje ključnih podatkov v besedilu in ločevanje nepomembnih od pomembnih podatkov. Damjanac (2011: 101) pravi, da je pomembno usmerjanje učencev pri razlagi

besedila, drugače si zapomnijo množične nepomembne podatke, ob tem pa izgubijo bistvo (temeljno sporočilo) besedila. Iskanje podatkov ni pomembno le za bralno razumevanje književnega besedila, temveč tudi za tvorbo besedil, saj lahko učenec s poznavanjem ključnih besed tvori primerno besedilo. Učitelji lahko bralno razumevanje učenca preverijo z množičnimi metodami, od katerih je najbolj pogosta metoda preverjanja povzemanja informacij z pisnim ali ustnim obnavljanjem umetnostnih ali neumetnostnih besedil. Včasih učitelji uporabljajo tudi osebno mapo učenca, s katero njegov napredek spremljajo in beležijo (Damjanac 2011: 101). Eržen (2011: 103) je mnenja, da morajo učenci pri delu z zahtevnejšimi besedili poleg že razvitih (avtomatiziranih) bralnih veščin usvojiti tudi (določene) meta-kognitivne bralne strategije.

Pečjak (2012: 46) podaja mejnike oziroma kazalce razvoja zgodnje pismenosti.

Tabela 1: Kazalci razvoja zgodnje pismenosti (Pečjak 2012: 46)

Porajajoča se pismenost	Začetna pismenost	Prehodna pismenost
- predstave o besedi ni - pretvarja se, da bere - zapomni si znana besedila - ne obnovi vsebine (pove samo delčke)	- ima predstavo o besedi - bere besedo za besedo - pri tihem branju si šepeta, bere le polglasno	- bere tiho - bere skupine besed (tekoče) - obnovi in povzame vsebino

Mlakar (2012: 68–69) deli bralce na tri glavne skupine:

- bežni oziroma površinski bralec: prebere začetek in konec,
- relativni bralec: prebere nekaj knjig na leto,
- absolutni bralec: bere redno in pogosto (imenujejo ga tudi knjižni molj).

»Bralne navade oblikujejo določen literarni okus, ki se razlikuje v različnih družbeno-socialnih okoljih« (Mlakar 2012: 68–69).

Bralno razumevanje

V literaturi Sonje Pečjak (2012: 36–37) je bralno razumevanje opredeljeno kot sočasni proces, v katerem bralec konstruira pomen iz besedila s pomočjo interakcije in lastne

vpletenosti v besedilo. Gre za (interakcijski) proces med bralcem in besedilom (predznanjem bralca, izkušnjami, motivi in cilji).

Bralna motivacija

Bralna motivacija je zelo pomembna že pri prvem koraku – pri odločitvi za branje.

Sestavljena je iz prepričanj in ciljev posameznika, ločimo pa jo na dve kategoriji (Pečjak 2012: 39–41):

- notranja motivacija, ki je sestavljena iz kompetentnosti, interesa, zatopljenosti bralca in prepričanja o pomembnosti branja. Omogoča nam uresničevanje dolgoročnih ciljev, gre za pogostejše branje, večjo bralno in učno učinkovitost.
- Zunanja motivacija, ki je sestavljena iz priznanja, dosežka, tekmovalnosti in socialne motivacije. Omogoča nam uresničevanje kratkoročnih ciljev, gre za redkejša branja in branje v času izobraževanja, bralna učinkovitost je manjša.

Pri notranji motivaciji bralec uresničuje svoje cilje, podira svoje dolgoročne rekorde, medtem ko pri zunanji motivaciji učenec večinoma bere zato, da dobi oceno, pohvalo, da lahko sodeluje v socialnih aktivnostih ipd.

Bralec in razvoj bralnih sposobnosti skozi čas

Pečjak (2012: 35) podaja smernice, ki razlikujejo učinkovitega bralca od manj učinkovitega.

Tabela 2: Razlikovanje med učinkovitim in manj učinkovitim bralcem

UČINKOVIT BRALEC	MANJ UČINKOVIT BRALEC
Poskuša brati smiselno, naravno in spremlja smiselnost besedila. Iz besedila (iz)lušči smisel, uporablja bralne strategije in si pri razumevanju pomaga s slikovnim gradivom. Načine branja spreminja glede na namen branja.	Osredotoča se na to, da vse besede prebere natančno. Iz besedila tvori pomen z natančnim branjem, črke natančno pretvarja v besede in jih pravilno bere, bralne strategije uporablja omejeno, ne pomaga si s slikovnim in drugim gradivom, vsa besedila bere na enak način.

V literaturi Sonje Pečjak (2012: 60–61) so prikazane stopnje branja skozi razvoj povprečnega otroka oziroma bralca. Pod drobnogled sem vzel le obdobji 3A in 3B, saj so anketirani učenci v teh obdobjih.

Tabela 3: Razvoj bralca

STOPNJA	BRALNE SPOSOBNOSTI	ZNANJE BRANJA
0 (6 let)		
1 (7 let)		
2 (9 let)		
3A (12 let)	- Bere tiho in glasno z razumevanjem različnih vrst gradiva. - Bere določene prispevke časopisov (in revij) za odrasle. - Uporablja slovarje.	- Bere umetnostna in neumetnostna besedila; otroške časopise, revije. - Uporablja slovarje. - Začne razvijati učne navade.
3B (14 let)	- Bere z razumevanjem. - Uči se iz različnih virov. - Ima obsežen; splošen in tehničen besednjak. - Uporablja slovar za odrasle. - Bere časopise in revije za odrasle.	- Bere literaturo za mladostnike (in odrasle). - Učinkovito uporablja slovarje, učbenike ... - Kot vir informacij uporablja knjižnico.
4 (18 let)		
5 (nad 18 let)		

3.4 Literarnozgodovinska obdobja slovenske književnosti

3.4.1 Ljudsko slovstvo

Lah (1992: 145) opredeljuje ljudsko slovstvo kot *literarni dokument slovenskega naroda do pojava pisane umetne književnosti, ki /.../ima velik nacionalno-kulturni pomen/.../*. Iz tega bi lahko ljudsko slovstvo označili kot edini vir književnosti pred pojavom pismenstva in kasnejših bolj razvitih oblik. V njem najdemo zakoreninjene običaje, navade, preteklost ljudi,

ki so to predali skozi ustno izročilo. Ljudsko slovstvo delimo na lj. pesmi, pravljice, basni, legende, mite ipd. Njihova glavna značilnost je, da avtor ni znan, saj so se ta dela predajala iz roda v rod. Posledica tega je več različnih verzij, saj je vsak rod izročilu dodal nekaj svojega. Vsebina je berljiva, preprosta in razumljiva. Za ljudsko slovstvo so značilna še naslednja pesniška sredstva: ponavljanje, pomanjševalnice, pretiravanje, stalni okrasni pridevki ipd. V nekaterih ljudskih delih je pogosta uporaba starinskih in narečnih besed, v nekaterih pa so celo nemške izposojenke, ki jih imenujemo barbarizmi. Ljudske pesmi (lirika) se lahko delijo še na več tematskih podkategorij, kot npr. delovne, ljubezenske, pastirske, otroške, šaljive pesmi itn. Med ljudsko pripovedništvo prištevamo basni, pravljice, legende, pregovore, uganke ... V dramatiki načeloma znakov ljudskega slovstva ne zasledimo, razen v obredjih, kakršna sta na primer jurjevanje (značilno za Belo Krajino) in kurentovanje (odganja zimo) ter verskih ljudskih igrar (Lah 1992: 146).

3.4.2 Pismenstvo

Pismenstvo na slovenskem se začne predvsem v 10. stoletju ob odkritju Brižinskih spomenikov v mestu Brižinj oz. Freising. Ta čas se začno izoblikovati mnogi slovanski jeziki. Najpomembnejše *delo* pismenstva so Brižinski spomeniki, ki so prvi zapisi v slovenskem jeziku. V svojem času so bili uporabljeni kot pripomoček Freisingškemu (Brižinskemu) škofom, ki so imeli pri nas več posesti (npr. v Škofji Loki). Zaradi tega so morali delež molitev zapisovati med drugim tudi v slovenskem jeziku. Spomeniki so sestavljeni iz 3 delov; prvi in tretji sta spovedna obrazca, drugi je pridiga o grehu in pokori. Zapisani so v latinici, natančneje v karolinški minuskuli. Leta 1836 jih je odkril Jernej Kopitar, kasneje pa sta jih izdala in komentirala Fran Ramovš in Matevž Kos (Lah 1992: 142). Iz tega obdobja poznamo še nekaj drugih rokopisov, takšen primer so npr. Stiški rokopisi, v katerih se že kažejo (dolenjske) narečne značilnosti, ki jih Brižinski spomeniki niso vsebovali. To nakazuje, da so se narečja izoblikovala kasneje. Lah (1992: 143) opozarja, da so za to obdobje pomembni tudi Celovski ali Rateški rokopisi (nastali konec 14. stol), ki vsebujejo 3 molitve. Pismenstvo nam nakazuje na zgodnji razvoj slovenskega jezika.

3.4.3 Reformacija – protestantizem

Večja vpliva obdobji humanizma in renesanse, ki sta se odvijala na drugih ozemljih, na slovenskem ozemlju ni bilo, vendar je naše ozemlje prevzel vpliv reformacije Martina Luthra. Začele so se širiti protestantske ideologije, pomembna je bila uporaba narodnega jezika pri cerkvenem obredju. Biblijo so začeli prevajati v narodne jezike, zato Lah (1998: 74) govori o

tem, da smo z reformacijo dosegli *stik s sočasnim evropskim razvojem*. Reformacijo bi lahko opredelili kot obdobje prvih tiskanih knjig na slovenskem (od leta 1550 dalje).

Na našem ozemlju so delovali pomembni predstavniki reformacije:

Primož Trubar: Lah (1998: 74) Trubarja označuje za prvega slovenskega književnika. Za osnovo jezika je uporabil narečje iz svojega domačega kraja – dolensko narečje, ki je vsebovalo prvine ljubljanske govornice. Sprva je pisal v gotici, kasneje pa v latinici, ki jo je prilagodil (prilagodil je sičnike in šumnike). Leta 1550 sta v Tübingenu izšli prvi slovenski knjigi Abecednik oz. Abecedarium in Katekizem oz. Catechismus. Trubarjeve knjige so imele velik pomen za slovenski narod, predvsem opismenjevalni, izobraževalni in nacionalno-spodbujevalni pomen (Lah 1998: 74).

Adam Bohorič je bil predvsem pedagog in eden redkih predstavnikov reformacije, ki ni bil duhovnik. Pomemben je zaradi izida prve slovenske slovnice: Zimske urice (*Articae Horulae*), ki je bila napisana v latinščini. Po njem se imenuje slovenska različica pisave latinice – bohoričica (Lah 1998: 76)

Jurij Dalmatin je povezan z izidom najpomembnejšega slovenskega protestantskega dela. Leta 1584 v celoti prevedel Biblijo, prevajal jo je kar 10 let. Biblija naj bi veljala za najobsežnejše in leposlovno najbolj vredno in urejeno delo obdobja reformacije (Lah 1998: 75)

Sebastijan Krelj je izdal t. i. Otroško biblijo, ki je bila mladinska priredba Biblije, kasneje pa tudi Postilo slovensko, v kateri so bili predstavljeni nedeljski in praznični evangeliji (Lah 1998: 75).

3.4.4 Protireformacija in zametki baroka

Lah (1998: 97) opredeljuje protireformacijo kot zastoj v slovenskem razvoju književnosti, saj ni bilo niti kakovostnega niti količinskega napredka. Najpomembnejši predstavnik tega obdobja je Janez Svetokriški, čigar pravo ime je Tobija Lionelli. Izdal je *Sacrum promptuarium* – 5 pridig v knjižni obliki. Znanе so po značilnem baročno okrašenem stilu. Vsekakor je pomemben tudi nemški plemič in kranjski deželni *patriot*² Janez Vajkard Valvasor, ki je s prispevkom (razpravo) o Cerknškem jezeru postal član Royal Society (angleške kraljevske

² patriót -a m (ô) kdor ljubi domovino; rodoljub, domoljub: bil je velik patriot (SSKJ).

družbe). Napisal je Slavo vojvodine Kranjske, ki je razdeljena na 15 delov v štirih obsežnih knjigah. V delu obravnava topografske značilnosti, etnografijo, zgodovino, naravne značilnosti Cerknškega jezera, verstvo, ustavo ipd. dežele Kranjske (Lah 1998: 98).

3.4.5 Razsvetljenstvo

Na našem ozemlju nastopi doba preporoda in vzbujanja narodne zavesti. Glede na literaturo Laha (1998: 158) se pri nas v tem času kažejo različne težnje oz. vplivi klasicizma, baroka, rokokoja, predromantike, zato dobo omejimo od sredine 18. stoletja do začetka 19. stoletja. Predstavnike dobe razdelimo v 4 skupine:

- Redovniško skupino, katere glavni predstavnik je Marko Pohlin, avtor *Kraynske Grammatike* in več knjig za kmete. Izdajal je tudi prvi pesniški zbornik *Pisanice*, v katerem je objavljaj tudi Valentin Vodnik (Lah 1998: 158).
- Janzenistično, katere glavni predstavnik je Jurij Japelj. Janzenizem je bilo gibanje, ki se je izvajalo v katoliški Cerkvi in vsebuje več prvin protestantizma. Janzenisti so bili nasprotniki jezuitov³, zato jih je cerkev nekaj časa preganjala (Lah 1998: 158–159).
- Zoisovo oziroma Zoisov krog, katerega glavni predstavnik je baron Žiga Zois, ki je bil mecen, kar pomeni da je dajal finančno podporo. V njegovem krogu so vplivneži spregovorili o idejah, ki jih je Zois kdaj tudi uresničil (Lah 1998: 159). Pomemben je bil tudi Anton Tomaž Linhart, ki je začel pisati v nemščini, Zois pa mu je dajal spodbudo za pisanje v slovenskem jeziku. Zaradi tega je Linhart kasneje napisal prvo slovensko komedijo *Županova Micka* in igro *Ta veseli dan ali matiček se ženi*. Lah (1998: 160) opredeljuje Linharta kot prvega slovenskega dramatika. Na slovenskem je deloval tudi Valentin Vodnik, ki je Zoisu dajal pobudo za delovanje na področju književnosti. Izdal je mnogo del, med drugim leta 1806 prvo pesniško zbirko *Pesme za pokušino*, bil pa je tudi urednik prvega slovenskega časopisa *Lublanske novize*. Njegova bolj znana pesem, ki spodbuja narodno zavest, je *Dramilo*.

3.4.6 Romantika (1830–1848)

Romantiko na slovenskem uvrščamo v leto 1830, ko tudi v Prešernovem ustvarjalnem opusu prevlada prava romantika in se uveljavi v javnosti. Pred tem so večinoma prevladovali vplivi

³ *jezuít -a m (i)* član reda sv. Ignacija Loyola, za katerega je značilna trdna organizacija in zahteva po visoki versko-moralni izobrazbi: *skrb jezuitov za šolstvo* (SSKJ).

razsvetljenstva in predromantike (Kos 1995: 82). Po Kosu (1995: 82) je romantika vrh dosegla leta 1835, nato pa pojenjala do leta 1846, ko France Prešeren svoje delo opusti. Obdobje so zaznamovali tudi drugi priznani avtorji, med katerimi so najbolj znani Matija Čop, Jernej Kopitar, Janez Cigler, Andrej Smole, Stanko Vraz in drugi (Lah 1998: 211–213). Pomembnejše delo, ki je izhajalo v izključno tem obdobju je literarni almanah oz. zbornik Kranjska Čbelica, v katerem je svoj pesmi objavljala tudi Prešeren. Ob koncu romantike Kranjska Čbelica preneha izhajati. Zbornik je začel izhajati leta 1830 in v naslednjih letih zaporedoma izhajal vsako leto (ali dve) v zvezkih (Kos 1995: 82). Kranjska Čbelica je sprožila kulturni boj med tistimi, ki so bili pristaši koristnostne književnosti (*Kopitarjevi učenci*) in med v evropsko kulturo usmerjenimi (Prešeren in Čop) (Janež 1957: 169–170). Po izidu 4. zvezka zaradi cenzurnih težav ni izhajal do leta 1848, ko izide zadnji, tj. 5. zvezek literarnega zbornika. Poleg Kranjske Čbelice se je romantika kazala tudi v drugih glasilih: *Ilyrisches Blatt*, *Carniolia*, *Carinthia* in *Novice* (Kos 1995: 82–83). Nekaj let pred koncem obdobja so izhajale prav tako pomembne Kmetijske in rokodelske novice, katerih urednik je bil Janez Bleiweis. Na našem ozemlju so se kazali vplivi treh t.i. kulturno-političnih gibanj: ilirizma (Stanko Vraz), avstroslavizma (Jernej Kopitar) in panslavizma (Matija Majar Ziljski).

Obdobje romantike se zaključi leta 1848 s pojavom marčne revolucije, ki je ukinila cenzuro in uvedla svobodo govora, tiska in zborovanja.

3.4.7 Realizem (in naturalizem)

Od romantike do realizma

Po koncu romantike, se je od 1848 do ok. 1899 vrstilo obdobje prehoda od romantike do realizma. V dobi, ko je bila na slovenskem slovstvena smer romantika, se je v Franciji, Rusiji in Angliji že pojavil prvi zametek realizma – romantični realizem, po letu 1848 (ob koncu romantike na slovenskem) pa objektivni realizem, ki je iz romantičnega poskušal izločiti vse elemente romantike, idejnosti, fabulistike⁴ in psihologije ter jih nadomestiti s stvarnimi dokazi, analizo dejstev, z mirno objektivnostjo. Hkrati z objektivnim realizmom se je prav

⁴ fábula -e ž (â), lit. smiselno si sledeči dogodki v literarnem delu, zgodba // nav. mn., ekspr. neresnična pripoved, izmišljotina: to so same fabule (SSKJ).

fabulístika -e ž (í) knjiž. ustvarjanje, oblikovanje fabule v literarnem delu: spretna fabulistika // literarna dela z izrazito fabulo: Jurčičeva fabulistika (SSKJ).

tako razširil psihološki realizem. Realizem se je najprej kazal v pripovedništvu, romanu, noveli, v dramatiki šele kasneje (Kos 1995: 120–121).

Naturalizem v Evropi

Naturalizem je nastal okoli leta 1870 v Franciji iz objektivnega realizma. Želel je uveljaviti znanstveni pogled na življenje in iz slovstva dokončno pregnati romantične ideologije ter uveljaviti objektivno opisovanje dejstev (po resničnih dokumentih). Realizem in naturalizem sta prevladovala do devetdesetih let 19. stoletja, svoj pečat pa sta pustila v epiki in dramatiki, nikakor se nista uveljavila v poezijo. Realistično poezijo je poznala samo francoska književnost, v t. i. obliki parnasa⁵ (Kos 1995: 121–122).

Slovenski realizem in naturalizem

Slovenija je za razliko od drugih držav (npr. Francije, Rusije, Anglije) na področju književnosti v tem času zaostajala za nekaj desetletij. V prvi polovici obdobja se prepleta več smeri in vplivov (Kos 1995: 123). Kos (1995: 124) piše o tem, da je *tradicionalna oznaka* te polovice **romantični realizem**, ker še vedno vsebuje močne prvine romantike in je mnenja, da je oznaka netočna, saj gre zgolj za dediščino romantike z vidnimi vplivi razsvetljenstva in predromantike. Po letu 1881 se realizem razširi v pripovedništvu in poeziji. Romantični elementi še vedno prevladujejo (v mnogih delih Tavčarja in Kersnika). S Kersnikom se začne širiti nova smer realizma – poetični realizem (Kos 1995: 124). Poskuša se uvesti naturalizem, vendar brez večjega uspeha. Kasneje ga uvede Fran Govekar z objavo romana *V krvi v Ljubljanskem zvonu* (1896). Naši naturalista sta bila predvsem Fran Govekar in Zofka Kvedrova (Janež 1957: 384) Na področju dramatike se v obdobju vrstijo prvi poskusi tragedije (Josip Jurčič skupaj s Franom Levstikom, *Tugomer*, 1876), drame in veseloigre. V pesništvu prevladujeta balada in romanca, ep se skoraj več ne pojavlja. Priljubljene so tudi črtice, novele (Tavčar in Kersnik), romani in povesti. Pomembni predstavniki realizma so Janez Trdina, Matija Valjavec, Fran Levstik, avtor *Popotovanja od Litije do Čateža* in prve umetne pripovedke Martina Krpana, Simon Jenko, Josip Stritar, Josip Jurčič, Simon Gregorčič (Soči), Janko Kersnik, Anton Aškerc in drugi (Kos 1995: 124–191).

⁵ Parnas je francoska realistična poezija, ki je terjala neprizadetost, oporo na zgodovinskih dokumentih (in virih), na znanstvenosti (Kos 1995: 122).

3.4.8 Moderna

Slovenska moderna se je začela razvijati kot upor proti epigonski⁶ poeziji in prozi, kot odziv na evropsko književnost in na družbene razmere na slovenskem v tem času. V literaturi Janka Kosa (1995: 194) izvemo, da moderna ni enotna slovstvena smer (npr. Cankar in Župančič sta smer moderne po smrti Ketteja in Murna razvijala na drugačen način). Med slovensko moderno štejemo najpomembnejše predstavnike: Josipa Murna – Aleksandrovega, Dragotina Ketteja, Ivana Cankarja in Otona Župančiča. Začetek obdobja lahko omejimo z izidom Cankarjevega dela *Erotika* in Župančičeve *Čaše opojnosti*. V tem obdobju so se razvile štiri slovstvene smeri; dekadenca, simbolizem, nova romantika in impresionizem.

3.4.9 Književnost NOB

To obdobje zajema čas med prvo in drugo svetovno vojno (1918–1945). V prvem delu obdobja v slovenski književnosti prevladuje iskanje in prizadevanje po resničnem prikazovanju stiske vojne in povojnega časa. V drugem delu obdobja je v ospredju socialni boj z različnimi političnimi situacijami in odziv družbe na takratne razmere. V tem času se začne razvijati tudi slovensko narodno vprašanje in prizadevanja za narodno in socialno osvoboditev. V slovenski književnosti se v sklopu obdobja razvijeta dve večji literarni smeri: ekspresionizem in socialni realizem. Ekspresionizem je stremel k ustvarjanju lastne podobe življenja in si resnično življenje prilagodil po svoji meri. Socialni realizem poznamo tudi pod imenom novi realizem, saj je kritično opisoval družbene razmere in izpostavljal življenje vsakdanjih, malih ljudi (kmetje, socialno šibkejši). Ker je prikazoval resnično življenje, se je najbolj razvil v pripovedništvu (romani, novele, povesti) (Janež 1957: 479–497). Avtorji so prihajali iz obrobni slovenskih regij (koroška, prekmurska, štajerska regija). Znani predstavniki so bili France Bevk, Prežihov Voranc, Miško Kranjec, Ciril Kosmač idr. (I-učbeniki SLJ 9. razred 2016: 496).

⁶ epigón -a m (ô) nav. slabš. kdor posnema dela pomembnejših vzornikov, navadno v umetnosti: on sploh ni pesnik, je epigon; Jurčičevi epigoni (SSKJ).

3.4.10 Sodobna književnost

Nekaj let po vojni se začne sodobna slovenska književnost, ki jo imenujemo tudi književnost po drugi svetovni vojni. Tematsko so literarna dela odražala družbene razmere takratnega časa. Razvijejo se različne smeri in tokovi (avantgarda, konstruktivizem, postmodernizem). Avtorji začnejo veliko eksperimentirati z jezikom, njihova dela so kazala na povezavo med družbenimi razmerami in angažiranostjo literature. Glavni avtorji so: Tone Pavček, Dane Zajc, Janez Menart, Svetlana Makarovič idr. (Lah 1996: 86–238).

3.5 Literarnozgodovinska obdobja angleške književnosti

3.5.1 Stara angleška književnost (Old English Literature)

Stara angleška oz. anglosaška literatura zajema literarna dela, ki so iz tistega časa preživel. Ta dela vsebujejo epsko poezijo, zgodbe, prevode Biblije ipd. Izraz »Old English Literature« nam prikazuje kulturno razliko med Anglijo v šestem in devetnajstem stoletju. Strokovnjaki celotno angleško književnost delijo na tri obdobja (ang. »Old«, »Middle«, »Modern« - stara, srednjeveška in moderna književnost). V obdobju se vrsti več znanih del, kot so npr. *Widsith* (pesem), *the battle of Maldon*, *the elegies of Exeter book*, epska pesem *Beowulf*, *the Dream of he Rood* idr.

3.5.2 Srednjeveška angleška književnost (Medieval Literature)

V času po normanskem osvajanju Anglije, je anglo-saški jezik prišel v zaton. Zaradi vplivov normanskih dialektov je postajal vse bolj anglo-normanski, iz njega se je kasneje razvila srednjeveška angleščina, imenovana *Middle English*. V tem obdobju je v besedilih še vedno prevladovala verska vsebina. Začeli so pisati hagiografe oz. poenostavljene življenjepise svetnikov. Konec 12. stoletja so razvili prvo delo v *angleškem jeziku*, ki naj bi ga predstavili kralju Arturju in vitezom okrogle mize. Prvi pisatelji angleškega jezika William Langland (delo *Piers Plowman*, Geoffrey Chaucer (delo *The Canterbury tales*) in t. i. Pearl Poet (delo *Sir Gawain and the Green Knight*) so se pojavili v 14. stoletju. T. i. Middle English language je trajal do 15. stoletja, ko se je uveljavila Londonska različica jezika imenovana Chancery Standard, ki se je začela širiti, vendar se je angleška literatura v tistem času pisala v različnih jezikih (*Norman-French*, *Latin* itd.). V obdobju angleške srednjeveške književnosti se pojavi tudi prva angleška objavljena knjiga ženske avtorice (*Revelations of Divine Love*), med prve

natisnjene knjige pa prištevamo delo *sir Thomasa Malory-a Le Morte d'Arthur (1485)*, ki naj bi bilo pomembno za kasnejše obujenje spominov na t.i. Arturske legende (Sanders 1994: 28–83).

3.5.3 Renesansa in reformacija (Renaissance and Reformation Literature)

Leta 1476 William Caxton izumi tiskarski stroj. Anglijo je začela preplavljati t.i. *vernacular literature* oz. literatura »preprostega naroda – ljudski jezik«. V obdobju renesanse (nastane pomembno delo *The Book of Common Prayer*, ki na angleško literaturo pusti velik vpliv.

Obdobje delimo na tri podobdobja oz. smeri (Sanders 1994: 83–186):

- Elizabetansko (Elizabethan): Pomembnejši pesniki tega obdobja so bili Edmund Spenser (delo *The Faerie Queene*, ki je častilo dinastijo Elizabete I.), sir Philip Sidney (deli *Astrophel in Stella*, *The Defence of Poetry* idr.), ko pa je bila tiskana literatura že dodobra razširjena, so se uveljavile tudi (glasbene) pesmi Thomasa Campiona. Najpomembnejši (in tudi najbolj znan) pesnik in dramatik celotnega obdobja renesanse je William Shakespeare, ki je pisal v različnih žanrih, predvsem pa tragedije in komedije. Njegovo literarno ustvarjanje se nadaljuje in konča v jakobinskem obdobju.
- Jakobinsko (Jacobean) obdobje: Shakespeare je začel pisati problemske igre, nadaljeval s tragedijami in napisal večino danes znanih del (*Macbeth*, *kralj Lear* ipd.). V obdobju se na področju gledališča razširi t. i. *revenge play* (Thomas Kyd). George Chapman prvi prevede Homerjevo *Odisejo* in *Iliado* v angleščino. Poleg Williama Shakespeara in Bena Jonsona se v obdobju vrsti tudi veliko drugih znanih pesnikov, npr. George Herbert, Andrew Marvell, Henry Vaughan idr. Proza v obdobju je pustila pečat z delom *King James Bible* oz. angleškim prevodom Biblije (William Tyndale).
- Pozna renesansa: Pomembnejša skupina pesnikov 17. stoletja so bili pesniki, ki so podpirali Kralja Charles I. med angleško civilno vojno. Najpomembnejši t. i. kavalirski epesniki (Cavalier poets) so bili: Robert Herrick, Richard Lovelace, Thomas Carew in sir John Suckling. Na njihova dela so imeli vpliv avtorji kot npr. Horacij, Cicero, Ovid idr. Zadnji, ki ga uvrščamo v obdobje renesanse, je John Milton, katerega dela so bila objavljena v obdobju obnove (Restoration Period).

3.5.4 Revolucija in obnova (Revolution and Restoration Literature)

V tem obdobju so bila objavljena dela Johna Milтона. Eno izmed njegovih del—Areopagitica je eno izmed najbolj vplivnih govorov (free speeches). Najpomembnejša literarna vrsta v obdobju obnove je bila satira, ki so jo po večini objavljali anonimno. Eden najpomembnejših pesnikov tistega časa je bil John Dryden, ki je imel takšen vpliv, da se obdobje obnove v označuje tudi kot »Age of Dryden (Doba Drydna)«. Njegovo najbolj znano satirično delo je *MacFlecknoe*. Proza obdobja je večinoma omejena na krščanska verska dela, začenjata pa se usmerjati v dve novi smeri, ki prevladujeta v kasnejših obdobjih; fiction-leposlovje in journalism-novinarstvo. V tem obdobju se Aphra Benn z romanom *Oroonoko* uvrsti med prve profesionalne romanopiske (Sanders 1994: 186–273).

3.5.5 Literatura 18. stoletja (Eighteenth-Century Literature)

Literatura 18. stoletja se deli na dve dobi; *Augustan literature* in *Age of Sensibility*. James Thomson napiše *The seasons*, Edward Young – *Night thoughts*, najpomembnejši pesnik pa je Alexander Pope. V tem času je bila na vrhuncu posmehljivo-junaška literatura. Med največji posmehljivo-junaški (mock-heroic) pesmi uvrščamo Popeovi deli *Rape of the Lock* in *The Dunciad*. Alexander Pope je prav tako prevedel *Iliado* in *Odisejo*. Med najbolj znane dramatike obdobja uvrščamo Johna Vanbrughja in Williama Congreva (komedije) ter Geoga Lilla in Richarda Steela (tragedije). Prvič je bila predstavljena figura Harlequin in začelo se je pantomimično gledališče. Z Danielom Defoeom se je razmahnilo pisanje romanov. Iz novinarstva se je obrnil k pisanju izmišljenih kriminalnih življenj in 1719 napisal tudi *Robinsona Crusoea*. Obdobju je veliko prispeval tudi Jonathan Swift (*satira Gulliver's Travels*). Druga polovica obdobja je bila doba *Age of Sensibility*, ki jo včasih tudi imenujejo *Age of Johnson* po pisatelju Samuelu Johnsonu, ki je veliko prispeval k obdobju. Napisal je angleški slovar, ki je imel dolgoročni vpliv na angleški modernizem (Sanders 1994: 273–333).

3.5.6 Romantika (The literature of the Romantic Period)

Romantika je literarna smer, ki se je razvila konec 18. stoletja. Najbolj odmevna avtorja sta bila Robert Burns in William Blake. V tem obdobju so delovali tudi tako imenovani Lake poets, skupina pesnikov, ki so živeli v Angliji na območju Lake. Charlotte Turner Smith je v Ameriko uvedel sonetno obliko. Romantična doba je v Anglijo prinesla nov pogled na svet, romantičen in čustven pogled. Pomemben romanopisec je bil Sir Walter Scott, čigar

zgodovinske romane so vplivale na veliko ljudi. Poleg njega pa je bila pomembna prav tako romanopiska Jane Austen (delo *Pride and Prejudice*) (Sanders 1994: 333–457).

3.5.7 Viktorijanska doba (Victorian Literature)

V viktorijanski dobi roman postane najpomembnejša literarna vrsta. Pomembnejšo vlogo v dviganju popularnosti avtorjev so imele ženske. Na literarni sceni se pojavi Charles Dickens, ki postane eden najbolj znanih romanopiscev na svetu. Dickens je smešil mnoge družbene aspekte (npr. *the Workhouse in Oliver Twist* ipd.). Znani so bili tudi William Makepeace Thackeray, the Brönte sisters idr. V poeziji se uveljavi predvsem Alfred Lord Tennyson. Pomembna je bila vloga **dramatičnega monologa**, ki ga je v tem obdobju uporabljalo mnogo pesnikov. Sledi v dramatikah sta puščala James Planche in Thomas William Robertson (Sanders 1994: 457–505).

3.5.8 Modernizem (Modernism and its Alternatives)

Na modernizem so vplivale ideje Charlesa Dickensa, Ernsta Macha, Henra Bergsona, psihoanalitika Sigmunda Freuda in drugih. Čeprav je modernizem v prvih desetletjih novega stoletja postal pomembna literarna smer, je bilo veliko avtorjev, ki niso bili modernisti, kot npr. Thomas Hardy, H. G. Wells, John Galsworthy idr. Modernizem se je nadaljeval tudi čez 1920-a in 1930 leta, torej tudi v vojnem času. Pomembni pisatelji v vojnem času so bili Virginia Woolf (*Mrs Dalloway*), T.S. Elliot (*Sweeney Agonistes*) in drugi. V tem času so se razvili romani delovnega razreda (*working class novels*), ki so jih napisali pisatelji delovnega razreda: James Hanley, Lewis Jones. Aldous Huxley pa napiše zelo znano distopijsko delo *Brave New World* (Sanders 1994: 505–577).

3.5.9 Povojna in postmodernistična literatura (Post-War and Post-Modern Literature)

Čeprav bi se naj modernizem do leta 1939 končal, so v tem obdobju še vedno delovali in objavljali modernistični avtorji kot npr. T. S. Elliot in Ezra Pound. Strokovnjaki dobo označujejo kot nadaljevanje in eksperimentiranje modernistov in »reakcijo proti razsvetljenskih idejam v modernistični literaturi. Med znanimi postmodernističnimi avtorji so: Henry Miller, Kurt Vonnegut, William S. Burroughs idr. Leta 1949 George Orwell izda kultno satiro totalitarizma delo *Nineteen Eighty-Four* (1984). Pomemben razvoj dramatike v Britaniji se razvije v poznih 1950 letih in zgodnjih 1960-ih. Razvijati se začnejo modernejša

dela, kot so npr. radio dela: *Under Milk Wood* (Dylan Thomas), *All That Fall* (Samuel Beckett) idr. Med znane pesnike pa tega obdobja pa uvrščamo tudi Philipa Larkina, Dereka Mahona, Paula Muldoona. V 1960-ih in 1970-ih se je razvila pesniška smer *British Poetry Revival*. V 20. stoletju se je vrstilo veliko zvrsti (genre fiction) z novejšimi oblikami, ki se pojavljajo še dandanes; kriminalke, detektivke (Agatha Christie), zgodovinske romance (Georgette Heyer), fantazije (J.R.R. Tolkien – *Hobbit*) itn. (Sanders 1994: 577–641).

3.6 Učni načrt za pouk slovenskega jezika v 2. in 3. vzgojno-izobraževalnem obdobju

3.6.1 Opredelitev učnega načrta slovenščine v osnovni šoli

V raziskavo vključeni učenci obiskujejo 6. oz. 9. razred in spadajo v različna VIO⁷. Pod drobnogled bom vzel učni načrt za slovenski jezik v osnovnošolskem izobraževanju (2018) in analiziral del pouka književnosti (in jezika). Pri jeziku se bom osredotočil le na prvine učnega načrta, ki obsegajo branje ali so z njim povezane. Ostale vsebine bom izpustil. Učni načrt obsega operativne cilje in vsebine ter standarde znanja učencev.⁸

3.6.2 Operativni cilji pri jeziku v 6. in 9. razredu

Glede na posodobljeni učni načrt za slovenščino v osnovni šoli (2018: 19–25, 32–39) učenci⁹ v razdelku jezika **na področju branja** razvijajo več zmožnosti. Osredotočil sem se samo na prvine učnega načrta, ki obsegajo branje (učenja jezika npr. besednih vrst nisem upošteval).

Učenci razvijajo:

- **zmožnosti dvosmernega sporazumevanja pri branju besedil;** učenci v okviru dvosmernega sporazumevanja berejo dopise določene vrste in tvorijo dialoška besedila (tj. pogovor oz. dopis določene vrste)

6. razred	9. razred
Razvijanje zmožnosti enosmernega sporazumevanja	
Učenci poslušajo (gledajo) in berejo neumetnostna besedila določene vrste, se pogovarjajo o njih, povzamejo temo in bistvene podatke smiselno strukturirajo (npr. v miselni vzorec), vrednotijo besedilo (od zanimivosti vse do uporabnosti, kjer	Učenci poslušajo (gledajo) in berejo neumetnostna besedila določene vrste, se pogovarjajo on njih, povzamejo temo in bistvene podatke smiselno strukturirajo (npr. v miselni vzorec), vrednotijo besedilo od zanimivosti vse do

⁷ VIO – vzgojno izobraževalno obdobje

⁸ Razdelke za učence katerih prvi jezik ni slovenščina nisem upošteval.

⁹ Z izrazom učenci/učenec, vključujem učence moškega spola in učenke ženskega spola.

znajo tudi svoje mnenje utemeljiti), predstavijo zgradbene in jezikovne značilnosti besedila, poročajo o svojih strategijah branja in jih primerjajo s strategijami sošolcev, vrednotijo svoje zmožnosti in načrtujejo njihove izboljšave, berejo kompleksna avtentična besedila in jih primerjajo z vzorčnimi ter predstavijo njihove podobnosti in razlike – značilnosti. V posameznih delih umetnostnega besedila prepoznavajo značilnosti in posebnosti, razloge zanje in njihov učinek na bralca (Učni načrt SLJ 2018: 20–21).	uporabnosti, kjer znajo tudi svoje mnenje utemeljiti), v besedilu prepoznajo dejstva in izraze in jih primerno vrednotijo, ob vrstah besedil, ki jih bodo tvorili predstavijo zgradbene in jezikovne značilnosti, berejo kompleksna avtentična besedila, jih primerjajo z vzorčnimi in razmišljajo o avtorjevih odločitvah in učinkih oz. vplivih le teh na bralca, poročajo o svojih strategijah branja in jih vrednotijo njihovo učinkovitost, vrednotijo svojo zmožnost kritičnega branja in na podlagi povratnih informacij načrtujejo izboljšavo, vrednotijo učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo zmožnost kritičnega branja besedil (Učni načrt SLJ 2018: 33–34).
Razvijanje metajezikovne zmožnosti	
Učenci v tistih vrstah besedil, ki jih ne le berejo, temveč tudi tvorijo, opazujejo (prepoznavajo) značilno zgradbo in jezikovne prvine. Svoje znanje o splošni in jezikovni zgradbi prebranega besedila, nato uporabijo in nadgradijo tako, da tvorijo besedilo te vrste. Med tem spoznavajo strategije pogovarjanja, dopisovanja, poslušanja, branja, govornega nastopanja in pisanja, načela pogovarjanja in dopisovanja ter merila za vrednotenje besedil. Strategije (tudi načela) upoštevajo pri svojem sporazumevanju, merila pa pri vrednotenjih svojih in tujih besedil (Učni načrt SLJ 2018: 23–24).	Učenci v tistih vrstah besedil, ki jih ne berejo, temveč tudi tvorijo, opazujejo (prepoznavajo) značilno zgradbo in jezikovne prvine. V zapisanih besedilih prepoznavajo temeljne pomenske, funkcijske in oblikovne lastnosti. Svoje znanje o splošni in jezikovni zgradbi prebranega besedila, nato uporabijo in nadgradijo tako, da tvorijo besedilo te vrste. Med tem spoznavajo strategije pogovarjanja, dopisovanja, poslušanja, branja, govornega nastopanja in pisanja, načela pogovarjanja in dopisovanja ter merila za vrednotenje besedil. Strategije (tudi načela) upoštevajo pri svojem sporazumevanju, merila pa pri vrednotenjih svojih in tujih besedil (Učni načrt SLJ 2018: 37).

3.6.3 Vrste obravnavanih besedil v 6. in 9. razredu

V 6. in 9. razredu učenci berejo oz. obravnavajo naslednje vrste besedil:

6. razred	9. razred
Vrste besedil za razvijanje zmožnosti dvosmernega sporazumevanja (Učni načrt SLJ: 24, 38)	
- osebni in telefonski pogovor (npr. med prijateljema, sorodnikoma ali med stranko in uradno osebo)	- osebni, telefonski, raziskovalni, prepričevalni in pogajalni pogovor (med prijateljema, sorodnikoma ali med stranko in uradno osebo)

- navadni ali elektronski dopis (npr. voščilo, čestitka, vabilo, prošnja, zahvala, opravičilo, obvestilo) - elektronski dopis (npr. prošnja, zahvala, obvestilo, opravičilo)	- navadni ali elektronski dopis (npr. vabilo, zahvala, opravičilo, sožalje, prošnja) za prijatelja, sorodnika ali uradno osebo oz. stranko
Vrste besedil za razvijanje zmožnosti enosmernega sporazumevanja (Učni načrt SLJ: 24, 38)	
- ocena besedila - opis kraja - opis naravnega pojava - navodilo za delo - opis igre, športa ali ljudskega običaja V drugi triadi se v vsakem razredu (4., 5., 6. r.) obravnavata najmanj dve besedili (seznam in obrazec), v 6. razredu tudi aktualno publicistično besedilo.	- opis in oznaka osebe - življenjepis - opis poti - potopis - ocena besedila V tretji triadi se v vsakem razredu (7., 8., 9. r.) obravnava najmanj po eno besedilo (seznam in obrazec) ter aktualno publicistično besedilo.

Vrste besedil v krepkem tisku so namenjene razvijanju enosmernega sporazumevanja kot vrste besedil za sprejemanje (branje in poslušanje besedil iz medijev) in za tvorjenje (govorno nastopanje in pisanje).

3.6.4 Operativni cilji pri književnosti v 6. in 9. razredu

6. razred (Operativni cilji 2. VIO)	9. razred (Operativni cilji 3. VIO)
Razvijanje recepcijske zmožnosti z branjem umetnostnih besedil in z govorjenjem/pisanjem o njih	
KNJIŽEVNA BESEDILA Učenci spoznavaajo umetnostna besedila (predlagana v učnem načrtu in po izbiri učitelja), razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil, izrazijo svoje mnenje o umetnostnem besedilu in ga tudi utemeljijo s sklicevanjem nanj, ločijo umetnostna besedila od neumetnostnih in jih razlikujejo (Učni načrt SLJ 2018: 25–26). PRVINE KNJIŽEVNEGA BESEDILA 1. Književna oseba Učenci razumejo značaj in ravnanje književne osebe ter motive za ravnanje, se vživljajo in poistovetijo z njo ter ubesedijo svojo domišljjsko predstavo o njej. Učenci ločijo glavne in stranske knjiž. osebe in oblikujejo ter utemeljijo svoja stališča do	KNJIŽEVNA BESEDILA Učenci spoznavaajo obvezna in druga umetnostna besedila, razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil ter jih med seboj primerjajo in vrednotijo, svoje mnenje pa utemeljijo s primeri iz besedila. Prepoznavajo razlike med estetsko polnovredno in trivialno književnostjo, umetnostna besedila umeščajo v časovni okvir nastanka in prepoznavajo pomen literarnozgodovinskih obdobj v razvoju književnosti (Učni načrt SLJ 2018: 39). PRVINE KNJIŽEVNEGA BESEDILA 1. Književna oseba Učenci ločujejo glavne in stranske književne osebe in utemeljijo svoje mnenje, zaznavajo, primerjajo in presoajo motive za

ravnanja književnih oseb. Svoje mnenje o tem ponazorijo z zgledi (iz besedila) in ga primerjajo ter utemeljijo (Učni načrt SLJ 2018: 26).

2. Književni prostor in čas

V umetnostnem besedilu najdejo osnovne informacije o prostoru in času dogajanja in ju povezujejo, ubesedujejo svojo domišljijsko predstavo dogajalnega prostora in časa, razvijajo zmožnost sledenja na več prostorih in časih hkrati (Učni načrt SLJ 2018: 26).

3. Dogajanje, tema oz. sporočilo

Sprejemajo in razumejo vzročno-posledično dogajanje, dogodke in jih uredijo v časovno premico. V um. Besedilu prepoznajo podatke o poteku dogajanja in določijo temo. Naštejejo nekaj um. besedil na isto temo in prepoznajo značilnosti dogajanja v trivialnem besedilu (Učni načrt SLJ 2018: 26–27).

4. Avtor – pripovedovalec

V 6. razredu ločijo avtorja um. besedila od pripovedovalca, ga prepoznajo, če je v besedilu naveden (poimenovan), ugotavljajo, da pripovedovalec in avtor nista isto tudi v primeru prepoznavanja pripovedovalca le iz posrednih besedilnih signalov (Učni načrt SLJ 2018: 27).

KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

1. Poezija

Učenci zaznavajo ritem in hitrost ritma v pesmi in ga povezujejo z besedilno stvarnostjo, doživljajo zvočnost pesmi in jo povezujejo s podobami iz besedila. Zaznavajo ponavljanje posameznih glasov, rimo, likovno podobo pesmi in razumejo povezavo med likovnostjo in sporočilnostjo (pesmi). Opazujejo členjenost pesmi (verz, kitica, dolžina verza, število in dolžina kitic), znajo določiti zvrst in vrsto besedila, ob razumevanju rabe ozaveščajo vlogo jezikovnih prvin v um. besedilu ter razumejo

ravnanje in ravnanje oz. mišljenje književnih oseb, prepoznajo in se vživijo v književno osebo, ki jim je blizu in tisto, ki je drugačna od njih ter izrazijo kritičnost do te osebe. Prepoznajo družbeni položaj knjiž. oseb in skušajo razumeti njihove etične lastnosti, ozaveščajo značilnosti književnih oseb v trivialnih besedilih in jih primerjajo z osebami v drugih besedilih, zaznavajo perspektive književnih oseb in njihovo soodvisnost; razložijo, kako in kje v besedilu se to kaže in oblikujejo svoj odnos do književne osebe (Učni načrt SLJ 2018: 39–40).

2. Književni prostor in čas

Oblikujejo si domišljijško predstavo književnega prostora in ugotavljajo dogajalni čas besedila, ki ga povežejo s temo um. besedila, ozaveščajo značilnosti dogajalnega prostora v trivialnem besedilu in jih primerjajo z značilnostmi v *estetsko polnovrednem* umetnostnem besedilu (Učni načrt SLJ 2018: 40).

3. Dogajanje, motiv, tema oz. sporočilo in snov

Opazujejo vzročno-posledično in časovno razmerje med dogodki v besedilu, kronološko razvrščajo dogodke, tudi v *analitični oz. retrospektivni* dogajalni zgodbi, ločijo glavno in stransko dogajanje ter dogajanje v različnem času in na različnih krajih, obnovijo dogajanje, spoznavajo značilnosti dogajanja v trivialnem besedilu, v 9. razredu zaznavajo *zaviranje in pospešitev dogajanja*, določajo motive v umetnostnem besedilu, doživljajo pesemske slike in se zavedajo njihovega učinka na bralca, izluščijo sporočilo in temo književnega besedila in naštejejo nekaj besedil na isto temo ter opazujejo razvijanje teme v besedilu na različnih ravneh. Primerjajo in presojujejo tematsko sorodna besedila glede na razvijanje teme. Ločijo um. besedila glede na tematiko in prepoznajo snov ter opazujejo njeno preoblikovanje v besedilno stvarnost (Učni načrt SLJ 2018: 40–41).

prvine sloga. Zaznavajo pesniške figure, njihovo rabo (povezujejo jih tudi s sporočilnostjo besedil) in ugotavljajo njihov učinek v pesmi. Povzemajo sporočilnost pesmi in jo povezujejo z njenim slogom (Učni načrt SLJ 2018: 27).

2. Proza

Učenci **berejo** pravljice, o njih pišejo, ločijo avtorske in ljudske pravljice ter njihove značilnosti ter vlogo, ki jih prepoznajo iz besedila. Primerjajo ljudske in avtorske pravljice z značilnostmi realistične pripovedne proze, prepoznavao značilnosti realistične kratke pripovedne proze, spoznajo *daljšo* realistično pripovedno prozo in povzemajo njene značilnosti, *prepoznavao značilnosti stripa*.

Po metodi dolgega branja doživijo skupaj najmanj dve besedili vsako leto (eno fantastično in eno realistično) (Učni načrt SLJ 2018: 28).

3. Dramatika

Učenci improvizirajo, prepoznajo zgradbo dramskega besedila in jo opišejo, sledijo dogajanju, ločijo glavno književno osebo od drugih književnih oseb ter povzamejo, kaj se ji je zgodilo (Učni načrt SLJ 2018: 28).

4. Avtor – pripovedovalec

Ločijo avtorja umetnostnega besedila od pripovedovalca, prepoznavao vsevednega pripovedovalca, **v 9. razredu prepoznavao prvoosebnega pripovedovalca in lirskega pripovedovalca** (Učni načrt SLJ 2018: 41).

5. Književna perspektiva

Doživljajo, prepoznavao in razumejo komično književno perspektivo, v umetnostnem besedilu najdejo humorne prvine in ugotavljajo, zakaj vzbujajo smeh, **v 9. razredu doživljajo in prepoznavao *tragično književno perspektivo*** (Učni načrt SLJ 2018: 41).

KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

1. Poezija

Povezujejo ritem pesmi z besedilno stvarnostjo in sporočilnostjo, v pesmi prepoznavao in poimenujejo podobnoglasje ter njegov učinek na besedilo ter ločujejo stopice, v besedilu poiščejo rimo in opazujejo njen učinek – povezujejo jo s sporočilnostjo pesmi, *v 9. r. prepoznavao in ločujejo* med rimo in asonanco, zaznavajo likovno podobo pesmi in njeno povezavo s temo, ugotavljajo vlogo posebne rabe jezikovnih prvin v pesmi na različnih ravneh ter njihove učinke na besedilo. Zaznavajo pesniške figure v pesmih, jih poimenujejo s strokovnimi izrazi in pojasnijo njihovo vlogo v pesmih s primeri iz besedila. *V 9. r. prepoznavao ep, balado, romanco in sonet, ob izbranem primeru znajo predstaviti njihove razločevalne značilnosti, pri vrednotenju pesmi predstavijo tudi njene vrstne značilnosti* (Učni načrt SLJ 2018: 41–42).

2. Proza

Opazujejo in predstavijo vlogo slogovno zaznamovanih prvin v umetnostnem besedilu, poiščejo primere iz besedila in jih ponazorijo. Opisujejo in primerjajo prozna besedila iste vrste ter predstavijo značilnosti dane besedne vrste (črtica, novela).

	Po metodi dolgega branja doživijo skupaj najmanj eno umetnostno besedilo vsako leto (Učni načrt SLJ 2018: 42). 3. Dramatika Ločujejo govor dramskih oseb od odrskih navodil, v 9. razredu opazujejo in pojasnjujejo komično perspektivo v komediji oz. umetnostnem besedilu (Učni načrt SLJ 2018: 42).
Razvijanje recepcijske zmožnosti s tvorjenjem ob umetnostnih besedilih (pisanje, interpretativno branje)	
1. PISANJE Učenci pišejo poustvarjalna besedila, strokovna besedila, v katere vključijo vse prvine umetnostnega besedila. Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe razvijajo tako, da: - pišejo zgodbe - pišejo »manjkajoči del zgodbe« (dopolnitev avtorjeve zgodbe, predzgodbe, nadaljevanja zgodbe), - predstavljajo osebe iz enega umetnostnega besedila v drugega. Zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa razvijajo tako, da: - tvorijo nov domišljjski svet s podobnim dogajalnim prostorom oz. časom; pišejo zgodbe, ki se dogajajo v različnih časih in izhajajo iz svojega znanja ter izkušenj. Zmožnost razumevanja dogajanja in teme v književnem besedilu razvijajo tako, da: - pišejo zgodbo s perspektive književnih oseb, ki jim niso blizu; - pišejo zgodbo s perspektive druge književne osebe; utemeljujejo svoje videnje s primeri iz besedila. Zmožnost ločevanja avtorja od pripovedovalca razvijajo tako, da:	1. PISANJE Učenci pišejo poustvarjalna besedila, strokovna besedila oz. fragmente besedil, v katere vključijo vse prvine umetnostnega besedila. Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe razvijajo tako, da: - ustvarjajo nove književne osebe - pišejo (nove) prigode znanih književnih oseb - osebe presajajo iz enega književnega dela v zgodbo drugega dela - pišejo realistične oz. fantastične sestavke, v katerih se prepoznajo različni motivi za ravnanje oseb (npr. socialni, psihološki, etični). Zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa razvijajo tako, da: - ustvarjajo nov domišljjski svet (dogajanje postavijo v različne čase, ga izražajo z neposrednimi ali podatki. Zmožnost razumevanja dogajanja v književnem besedilu razvijajo tako, da: - pišejo domišljjsko pripoved s sintetično ali z retrospektivno dogajalno zgradbo - pišejo nova pripovedna besedila na določeno temo. Zmožnost ločevanja avtorja in pripovedovalca razvijajo tako, da:

- spremenijo pripovedovalca v znanem umetnostnem besedilu (zgodbo pripoveduje glavna književna oseba ali ena od stranskih).

Zmožnost sprejemanja in tvorjenja pesemskih besedil razvijajo tako, da:

- ustvarjajo zvočno učinkovite oz. kombinacije besed;
- ustvarjajo rime, rimane verze;
- likovno oblikujejo in razvrščajo besede po papirju v likovno pesem/posnemajo likovnost »konkretne« pesmi;
- nizajo asociacije, prilastke ob opazni besedi (tematskem jedru);
- tvorijo pesniške figure;
- tvorijo krajše besedilo, v katerem posnemajo slog pesmi.

Zmožnost sprejemanja in tvorjenja proznih besedil razvijajo tako, da:

- pišejo realistične, fantastične in nesmiselne zgodbe;
- napišejo dve besedili - pri tem lahko izbirajo med naslednjimi možnostmi oz. najdejo svoje možnosti:
 - spreminjajo umetnostno besedilo - napišejo predzgodbo, nov zaključek, manjkajoče poglavje;
 - preoblikujejo krajše umetnostno besedilo v strip ali obratno;
 - pišejo pravljice (formalni začetek in konec pravljice, preteklik, pravljična števila, zapovedi, prerokbe, pravljичne osebe);
 - pišejo »značilne slovenske pravljice«, okvirne pravljice in pravljice po vzoru klasičnih avtorskih ter druge.
 - pišejo (kratke) fantastične pripovedi in realistične zgodbe

Zmožnost sprejemanja in tvorjenja dramskih besedil razvijajo tako, da:

- pišejo dramske prizore;
- dramtizirajo krajše prozno besedilo;

- pišejo besedila, iz katerih prevzemajo vlogo vsevednega, prvoosebnega pripovedovalca ali lirskega subjekta.

Zmožnost prepoznavanja književne perspektive razvijajo tako, da:

- ustvarjalnih (poustvarjalnih) besedilih vzpostavljajo komično oz. tragično književno perspektivo.

Zmožnost sprejemanja in tvorjenja pesemskih besedil razvijajo tako, da:

- samostojno tvorijo nove pesemske slike
- v povezavi s pesemsko sliko iz obravnavane pesmi tvorijo nove pesniške figure
- ob pesmi predstavijo slogovno zaznamovane zvočne, besedne, skladenjske in besedilne prvine ter njihovo vlogo na pomenski in estetski ravni
- tvorijo likovno pesem v povezavi z določeno ali izbrano temo
- **V 9. razredu tvorijo aliteracije in asonance**
- **Preoblikujejo pesniško besedilo v prozno (parafraziranje)** (Učni načrt SLJ 2018: 43–44).

2. INTERPRETATIVNO BRANJE KNJIŽEVNEGA BESEDILA

Učenci in učenke razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil tudi z **glasnim branjem** in pri tem zvočno (so)oblikujejo besedilno stvarnost:

- razločno in doživeto glasno berejo/recitirajo/deklamirajo pesemsko besedilo;
- razločno in interpretativno glasno berejo prozno besedilo in uskladijo zvočne prvine govora z dogajanjem v besedilu;

- ustvarjajo radijsko igro (Učni načrt SLJ 2018: 29–30). 2. INTERPRETATIVNO BRANJE KNJIŽEVNEGA BESEDILA Učenci in učenke razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil z glasnim branjem in pri tem zvočno (so)oblikujejo besedilno stvarnost: - razločno in doživeto glasno berejo/recitirajo/deklamirajo pesemska besedila; - razločno in interpretativno glasno berejo prozna besedila (upoštevajo zvočne prvine govora); - po vlogah glasno berejo dramska besedila in izražajo spremembe razpoloženja; - v igri vlog improvizirajo dramske fragmente (dialoge); - v razrednem gledališču uprizorijo odlomek/krajše dramsko delo/lastno dramatzacijo proze/odrsko postavitev mladinske gledališke igre po skupinah.	- po vlogah glasno berejo krajše dramsko besedilo; - v igri vlog improvizirajo dramske fragmente (dialoge); - v »razrednem gledališču« uprizorijo odlomek iz dramskega dela ali krajše dramsko besedilo; - uprizorijo svojo dramatzacijo krajšega besedila; - oblikujejo in posnamejo kratko radijsko igro, ki jo dopolnjujejo z radiofonskimi prviniami (s šumi, z glasbo, z drugimi zvoki).

3.6.5 Obravnavane vsebine književnosti v 6. in 9. razredu

6. razred	9. razred (Učni načrt SLJ 2018: 46–47)
Spoznajajo dela avtorjev in avtoric mladinske književnosti (Učni načrt SLJ 2018: 32): - Boris A. Novak, - Dane Zajc, - Hans Christian Andersen	Poznajo naslednje književnike in njihova dela: - Primož Trubar - Simon Gregorčič - Ivan Cankar - Oton Župančič - Josip Murn - Dragotin Kette - Srečko Kosovel - Ciril Kosmač - William Shakespeare <i>Poleg teh v vsakem razredu spoznajo še vsaj dva sodobna avtorja/dve sodobni avtorici (po izbiri učitelja ter učencev).</i> Navajajo bistvene značilnosti literarnozgodovinskih obdobj in smeri ter

	izbrane predstavnike in njihova dela. Slovenske avtorje razvrščajo v obdobja in smeri ter predstavljajo njihovo vlogo v slovenskem jeziku in književnosti. Berejo naslednja obvezna besedila: - France Prešeren: Zdravljica - Oton Župančič: Žebljarska - Ivan Cankar: Bobi (celo besedilo)

3.7 Didaktika slovenskega jezika – književnost

3.7.1 Šolska interpretacija književnega besedila

Ločimo dve vrsti šolske interpretacije: celovito šolsko interpretacijo in delno šolsko interpretacijo. Prav tako jo ločimo na devet posameznih faz (Pulko 2010: 14):

1. Doživljajsko-spoznavna motivacija, ki jo lahko prav tako ločimo na več tipov, glede na to, katerega avtorja upoštevamo. Rosandič jo loči na 6 tipov glede na temelj motivacije (npr. motivacija, ki temelji na zgodovinski osnovi), Krakar-Vogl jo loči na tri tipe (doživljajska motivacija, intelektualna motivacija in ponovitev literarnega znanja kot motivacija), Bamberger pa na kratkoročno in dolgoročno, zato moramo pri delitvi biti pozorni, čigavo razlago upoštevamo (Pulko 2010: 14–15).

Poznamo več postopkov uresničevanja motivacije (z učenci). Prva je razgovor, ki je lahko produktiven, tako da učenci sami speljejo svoje razmišljanje in z njegovo pomočjo pridejo do zaključka, reproduktivni, ki je obnova osvojenega znanja tj. ocene ali problemski, ki povzroča trenje mnenj oz. posledično tudi nestrinjanje, pri tem učenci ustvarijo problemsko situacijo. Razgovoru sledi monolog učitelja ali učenca (pripovedovanje), temu pa branje besedila, ki je lahko tiho (lirska oz. izpovedna besedila), scensko, pri katerem mora učenec upoštevati dano sceno, branje po vlogah (dramska dela) ali usmerjeno, pri katerem učitelj učence opozori, na kaj morajo biti pozorni. Za motivacijo načeloma velja, da je pri krajšem besedilu motivacija daljša, pri daljšem pa krajša. Učence pritegnejo razne vrste motivacij, seveda pa je odvisno od učitelja, katere bo uporabil (Pulko 2010: 15).

Motivacija meji na različnih vrstah (Pulko 2010: 16–18):

- provokativne besede, ki lahko sprožijo razmišljanje učenca (božič, novo leto, ta veseli dan kulture),

- provokativna poved ali misel, npr. pisateljeva ali pesnikova misel, ki se razvije v pogovor in obravnavo dela,
- provokativno vprašanje, na katerega učenci odgovorijo in se o njem pogovorijo,
- anketa, s katero pridobimo podatke ali mnenje
- poslušanje glasbe, ki je učencem všeč oz. glasba, ki sprošča (pri tem je treba biti pozoren in postaviti meje),
- ilustracije (likovno delo), ki po navadi učence pritegne branju besedila/pozornejšemu vpogledu v besedilo,
- posnetek, ki se navezuje na besedilo, ki ga bodo učenci prebrali in na učno snov,
- pripovedovanje (učenca ali učitelja)
- kvizi, s katerimi lahko pridobimo povratno informacijo učenčevega znanja, lahko se uporabijo tudi kot oblika ponavljanja in preverjanja znanja. Učitelj mora upoštevati načela enakovrednosti skupin in učencev, spodbujati delo in se držati temeljnih načel oz. pravil kviza (tudi glede variabilnosti vprašanj tj. vsebinske različnosti vprašanj in izbire zahtevnosti),
- uganke, kot npr. križanke, izpolnjevanke, rešeto, misel v okvirju, rebus, anagram itn.

2. Napoved besedila in njegova umestitev

Učitelj po motivaciji napove učno snov in umesti besedilo, vendar ne začne s težjimi besedami ali življenjepisom, ker lahko na takšen način zelo hitro izgubi motivacijo učencev. Učitelj mora vedno paziti na čas in na to, da ga ne zmanjka. Če je odlomek zelo dolg, ga ne beremo dvakrat ali večkrat, ker zmanjka časa, namesto tega preberemo enkrat in začnemo z delom. Drugo branje lahko uporabimo pri krajšem besedilu, kjer usmerjamo učence.

3. Interpretacijsko branje

Pri tem branju gre za lastno branje, ki ga bralec interpretira oz. doživlja tako, kakor ga on čuti in si ga predstavlja. Pri tem so zelo pomembni t.i. slušni prenosniki, kot so intonacija, členitev s premori in usklajevanje ritma in tempa z zgradbo besedila. Načeloma interpretativno branje izvaja učitelj, lahko pa tudi učenci, vendar se morajo na to dobro pripraviti. (Pulko 2010: 19).

Po didaktičnih načelih slovenščine si interpretacija sledi po določenih postopkih. Najprej učitelj napove besedilo in učence seznanji s stvarnimi določilnicami novega besedila in jim da potrebne informacije o avtorju in delu/besedilu, česar namen je olajšanje razumevanja in odstranitev spoznavne ovire. Učitelj napove in obrazloži avtorja, ga na kratko predstavi ter učencem poda naslov dela. Pojasni in razloži besedilno vrsto, težje razumljive izraze, kraj in čas dogajanja ter sprejetost besedila v času. To učitelj naredi z različnimi metodami, rezultat dela v tej fazi je književno znanje učencev (Pulko 2010: ni str.).

4. Čustveno-spoznavni premor

Je najkrajša faza in traja le nekaj trenutkov po tem, ko učitelj prebere besedilo. Namenjena je urejanju misli in ustvarjanju občutkov o slišnem (Pulko 2010: 19).

5. Izpoved doživetij

Pri tej fazi učitelj učencem poda najbolj nevtralnno možno vprašanje, npr. Kakšno se vam je zdelo prebrano besedilo in zakaj? S tem učitelj izve, kako dobro so učenci razumeli besedilo. Ne postavljajo se sugestivnih vprašanj kot npr. Čudovito, kajne? (Pulko 2010: 19)

6. Analiza

Šolska analiza uporablja bolj preprost, učencem blizu jezik, torej ne precej terminološkega. Terminologija se po navadi uporablja le tista, ki so jo učenci spoznali pri obravnavi literarne teorije. Analiza v šoli je skoraj vedno skupinska, kjer sodelujejo učitelj in učenci. Učitelj mora upoštevati in dopuščati različne razlage oz. interpretacije učencev. Glavna cilja šolske analize sta nadgraditev besedila tako, da bo učencem všeč tudi če ga ne razumejo in pridobivanje literarnovednega znanja. (Pulko 2010: 20).

7. Sinteza

Sledi analizi, v njej povzamemo in strnemo vsa spoznanja obravnavanega književnega dela (Pulko 2010: 21).

8. Vrednotenje

V tej fazi učenec samostojno kritično presodi besedilo in ga ovrednoti s svojega vidika (Pulko 2010: 22).

9. Poustvarjanje

V zadnji fazi oz. poustvarjanju učenci samostojno s pomočjo novih nalog poustvarijo prebrano delo na nov način (Pulko 2010: 22).

Interpretativno branje

Je branje, ki je glasno, logično in čustveno. Podaja estetske sestavine in pri nas aktivira predvsem doživljajsko poslušanje. Tisti, ki interpretira določeno besedilo, mora upoštevati in poznati strukturne značilnosti besedila in splošne značilnosti govorenega jezika.

Interpretativno branje bi naj na poslušalcih pustilo določen vtis, zato se po navadi takšno branje izteče v nekaj trenutkov tišine (za razmislek in urejanje svojih vtisov). Temu sledi učiteljeva beseda in izhodiščna vprašanja (npr. Ali mi je bilo slišano všeč?, Kaj sem razumel?, Kaj čutim pri tem? Itd.) za pogovor o prebranem (Pulko 2010: ni str.).

3.7.2 Diskusija oz. razprava

Diskusija oz. razprava poleg individualne oblike dela vsebuje tudi skupinsko delo. Z diskusijo sprejemamo nova stališča (spodbujanje interesov za določene stvari), razvijamo zmožnosti govornega izražanja, prepričevanja, argumentiranja, dosegamo aktivnost, spoštujemo sogovorca in razvijamo sposobnosti poslušanja in vodenja. Poleg tega je za njeno izvajanje zelo pomembna visoka stopnja zbranosti (Pulko 2010: 69).

Priprava na diskusijo

Pri diskusiji je prav tako pomembno oblikovanje skupin (glede na namen diskusije). Priporoča se sedežni red v obliki črke U ali C, da lahko učenci in učitelj lažje komunicirajo in razpravljajo. Priporočene in primerne so vse teme, ki dopuščajo analizo in preučevanje z različnih zornih kotov (Pulko 2010: 69).

Naloge vodje diskusije so vsem zagotoviti izražanje mnenj, idej, predlogov ipd. Vodja na začetku poda kratek uvod s povzetimi cilji diskusije, med diskusijo povzema glavne argumente, usmerja sogovorce, spodbuja interakcijo in opušča centralno vlogo, postavlja primerna vprašanja, skrbi za to, da je diskusija na nivoju ter na koncu poda zaključek (Pulko 2010: 69).

3.7.3 Bralne učne strategije

Bralne učne strategije vključujejo in se navezujejo na dejavnosti, pred, med in po branju (vse od motivacije do sinteze):

1. **Strategija VŽN** (Kaj vemo? Kaj želimo izvedeti? Česa smo se naučili?) daje pozornost 3 aktivnostim v razredu, običajno si učenci izdelajo VŽN tabelo:
 - predznanje učencev
 - skupinsko učenje
 - sodelovanje vseh učencev pri pisanju

Strategiji lahko tudi dodamo modifikacije in tako dobimo strategiji VŽKN (drugo ali tretjo kolono/vprašanje dopolnimo z vprašanji) in VŽN+ (obsega 6 glavnih stopenj: možganska nevihta, kategoriziranje, napredovanje, postavljanje vprašanj, branje, pisanje odgovorov in povzetkov).

2. **SPLOŠNA ŠTUDIJSKA STRATEGIJA** predvideva, da se besedilo prebere dvakrat. Namen klasifikacija podatkov (učenci jih uredijo, da si jih lažje zapomnijo). Obsega določene korake:
 - hiter prelet besedila
 - iskanje pomena neznanim besedam
 - ponovno branje besedila (učenci pazijo na podrobnosti)
 - postavljanje vprašanja učencem
3. **METODA PV3P (PRPOP)** naj bi bila najučinkovitejša metoda:
 - Preleti gradivo
 - Vprašaj se
 - Preberi
 - Ponovno poglej
 - Poročaj
4. **PAUKOVA STRATEGIJA** stremi k izpisovanju ključnih besed in ponavljanju (predvsem za dejavnosti po branju).
5. **METODA PRECIPROČNEGA POUČEVANJA** je metoda, kjer sošolec uči sošolca, učitelj pa ima vlogo koordinatorja. Metoda je učinkovita, ker se učenec lažje poistoveti z vrstnikom kot z učiteljem.

3.8 Učni načrt za pouk angleškega jezika v 2. in 3. vzgojno-izobraževalnem obdobju

3.8.1 Opredelitev učnega načrta angleščine v osnovni šoli

Pod drobnogled bom vzel učni načrt za angleški jezik v osnovnošolskem izobraževanju (2016)

in analiziral del pouka književnosti (in jezika). Pri jeziku se bom osredotočil le na prvine učnega načrta, ki obsegajo branje ali so povezane z branjem. Ostale vsebine bom izpustil.

Učni načrt obsega operativne cilje in vsebine ter standarde znanja učencev.

3.8.2 Operativni cilji pri jeziku v 6. in 9. razredu in razvijanje sporazumevalne jezikovne zmožnosti v angleščini

Branje in bralno razumevanje	
6. Razred (2. VIO)	9. Razred (3. VIO)
- na podlagi veščin, razvitih v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, še razvijajo osnovne bralne veščine (natančnost branja – dekodiranje) in preproste bralne učne strategije (predvsem razumevanje in delno interpretacijo), svoj odnos/stališča do branja in interes za branje; Jezikovna zmožnost - spoznajo osnovno, pogosto rabljeno besedišče in preproste jezikovne strukture ter pomen v sobesedilu;- nadaljujejo s spoznavanjem razmerij med glasovi in črkami (izgovorom in zapisom) v znanih, prej slušno utrjenih besedah; Pragmatična zmožnost - spoznajo nekatere glavne lastnosti izbranih pisnih besedil (npr. razglednica) in jih upoštevajo pri tvorjenju besedil;- spoznajo zaimke, nadpomenke/podpomenke, istopomenke/protipomenke); Sociolingvistična/družbenokulturna zmožnost - spoznajo osnovne jezikovne označevalce družbenih razmerij – spoznajo nekatere vljudnostne dogovore;	- ob branju raznovrstnih, preprostejših in kompleksnejših besedil utrjujejo rabo preprostih bralnih strategij in razvijajo kompleksne bralne in učne strategije (predvsem razumevanje, interpretacijo idej in podatkov v besedilih, sklepanje in tudi vrednotenje); svoje ugotovitve se učijo podpreti z dokazi iz besedila in povezanih nebesedilnih virov (npr. slik);- ozaveščajo se o možnostih in pomenih različnih razumevanj in interpretacij besedil in bralčevih vplivih na razumevanje in interpretacije;- prepoznavajo nekatere lastnosti (odlike in pomanjkljivosti) izbranih pisnih besedil in tako razvijajo svoje spretnosti pisnega sporočanja/sporazumevanja;- ohranjajo in krepijo interes in motivacijo za branje; Jezikovna zmožnost - spoznajo pogosto rabljeno besedišče in jezikovne strukture, njihov pomen in rabo v sobesedilu;- nadgrajujejo ozaveščanje o razmerjih med glasovi in črkami (izgovorom in zapisom);

Medkulturna ozaveščenost

- ozaveščajo se o nekaterih temeljnih medkulturnih podobnostih in razlikah;
- razvijajo svojo medkulturno občutljivost in ozaveščenost;
- spoznajo medkulturne podobnosti in razlike na primerih izvornih besedil (npr. pesmi) in nekatere značilnosti tradicionalne in sodobne kulture dežel ciljnega jezika, evropskih in drugih kultur;

Besedila in okoliščine

- pregledujejo in berejo kratka neumetnostna in umetnostna (književna) besedila
- na bralno besedilo se odzivajo nebesedno, z besednim odzivom v angleščini (kratko) in v slovenščini.

Pragmatična zmožnost

- spoznajo glavne lastnosti izbranih vrst pisnih besedil (logična, smiselno povezana zgradba in ustrezna oblika besedila, notranja razmerja v besedilu) in jih upoštevajo pri tvorjenju besedil;
- spoznajo sredstva medpovednega povezovanja (npr. vezniška sredstva, izpuste, zamenjave);

Sociolingvistična/družbenokulturna zmožnost

- spoznajo jezikovne označevalce družbenih razmerij;
- spoznajo nekatere vljudnostne dogovore in prepoznavajo oblike nevljudnosti,;
- prepoznavajo najočitnejše razlike v registrih in narečjih ter njihov učinek na bralca;
- spoznajo ljudsko modrost (pregovore ipd.);

Medkulturna ozaveščenost

- spoznajo medkulturne podobnosti in razlike v tradicionalni in sodobni kulturi ciljnih, evropskih in drugih kultur;
- razvijajo svojo medkulturno občutljivost in zmožnost prepoznavanja in uporabe različnih strategij pri stikih s pripadniki drugih kultur;
- spoznajo kulture ciljnega jezika in druge kulture ter vzpostavljajo povezave med njimi ter domačo kulturo (primerjajo, analizirajo itn.);
- razumejo razlike in posebnosti branja v medkulturnem položaju;

Besedila in okoliščine

- berejo zahtevnejša neumetnostna in umetnostna (književna) besedila v različnih standardnih in nestandardnih različicah ciljnega jezika;

	- na bralno besedilo se odzivajo nebesedno, z besednim odzivom v angleščini in v slovenščini.

3.9 Didaktika angleškega jezika – književnost

3.9.1 Bralne strategije in tehnike (Reading strategies and techniques)

Branje vključuje veliko spretnosti; prepoznavanje črk v skupini, razumevanje ipd. Angleška didaktika (Cvetek 2006: 18 –189) pojasnjuje, da poznamo 4 glavne bralne strategije (principal reading styles):

1. Reading for gist (skimming), kjer na hitro »preletiš« besedilo, da izluščiš glavni pomen. Bereš večinoma površinsko, samo ključne besede. Učenci npr. preberejo odstavek in predlagajo naslov zanj.
2. Reading for specific information (scanning) uporabljamo, ko iščemo specifične informacije v besedilu, kot npr. imena, datume, pomembna dejstva. Pri tem ob branju zraven podčrtamo ali obkrožimo pomembne podatke.
3. Intensive reading; intenzivno beremo, ko želimo popolnoma razumeti prebrano besedilo. Tukaj ne beremo samo besed in vsebine, temveč skušamo razumeti tudi avtorjev namen in brati med vrsticami.
4. Receptive reading (extensive reading); tako beremo, kadar beremo za svoj lastni užitek (pesmi, romani).

4 REZULTATI EMPIRIČNEGA DELA

4.1 INTERVJUJI

4.1.1 Intervju z Ido Kreča, bibliotekarko iz otroškega oddelka Osrednje knjižnice Celje

V sredo, 8. 1. 2020, sem se odpravil v Osrednjo knjižnico Celje, da bi intervjuval gospo Ido Kreča, bibliotekarko na otroškem oddelku. Prijazno me je sprejela in odgovorila na vprašanja:

1. Ste bibliotekarka oz. knjižničarka. Kaj vas najbolj pritegne pri tem poklicu?

Kar se tiče poklica bibliotekar, v knjižnici je zelo veliko različnih del. Vsi, ki smo v knjižnici, ki opravljamo kakršna koli strokovna dela, smo bibliotekarji. Tudi tisti, ki tega niso izbrali kot smer študija in so prišli v knjižnico iz katerih koli drugih družboslovnih smeri, so morali narediti tudi kratka usposabljanja oz. strokovne bibliotekarske izpite, tako da moramo vsi bibliotekarsko stroko dobro poznati. Knjižnica pa ima po svojih nalogah tako raznoliko dejavnost, kar se tiče vseh različnih strokovnih postopkov: od nabave, obdelave, vsebine, skratka izposoje, dela z različno starimi uporabniki, tudi domoznanski oddelki, skratka, delo v knjižnici je tako razvejano, da se tudi mi, ki smo bibliotekarji, moramo poleg te naše stroke usmeriti še tudi na kakšno drugo področje, npr. jaz sama, ker že od samega začetka delam na mladinskem oz. otroškem oddelku, za mene zelo veliko pomeni poznavanje mladinske književnosti, tudi razvojne psihologije, predvsem pa mi je pri mojem poklicu všeč, da je zraven na našem oddelku zelo veliko pedagoškega dela, torej dela z najmlajšimi, starši, s predšolskimi otroki, šolarji, zelo veliko biblio-pedagoških dejavnosti kot npr. ure pravljic, torej vse takšne dejavnosti, ki spodbujajo branje in zato jaz svoje delo zelo zelo rada opravljam.

2. Kaj si mladi bralci dandanes izposojajo? Po katerih žanrih posegajo?

Zdi se mi, da imajo danes mladi vse bolj radi knjige, ki imajo nek stripovski način pisanja, posredovanja zgodbe, to pomeni, da so v besedilu pogostokrat vpeta razna druga sporočila, sličice, skratka vse to, kar ne zahteva tako zelo dolge in stroge koncentracije. To se mi zdi, da je zdaj res trend med mladimi, seveda pa se med sabo po bralnih sposobnostih otroci zelo razlikujejo. Ne samo po teh sposobnostih branja, poznavanju bralnih tehnik, ampak predvsem tudi glede na bralno razumevanje in zato imamo mi v knjižnici postavljene knjige po starostnih stopnjah, pa vendarle že v otroškem oddelku presegamo tudi tisto do 15. leta in smo jih ponudili našim otrokom v zadnji triadi osnovne šole knjige, ki presegajo te standarde. To so to

zahtevnejša besedila, ki jih lahko berejo tisti, ki so tudi boljši in zahtevnejši bralci. To pomeni, da je res povpraševanje pri mladih zelo raznoliko. Ta način pisanja kot sem rekla, je mogoče res v trendu zaradi tega, ker so otroci veliko na računalnikih in jim je potem ta način mogoče malo bližje. Kar se pa tiče drugih žanrov, bi pa rekla, da je fantastika, branje fantastičnih romanov še vedno kar precej v ospredju, pa tudi različne pustolovske zgodbe. Imajo radi dogajanje in tisto, kar jim je mogoče blizu, tudi če gre za problemsko literaturo, ker lahko mladi spoznavajo probleme drugih mladih. Nimajo pa radi recimo zgodb ali načina pisanja, ki smo ga mi, torej 2-3 generacije nazaj brali. Ta problematika jim je tuja, npr. kakšni prizori iz kmečkega življenja, kakšen pisatelj kot npr. Jurčič – Deseti brat ali Domen, sosedov sin, Rokovnjači, skratka vse tisto, kar smo generacije prej zelo radi brali.

3. Ker je to otroški oddelek in obsega knjige tako rekoč od malih nog do 15. leta, pri kateri starosti začnejo mali otroci zahajati v knjižnico?

Zdaj se ta meja se zelo niža. Mi pri našem sodelovanju in povezovanju z drugimi institucijami predvsem vrtci, propagiramo oz. nagovarjamo to, da se otroci čim prej vključijo v knjižnico. Mnogo staršev imamo, ki pripeljejo otroke že mogoče v vozičkih, ko še niti hodijo ne, ko plazijo, torej stari nekaj mesecev, se že spoznavajo s knjigo in niti ne vedo, da je to knjiga, jo jemljejo kot igračo, zato so seveda za to prvo starostno obdobje primerne kartonke z različnimi možnostmi interaktivne dejavnosti. To pomeni, da otroci pritiskajo, da so na knjigi razni okenčki, skratka vse to, kar otroka bolj napeljuje k igri kot branju. Sčasoma spoznava, da mu ta knjiga nudi tudi kakšno zgodbo, lepo ilustracijo in na tak način se otroci navajajo. Tako da čimprej, še posebej pa se mi zdi dobro tam nekje pri 3 letih, da pridejo s starši, da otroke tudi pripeljejo na kakšne naše dejavnosti in mi zato zelo velikokrat (če se seveda dogovorimo) z vrtci oz. vzgojiteljicami pripravljamo za starše takšne pravljичne ure, kjer starše tudi popeljemo in jim predstavimo najrazličnejše knjige in jih nagovorimo, da otroke tudi vpišejo, da imajo otroci tudi izkaznico, zlasti se mi pa zdi, da je dobro pri vstopu v šolo, da ima otrok tudi svojo izkaznico, da se nauči te odgovornosti, torej čimprej, ker navada je železna srajca in prej ko se otrok navadi na knjižnico, na branje, na to, da pridobi te navade, boljše je. Tudi če potem kasneje, kot veš sam, nekateri najstniki ne želijo toliko brati, ampak vendarle je v osnovni šoli le treba prebrati kar nekaj knjig in tudi če kdo ni tako zelo dober bralec, bo s to navado skozi obveznosti šel lažje.

4. Kakšne so razlike pri izposoji gradiva med dečki in deklicami?

O razlikah med dečki in deklicami je bilo že kar nekaj predavanj, tudi poslušala sem jih. O tem se veliko govori v strokovni javnosti, tudi med teoretiki mladinske književnosti, med knjižničarji, sociologi in med tistimi, ki nekako spremljajo rezultate pismenosti v mednarodnem pomenu in v mednarodnem okolju. Pa vendarle se mi zdi, da so deklice bolj tiste pridne bralke v tem pomenu, da mogoče tudi prej začnejo brati. Ne samo da zadostijo šolskim obveznostim v večini primerov, temveč da se tudi pogosteje nekako potem vračajo tudi v svojem prostem času k branju. Res pa je, da imamo med obiskovalci oziroma uporabniki knjižnice tudi zelo veliko fantov, ki res zelo pogosto pridejo, tudi vprašajo za nasvet, tako da vemo, da želijo kaj prebrati. V tem času, ko obstaja ogromno knjig in raznovrstnih naslovov, otroci in tudi starši, predvsem tisti, ki so bralci, radi slišijo naš nasvet. Npr. ko mi preberemo kakšno knjigo in jo ponudimo, ob tem pa jim tudi damo kratko vsebino, jih navdušimo in potem tudi fantje posegajo po knjigah. S takšnim opazovanjem sem bolj naklonjena trditvi, da deklice malce več berejo kot fantje. Se pa izvajajo raznorazne raziskave in študije, dokazane pa razlike branja med spoloma ravno niso.

5. Kako pogosto vas mladi bralci povprašajo za nasvet glede branja?

Delo bibliotekarja na otroškem oddelku se mogoče razlikuje npr. od dela bibliotekarja na oddelku za odrasle, leposlovju ali na strokovnem oddelku. Za branje si želimo navdušiti čim več otrok, zato tudi pristopimo prej, ker si mogoče kdo ne bi upal vprašati. Večkrat pristopimo in vprašamo, kaj želi. Ne samo za branje v prostem času, mnogo že tudi pri seznamih za bralne značke. Ker imajo mnogi otroci na prostovoljno izbiro glede tega, kaj bodo brali, se na nas obrnejo, da ne zgrešijo čisto primernosti in bistva in da je zgodba v redu. Kar se tiče poletnega branja oz. branja v prostem času, tudi vprašajo. Bodisi jim je kakšna knjiga všeč, ki so jo prebrali in vprašajo, če imamo kaj podobnega, skratka povedo, kaj bi radi brali. Zelo pogosto se obračajo na nas in jaz sem prav vesela, da nas kdo kaj vpraša in da imamo priložnost kaj svetovati. Med šolskim letom pa povprašajo za domače branje in bralno značko, tudi pri pripravi kakšnih referatov, seminarskih nalog se obrnejo na nas, ker imamo tukaj tudi strokovno literaturo. Tudi v prostem času je veliko takšne strokovne oziroma poučne literature, ki jim jo knjižničarke želimo ponuditi.

6. Kaj bi vi priporočali mladim bralcem in zakaj menite, da je branje pomembno?

Branje se mi zdi res izredno pomembno. Ne samo iz tega vidika, ko se nam je včasih, ko smo odraščali, govorilo: »bolj boš bral, več besednega zaklada boš imel«. Ne samo da se nam bogati jezik, da se nam bogati naše izražanje, mi z branjem postajamo tudi bolj dovzetni. Najprej branje od nas zahteva koncentracijo in ko smo mi to sposobni narediti, da nam misli ne begajo drugam, da nekaj preberemo, je to že veliko in za otroke zelo pomembno. Po drugi strani se mi zdi, da ko mi doživljamo te tuje zgodbe, se nevede identificiramo in začnemo mogoče kdaj primerjati v kakšnem junaku sebe, da vidimo, kako je on ravnal ali se mi identificiramo tudi z njegovimi težavami, prepoznavamo tudi njegovo stisko in otroci mogoče svojo stisko, da vidijo kakšne rešitve. Branje nam omogoča to, da se vživimo, da se naučimo živeti v nekoga drugega, da lažje razumemo svet. Skratka ne bogati nam samo besednega zaklada, temveč nam tudi daje kompetence koncentracije. Meni se zdi, da je na splošno za življenje zelo pomembno, da spoznavamo zgodbe in tuje zgodbe, tuje ljudi. V osnovni šoli, ko se učimo bralnih tehnik, ko si na začetku izobraževanja pridobivamo veščine branja, pridobimo to, da smo večji bralci, to pomeni tudi možnost večjega učnega uspeha na vseh drugih področjih, ker mnogokrat tudi poslušam starše, ki pridejo in sprašujejo, tudi velikokrat potarnajo, ker imajo njihovi otroci kakšne težave pri branju npr. disleksijo. Specifičnih učnih težav na področju branja je veliko. Vsi ti otroci imajo potem težave. Ne da niso dovolj bistri, da nimajo dovolj sposobnosti, vendar imajo težave zlasti pri matematiki, kjer je veliko tudi uporabnih nalog. Ko si ti razvijaš bralno tehniko, da postajaš dober bralec, ti je veliko lažje, saj imaš na nekakšen način tudi zagotovljen veliko boljši uspeh, zlasti pa potem, ko imaš besedišče, ko imaš govorne sposobnosti, jih krepiš in tudi kasneje v življenju, ko otroci odrastejo, doštudirajo – tisti, ki imajo to govorno sposobnost in bogat besedni zaklad, tudi veliko lažje izražajo vse tisto, kar znajo, tako da branje je zelo zelo pomembno.

4.1.2 Intervju z Mohorjem Hudejem, bibliotekarjem iz leposlovnega oddelka Osrednje knjižnice Celje

V sredo, 8. 1. 2020, sem se odpravil v Osrednjo knjižnico Celje, kjer sem na oddelku leposlovja opravil intervju z bibliotekarjem gospodom Mohorjem Hudejem:

Fotografija 2: Gospod Mohor Hudej in Žan Luka Umičević

Z gospodom Hudejem sem se pogovarjal o tem, kaj in v kolikšni meri si obiskovalci knjižnice izposojajo knjige. G. Hudej je zaposlen na oddelku leposlovja, kjer redkokdaj vidi kakšnega učenca, ki obiskuje osnovno šolo. Povedal mi je, da ga srednješolci in odrasli pogosto povprašajo za nasvet in da je pomembno z njimi vzpostaviti kontakt, jih vprašati, ali morda kaj potrebujejo in da imajo radi zelo različne žanre, vse od ljubezenskih do zgodovinskih romanov. Predvsem je izpostavil, da je branje pomembno, ker te opismenjuje, širi bralni zaklad in obzorja in to je nekaj, česar ti ne more nihče vzeti.

4.2 ANALIZA REZULTATOV ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Da bi preveril, kako je z bralno kulturo in bralnimi navadami med učenci v osnovni šoli, sem sestavil anketni vprašalnik, ki sem ga razdelil 274 osnovnošolcem Mestne občine Celje. Anketni vprašalnik je bil anonimen (priloga k raziskovalni nalogi). Vseboval je 19 vprašanj zaprtega tipa in 2 vprašanji odprtega tipa. Rezultate ankete sem grafično prikazal s tabelami ali z grafikoni.

Tabela 4: Anketirani učenci glede na spol

SPOL	Število	Odstotki
moški	144	52
ženski	130	48
skupaj	274	100

Iz tabele 4 je razvidno, da je v vzorcu 144 osnovnošolcev ali 52 % in 130 osnovnošolk oziroma 47 %. V vzorcu je več učencev, vendar kljub temu razlika ni velika.

Tabela 5: Anketirani učenci glede na razred

Razred	Število	Odstotki
6. razred	145	53
9. razred	129	47
skupaj	274	100

Tabela 5 prikazuje, da je v vzorec vseh anketiranih učencev zajetih 145 učencev 6. razreda in 129 učencev 9. razreda.

Tabela 6: Anketirani učenci 6. razreda glede na spol

Spol	Število	Odstotki
moški	79	54
ženski	66	46
skupaj	145	100

Tabela 6 prikazuje, da je v vzorcu 79 osnovnošolcev in 66 osnovnošolk, ki obiskujejo 6. razred osnovne šole.

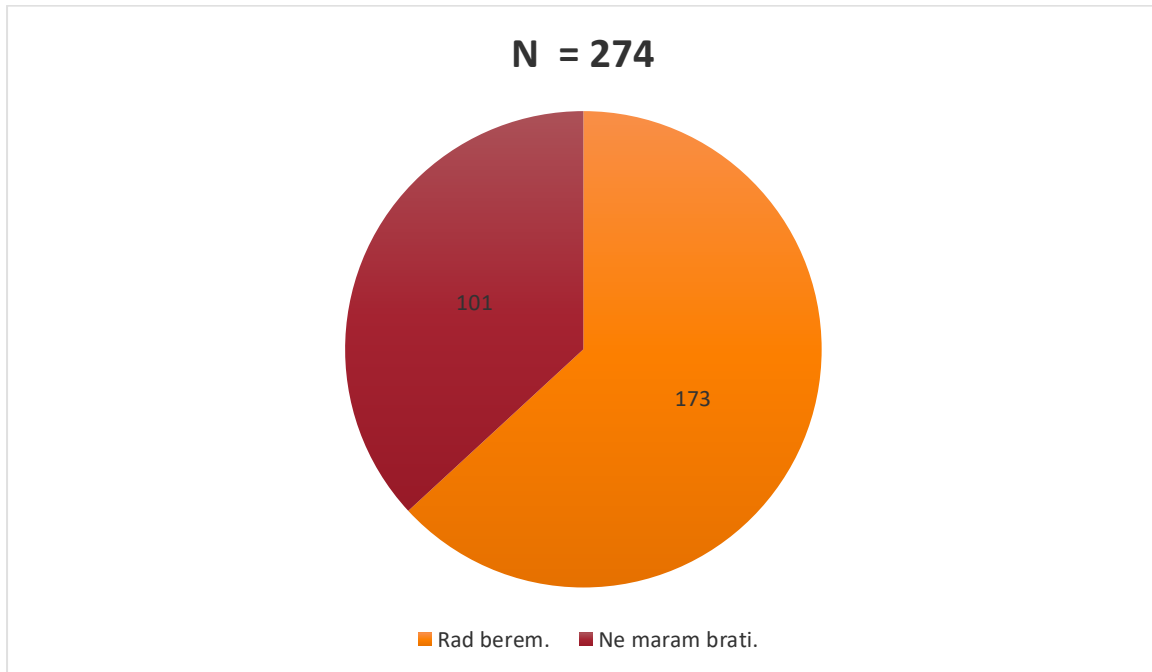
Tabela 7: Anketirani učenci 9. razreda glede na spol

Spol	Število	Odstotki
moški	65	51
ženski	64	49
skupaj	129	100

Tabela 7 prikazuje, da je v vzorcu 65 osnovnošolcev in 64 osnovnošolk, ki obiskujejo 9. razred osnovne šole.

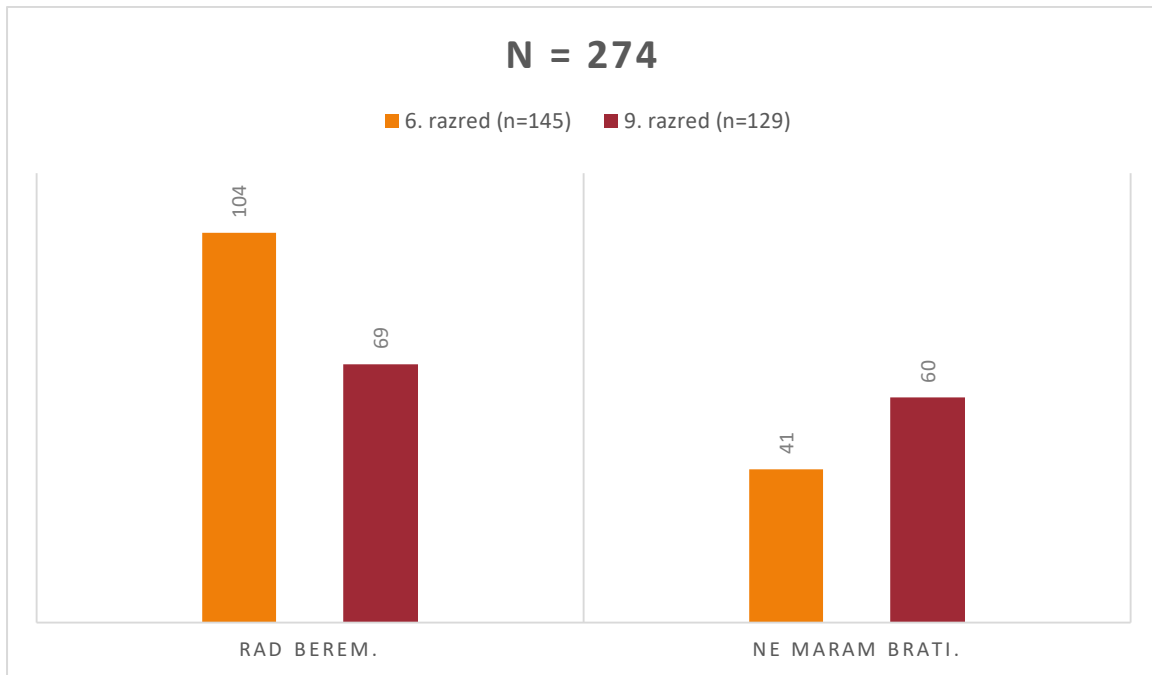
4.2.1 Ali učenci sploh radi berejo?

Grafikon 1: Ali rad bereš?

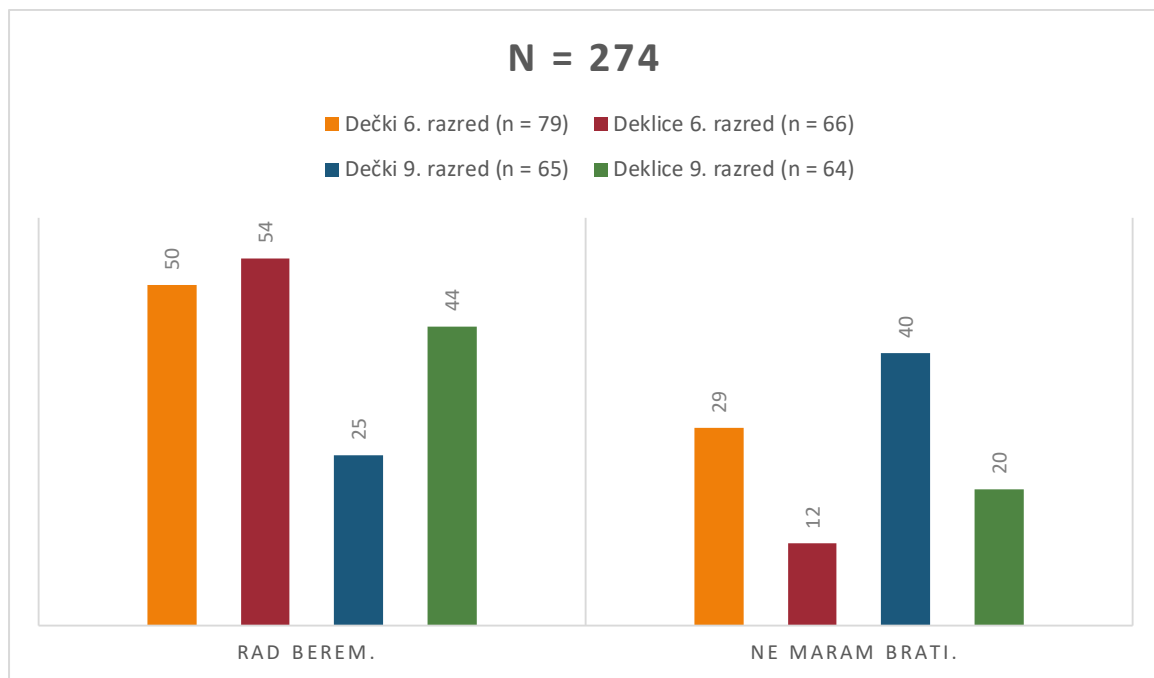
Grafikon 1 prikazuje odgovore na vprašanje, ali učenci radi berejo. Večina anketiranih, to je 173 učencev oziroma 63 %, so obkrožili, da radi berejo. 101 učenec oziroma 37 % anketiranih je izpostavilo, da ne mara brati.

Grafikon 2: Ali rad bereš? Primerjava glede na razred anketiranih

Grafikon 2 prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali učenci radi berejo, vendar je primerjava narejena po razredih (primerjani so odgovori učencev 6. in 9. razreda). 104 učenci oz. 38 % anketiranih učencev, ki obiskujejo 6. razred, je izpostavilo, da radi berejo. Le 69 učencev, to je 25 % učencev, ki obiskujejo 9. razred, je izpostavilo, da radi berejo. Manjšina učencev 6. razreda, to je 41 anketiranih oziroma 15 % je izpostavilo, da ne marajo brati, medtem ko je 60 devetošolcev, kar predstavlja 22 %, izpostavilo, da ne mara brati.

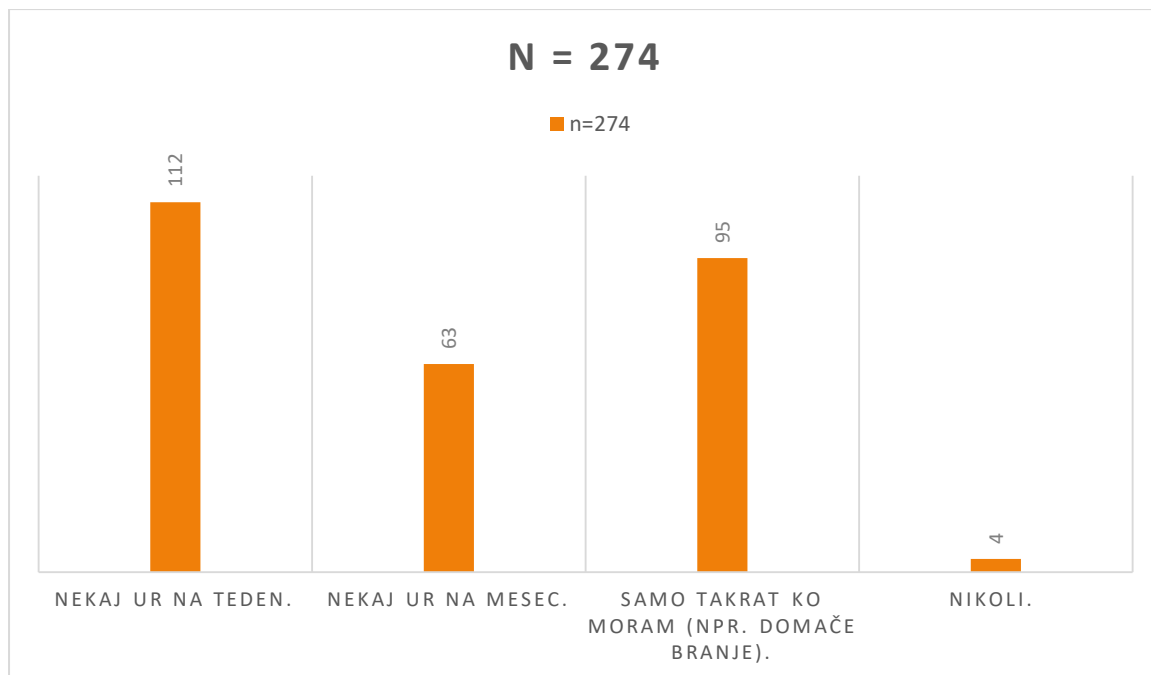
Grafikon 3: Ali rad bereš? Primerjava glede na razred in spol anketiranih

Grafikon 3 prikazuje odgovore anketiranih vprašanje, ali učenci radi berejo. Primerjava je narejena glede na razred in spol anketiranih. Da radi berejo, je izpostavilo 50 dečkov in 54 deklic 6. razreda, to je 63 % oziroma 81 %. Manjšina dečkov 9. razreda, kar je 25 anketiranih oziroma 38 % in večina deklic 9. razreda, tj. 44 učenk, kar predstavlja 68 %, prav tako radi berejo. Brati ne mara 29 dečkov (36 %) in manjšina deklic 6. razreda, to je 12 učenk oziroma 18 % ter večina dečkov 9. razreda (40 učencev oziroma 61 %) in manjšina deklic (20 učenk oziroma 31 %).

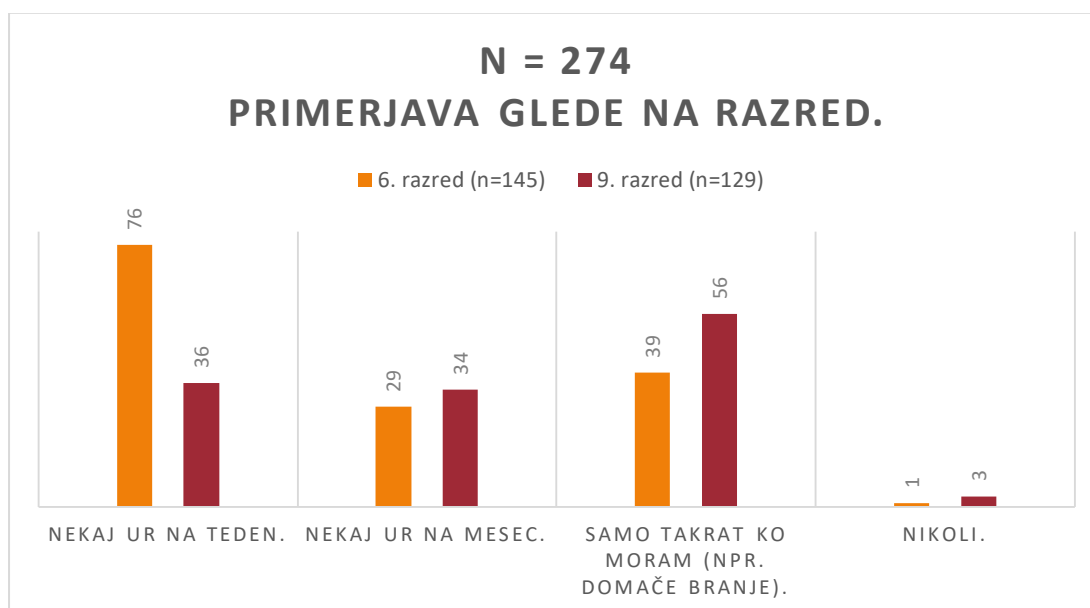
4.2.2 Pogostost branja

Grafikon 4: Kako pogosto bereš v slovenskem jeziku?

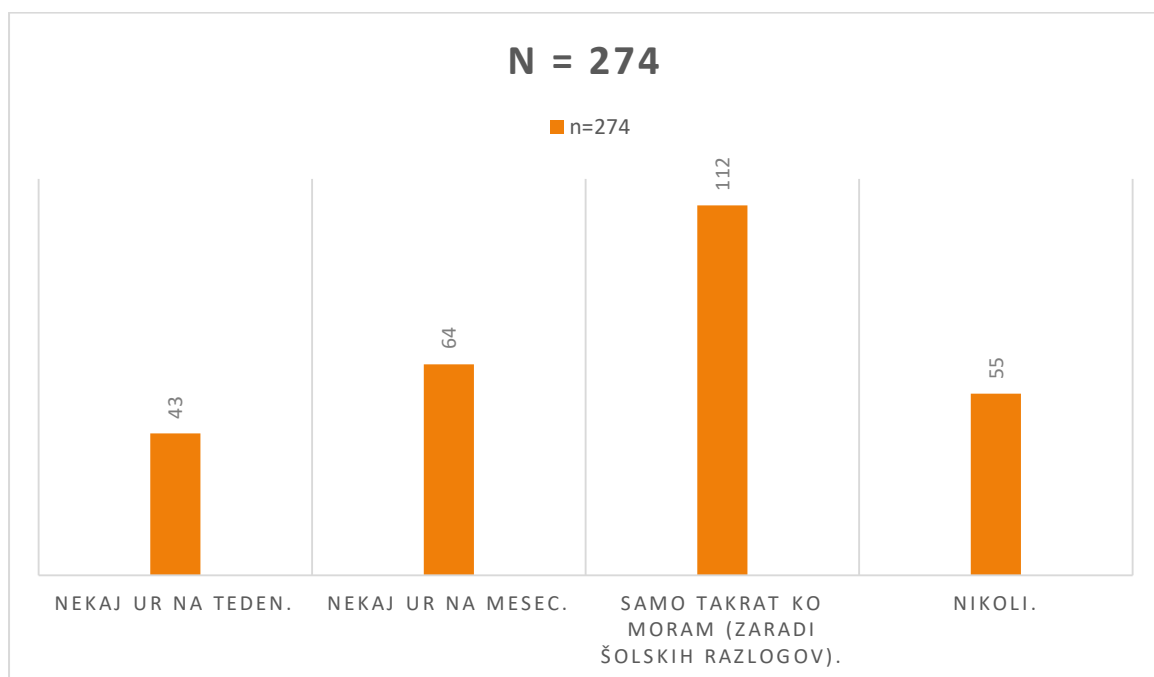
Grafikon 4 prikazuje odgovore na vprašanje o pogostosti branja v slovenskem jeziku. Večina anketiranih, to je 112 učencev oziroma 41 % je izpostavila, da bere nekaj ur na teden. 95 učencev, to je 35 % anketiranih, bere samo takrat, ko mora. Nekaj ur na mesec bere 63 učencev oziroma 23 %. Le manjšina v slovenskem jeziku ne bere nikoli (4 učenci oziroma 1 %).

Grafikon 5: Pogostost branja glede na razred anketiranih

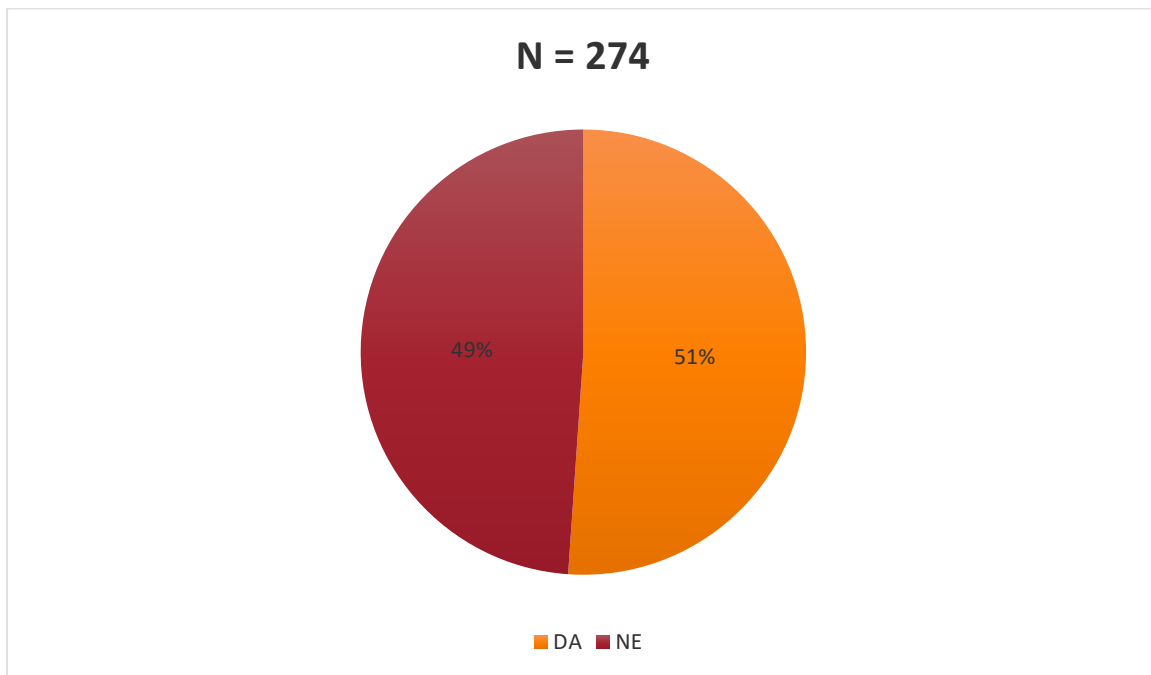
Grafikon 5 prikazuje odgovore na vprašanje o pogostosti branja v slovenskem jeziku. Primerjani so odgovori učencev 6. in 9. razreda. 76 anketiranih oziroma 52 % učencev 6. razreda bere nekaj ur na teden, medtem ko to počne le manjši delež učencev 9. razreda (36 učencev oziroma 27 %). 29 anketiranih oziroma 20 % učencev 6. razreda in 34 anketiranih oziroma 26 % učencev 9. razreda je izpostavilo, da bere nekaj ur na mesec. Samo takrat, ko mora, bere 39 učencev 6. razreda, to je 27 % in 56 učencev 9. razreda oziroma 43 %. Le 1 učenec 6. razreda in 3 učenci 9. razreda (1 %) ne berejo nikoli.

Grafikon 6: Kako pogosto bereš v angleškem jeziku?

Grafikon 6 prikazuje odgovore na vprašanje na to, kako pogosto anketirani berejo knjige v angleškem jeziku. Večina anketiranih, to je 112 učencev oziroma 41 % v angleškem jeziku bere samo takrat, ko mora. 64 anketiranih, to je 23 %, bere nekaj ur na mesec. 55 anketiranih oziroma 20 % učencev v angleškem jeziku ne bere nikoli. Le manjšina, to je 43 učencev oziroma 16 % v angleškem jeziku bere nekaj ur na teden.

Grafikon 7: Ali med počitnicami bereš več?

Grafikon 7 prikazuje odgovore na vprašanje na to, ali med počitnicami anketirani berejo več. Večina anketiranih, to je 140 učencev oziroma 51 % je izpostavila, da med počitnicami ne bere nič več. 131 učencev oziroma 49 % pa je izpostavila, da med počitnicami bere več.

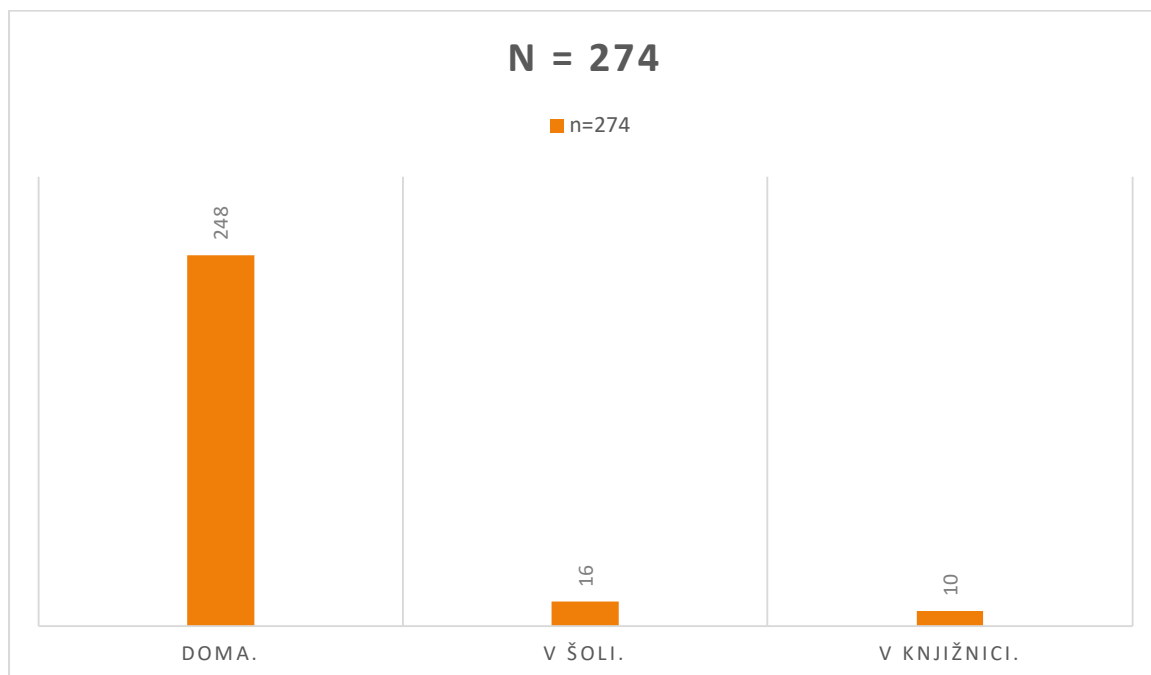
Tabela 8: Koliko več bereš med počitnicami?

Učenci, ki so izpostavili, da med počitnicami berejo več, so odgovorili, koliko več:

PROSTI ODGOVORI (n=131)
Enkrat več.
Veliko več.
Malo več.
Nekaj ur.
Vsak dan štirideset minut.
Šest knjig na mesec.
Tri do šest knjig na mesec.
Pet knjig več.
Vsak večer.
Večkrat na teden.
Pet do osem knjig več.
Eno uro več.
Vsak dan pol ure.
Dve knjigi več na mesec.
Eno knjigo več.
Ne vem.
Vsako jutro in večer.

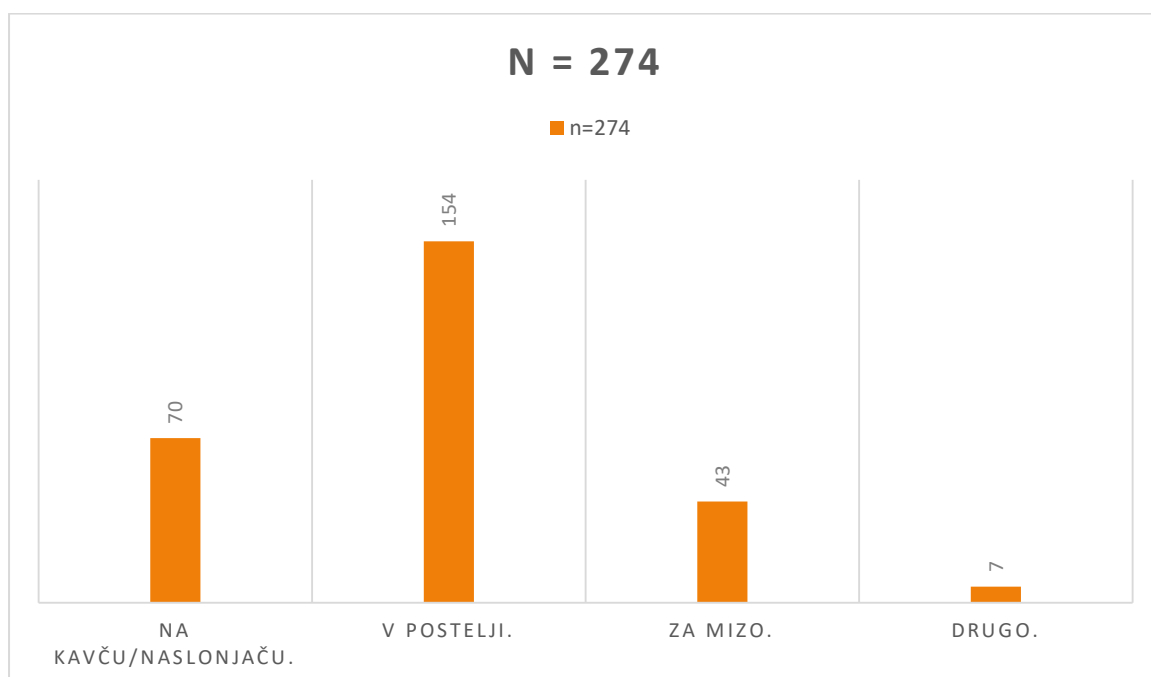
4.2.3 Kraj branja

Grafikon 7: Kje najpogosteje bereš (kraj)?

Grafikon 7 prikazuje odgovore na vprašanje na to, kje oz. na katerem kraju anketirani najpogosteje berejo. Velika večina, to je 248 osnovnošolcev oziroma 91 % je izpostavilo, da bere doma. 16 učencev, to je 6 %, bere v šoli. Le manjšina, to je 10 učencev oziroma 3 %, bere v knjižnici.

Grafikon 8: Na katerem mestu najpogosteje bereš?

Grafikon 8 prikazuje odgovore na vprašanje na to, na katerem mestu anketirani najpogosteje berejo. Večin, to je 154 anketiranih, oziroma 56 %, bere v postelji. 70 učencev, oziroma 26 % najpogosteje bere na kavču ali naslonjaču. 43 osnovnošolcev, to je 16 %, bere za mizo, 7 anketiranih (2 %) pa bere drugje.

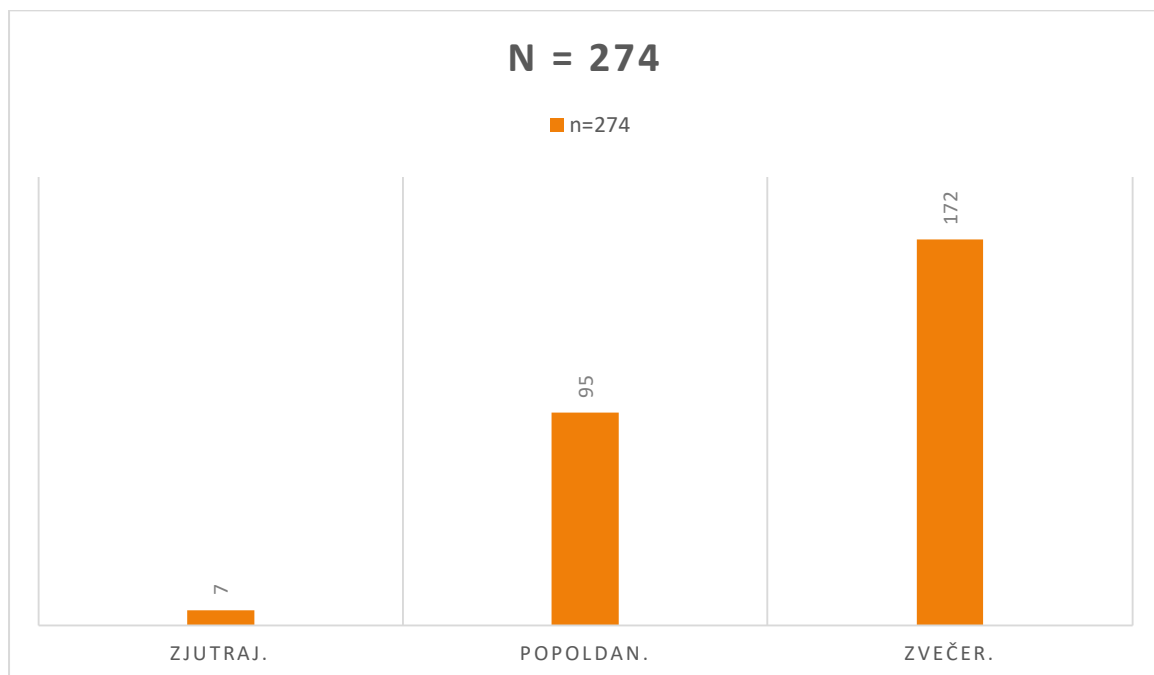
Tabela 7: Na katerem mestu najpogosteje bereš (Odgovori učencev, ki so izbrali drugo.)

PROSTI ODGOVORI
Na tleh.
Na dvorišču.
V naravi.
V mreži zunaj.
Gaming stol.
V hlevu.

Tabela 7 prikazuje odgovore anketiranih učencev, ki berejo drugje.

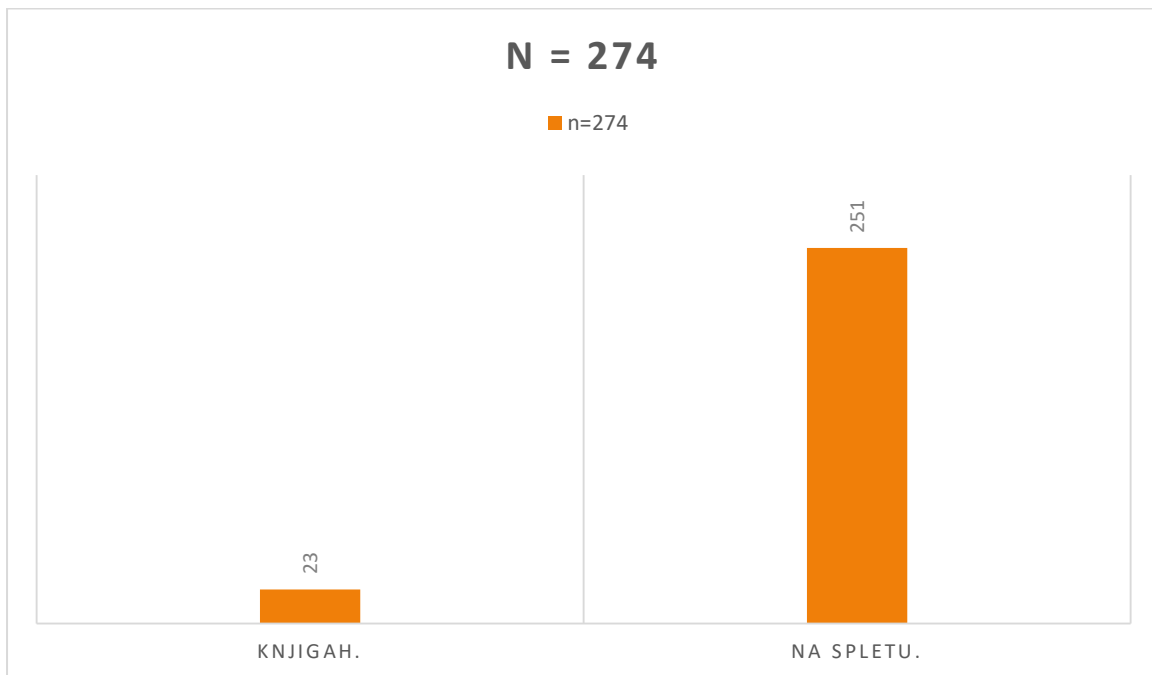
4.2.4 Čas branja in podatki

Grafikon 9: Kdaj najraje bereš?

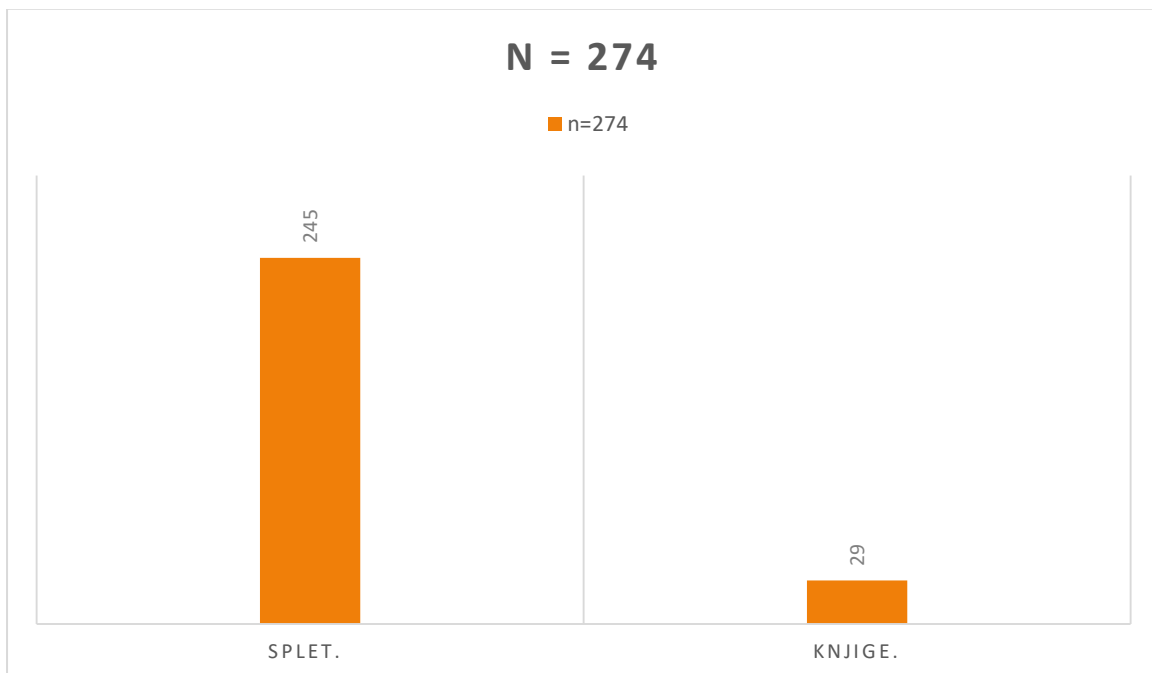
Grafikon 9 prikazuje odgovore na vprašanje na to, kdaj anketirani najraje berejo. Večina anketiranih, to je 172 učencev oziroma 63 %, bere zvečer. 95 učencev, to je 35 %, bere popoldan, le manjšina, to je 7 anketiranih (2 %), bere zjutraj.

Grafikon 10: Kje najpogosteje poiščeš podatke, ko potrebuješ informacije za šolsko delo?

Grafikon 10 prikazuje odgovore na vprašanje o iskanju podatkov za šolsko delo. Večina, to je 251 učencev oziroma 92 %, podatke poišče na spletu. Le 23 anketiranih, kar je 8 %, poišče podatke v knjigah.

Grafikon 11: Pogosteje uporabljam:

Grafikon 11 prikazuje odgovore na vprašanje na to, kaj anketirani pogosteje uporabljajo. Večina, to je 245 učencev oziroma 89 %, pogosteje uporablja splet. Le 29 anketiranih, to je zgolj 11 %, pogosteje uporabi knjige.

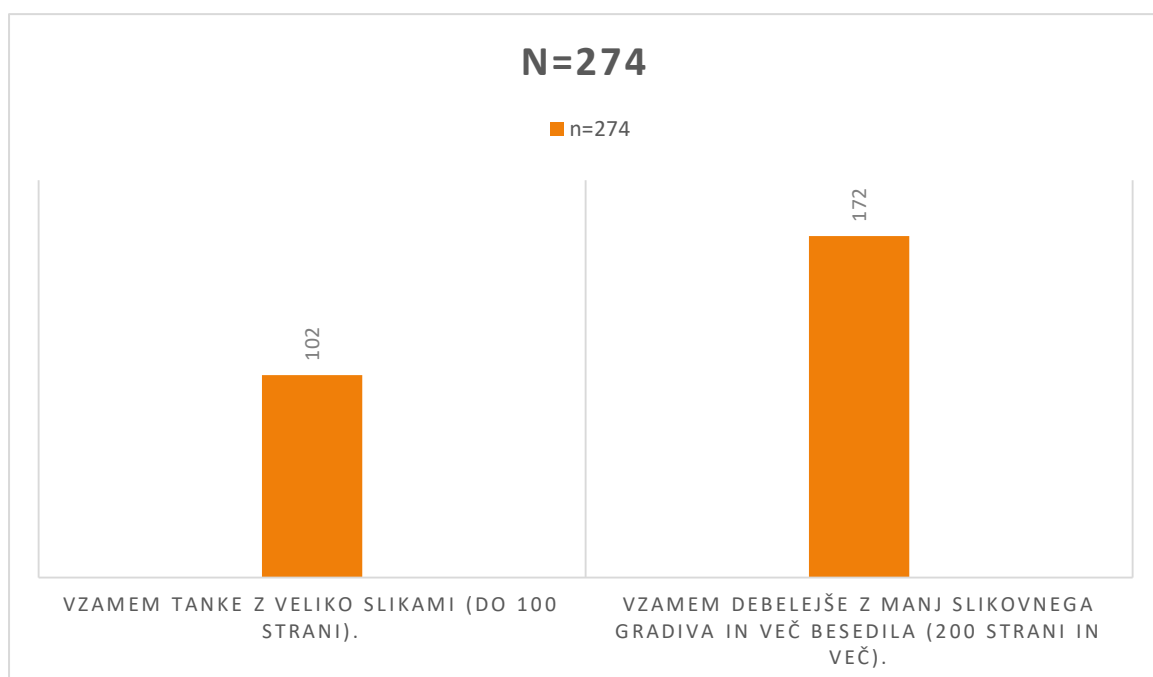
Tabela 8: Kje dobiš knjige?

ZAP. ŠT.	TRDITEV (n=353, možnih več odgovorov)	ŠTEVILO	ODSTOTEK
1.	Izposodim si jih v knjižnici ali pri sorodnikih.	262	74 %
2.	Kupijo mi jih sorodniki.	50	14 %
3.	Kupim jih.	41	12 %

Tabela 8 prikazuje odgovore na vprašanje na to, kje anketirani dobijo knjige. Možnih je bilo več odgovorov. Večina, to je 262 anketiranih oziroma 74 %, si knjige izposodi v knjižnici ali pri sorodnikih. 50 učencem, to je 14 %, jih kupijo sorodniki, 41 anketiranih (12 %) pa si knjige kupijo sami.

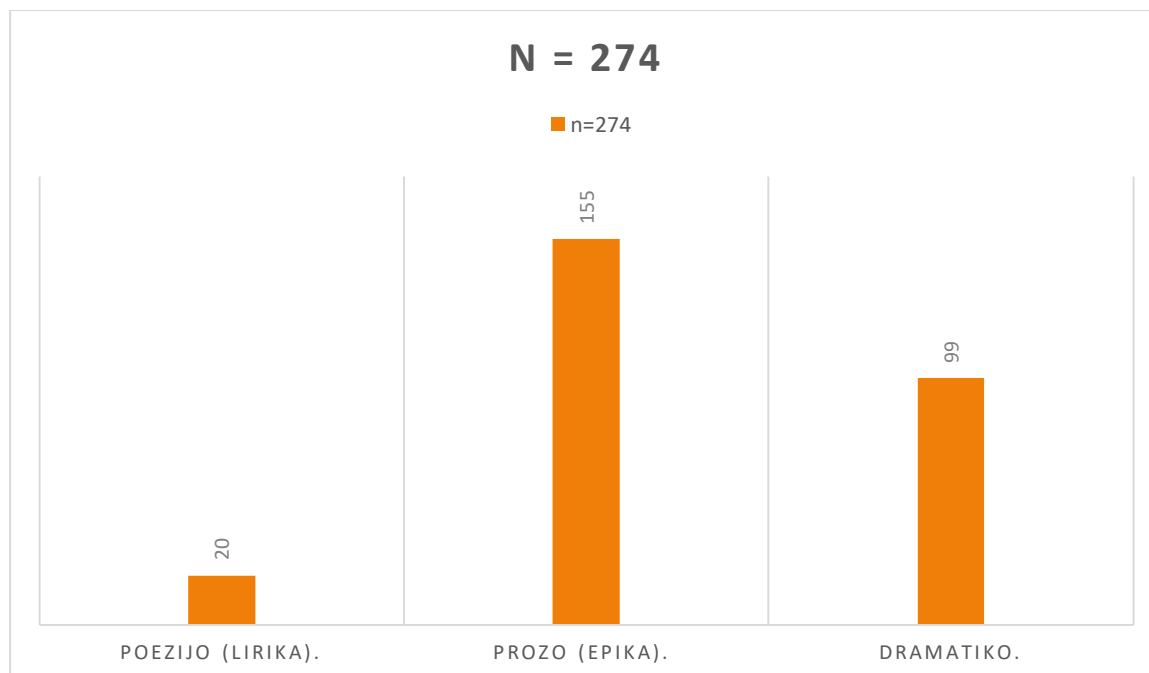
4.2.5 Kaj učenci berejo

Grafikon 12: Po katerih knjigah najraje posegaš?

Grafikon 12 prikazuje odgovore anketiranih na to, po katerih knjigah najraje posegajo. Na voljo sta bila dva podana odgovora. 172 anketiranih, to je 63 %, vzame debelejšje knjige z manj slikovnega gradiva in več besedila. 102 anketirana, to je 37 % anketiranih, vzame tanke knjige z veliko slikami.

Grafikon 13: Katero književno zvrst najraje bereš?

Grafikon 13 prikazuje odgovore anketiranih o branju najljubše književne zvrsti in vrste. 155 učencev, to je 57 %, najraje bere prozo. 99 učencev oziroma 36 %, najraje bere dramatiko. Najmanj zastopana je poezija (le 20 učencev oziroma 7 %).

Tabela 9: Kateri žanr najraje bereš?

ZAP. ŠT.	ŽANR	ŠTEVILO (n=573)	ODSTOTKI
1.	Detektivski roman	114	20
2.	Stripe	103	18
3.	Znanstvenofantastične romane	76	13
4.	Mladinska povest	69	12
5.	Drame	65	11
6.	Drugo	45	8
7.	Kratka zgodba	40	7
8.	Pravljice	36	6
9.	Pripovedke	19	3
10.	Pesniške zbirke	6	2

Tabela 9 prikazuje odgovore anketiranih na to, katere žanre najraje berejo. Možnih je bilo več odgovorov. 114 učencev, to je 20 %, najraje bere detektivski roman. 103 učenci, oziroma 18 % najraje berejo stripe, 76 učencev (13 %) znanstvenofantastične romane. Mladinsko povest najraje bere 69 anketiranih, kar je 12 %. 65 (11 %) anketiranih učencev radi prebirajo

dramo, 45 anketiranih, to je 8 %, pa najraje bere nekaj drugega, kar v anketnem vprašalniku ni bilo navedeno med možnostmi za izbiro. 40 učencev, to je 7 %, najraje bere kratke zgodbe. 36 učencev oziroma 6 % najraje bere pravljice, 19 učencev (3 %) pa pripovedke. Le manjšina oziroma 6 učencev, to sta 2 %, najraje bere pesniške zbirke.

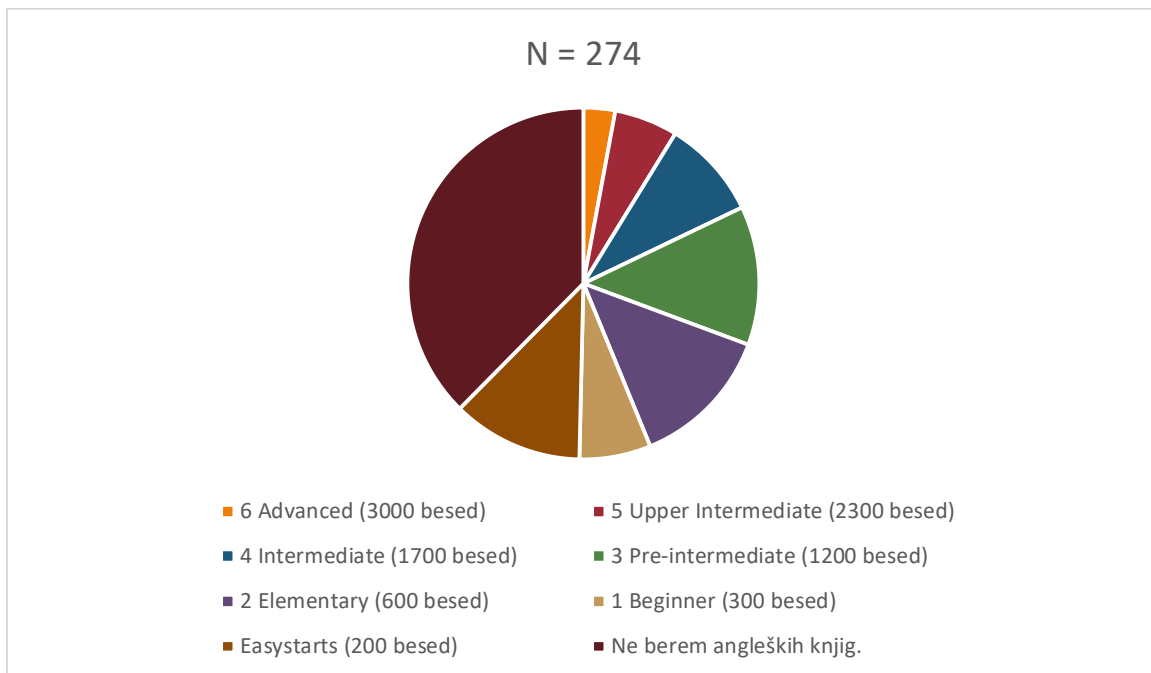
Tabela 10: Drugi odgovori anketiranih na vprašanje o izbiri žanra

ZAP. ŠT	ŽANR (n = 45)	Število
1.	Avtobiografije	4
2.	Grozljive zgodbe	7
3.	Pustolovske zgodbe	5
4.	Akcija	2
5.	Knjige, ki preučujejo vesolje	1
6.	Tragedije	1
7.	Knjige o naravi (strokovne knjige)	1
8.	Fantastične pripovedi	4
9.	Romantične pripovedi	2
10.	Zgodovinske pripovedi	2
11.	komedije	2
12.	Knjige o vampirjih	1
13.	Dnevnik	1
14.	Triler	1
15.	Kriminalne pripovedi	6
16.	Bajke in stare pravljice	1
17.	Ljubezenski in najstniški romani	2
18.	Knjige o robotiki	1
19.	Manga – japonski strip	1

Tabela 10 prikazuje druge odgovore anketiranih na to, kateri žanr berejo. Med drugimi odgovori je najbolj zastopan žanr grozljivih zgodb, takoj za njim kriminalne pripovedi, pustolovske zgodbe, avtobiografije in ostali žanri.

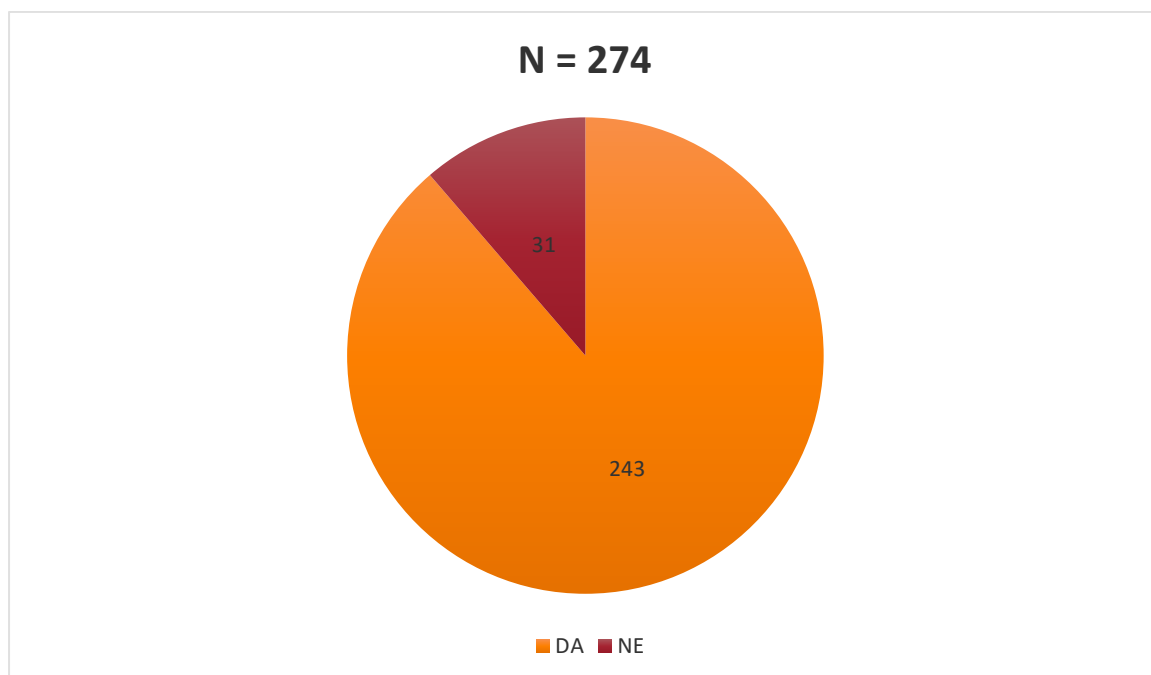
4.2.6 Branje v angleščini

Grafikon 14: lestvica zahtevnosti branja

Grafikon 14 prikazuje odgovore anketiranih na to, kako zahtevne angleške **knjige** berejo glede na Penguin Readers list. 103 učenci oziroma 38 % angleških **knjig** nikoli ne bere. Le manjšina, to je 8 učencev oziroma 3 %, berejo na šesti ravni (Advanced). Na ravni pet (Upper Intermediate) bere 16 učencev (6 %). 25 učencev, to je 9 %, bere na četrti (Intermediate), 35 učencev oziroma 13 % pa na tretji (Pre-Intermediate) ravni. 36 anketiranih, kar je 13 %, bere na drugi ravni (Elementary). Na prvi ravni (Beginner) bere 18 učencev, to je 7 %, na ravni Easystarts pa 33 anketiranih (12 %).

Grafikon 15: Ali vas v šoli (pri pouku angleščine) spodbujajo k angleškemu branju?

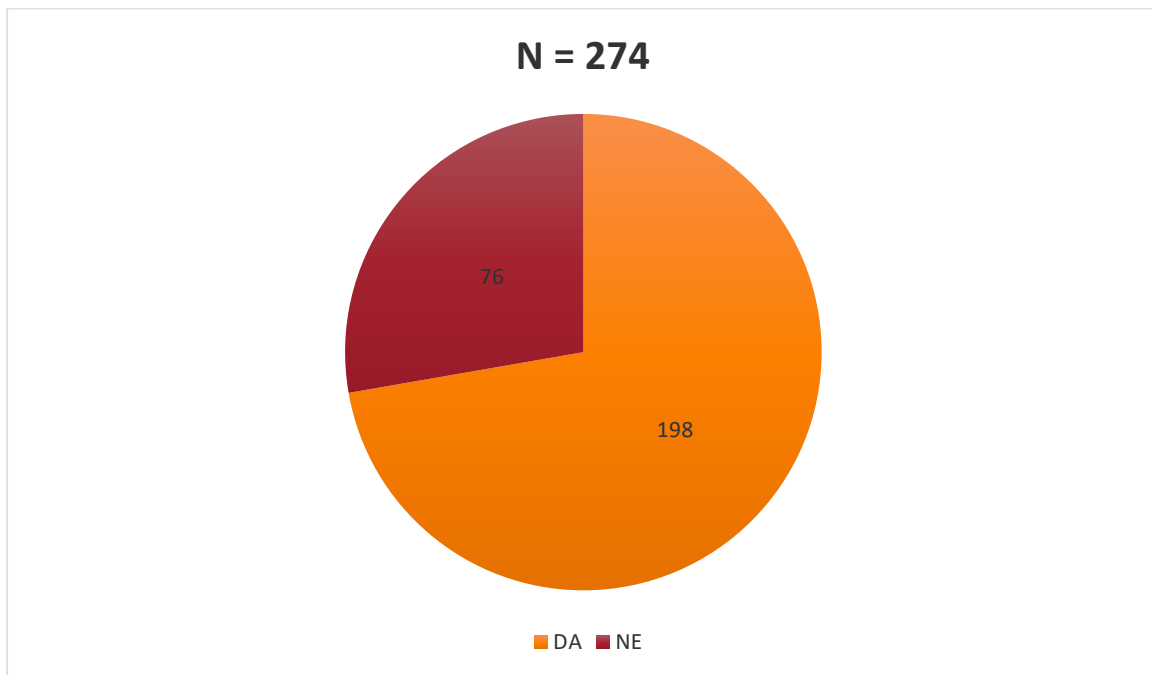
Grafikon 15 prikazuje odgovore anketiranih na to, ali anketirane v šoli pri pouku angleščine spodbujajo k angleškemu branju. Velika večina, to je 243 učencev oziroma 89 % meni, da jih v šoli spodbujajo k angleškemu branju. 31 učencev, to je 11 %, meni, da jih v šoli ne spodbujajo k angleškemu branju.

Tabela 11: Kako bi po tvojem mnenju učencem pritegnil branje v angleškem jeziku?

PROSTI ODGOVORI	Število
Z dobrimi angleškimi knjigami, ki bi jih predlagal.	4
Uveljavil bi domače branje v angleščini.	3
Z zanimivimi pravljicami.	2
Z igrkami.	1
S pomočjo staršev.	2
S slikovnim gradivom.	4
Poslušanje pravljic	3
Poslušanje zgodb z danim besedilom	1
Tako, da bi jim tudi sam prebral kakšno zanimivo zgodbo.	6
Predstavil bi jim kakšno zanimivo knjigo.	1
Kot učitelj bi jim dovolil, da bi si sami izbrali knjige/besedila za obravnavo.	1
Z zanimivejšimi vsebinami.	1
Gledali bi angleške filme, posnete po knjižnih uspešnicah.	1
Skupaj bi pisali zgodbe, knjige.	1

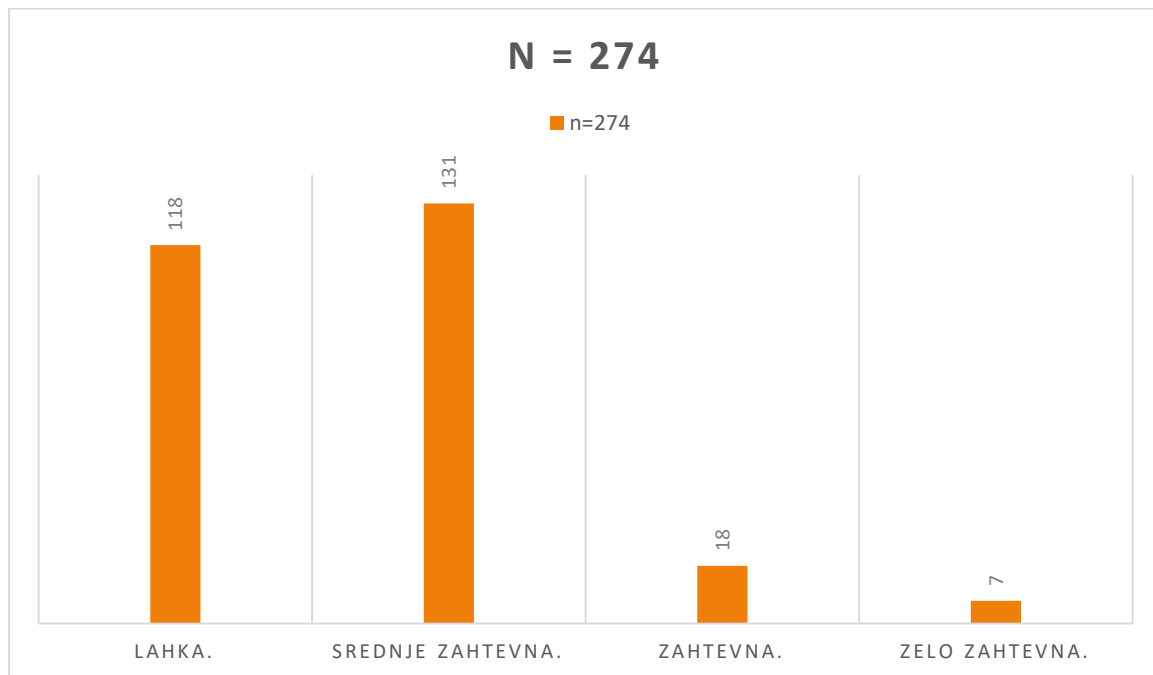
V tabeli 11 so prikazani prosti odgovori anketiranih na odprto vprašanje, kako bi učencem pritegnili branje v angleškem jeziku. Anketirani so prosto odgovarjali in izražali svoje mnenje. To nalogo na anketnem vprašalniku so reševali samo tisti, ki so pri prejšnjem vprašanju (Ali vas v šoli spodbujajo k angleškemu branju?) odgovorili z ne. Po mnenju anketiranih bi angleško branje najlažje pritegnili tako, da bi jim tudi sami prebrali kakšno zanimivo zgodbo. Ta odgovor je prevladoval, ponujeni pa so bili tudi drugi.

Grafikon 16: Ali si zadovoljen z izbiro obravnavanih besedil pri pouku angleškega jezika?

Grafikon 16 prikazuje odgovore anketiranih na to, ali so zadovoljni z izbiro obravnavanih besedil pri pouku angleškega jezika. Večina anketiranih, to je 198 učencev oziroma 72 % meni, da so zadovoljni z izbiro besedil. 76 anketiranih oziroma 28 % pa je izpostavilo, da z izbiro besedil niso zadovoljni.

Grafikon 17: Kakšna se ti zdijo obravnavana besedila pri angleščini?

Grafikon 17 prikazuje odgovore anketiranih na to, kakšna se jim zdijo obravnavana besedila pri angleščini (glede na zahtevnost). 131 učencev, to je 48 %, meni, da so besedila srednje zahtevna. 118 učencem oziroma 43 % se besedila zdijo lahka. 18 anketiranim, to je 7 %, se besedila zdijo zahtevna. Da so besedila zelo zahtevna, je izpostavila le manjšina (7 anketiranih oziroma 2 %).

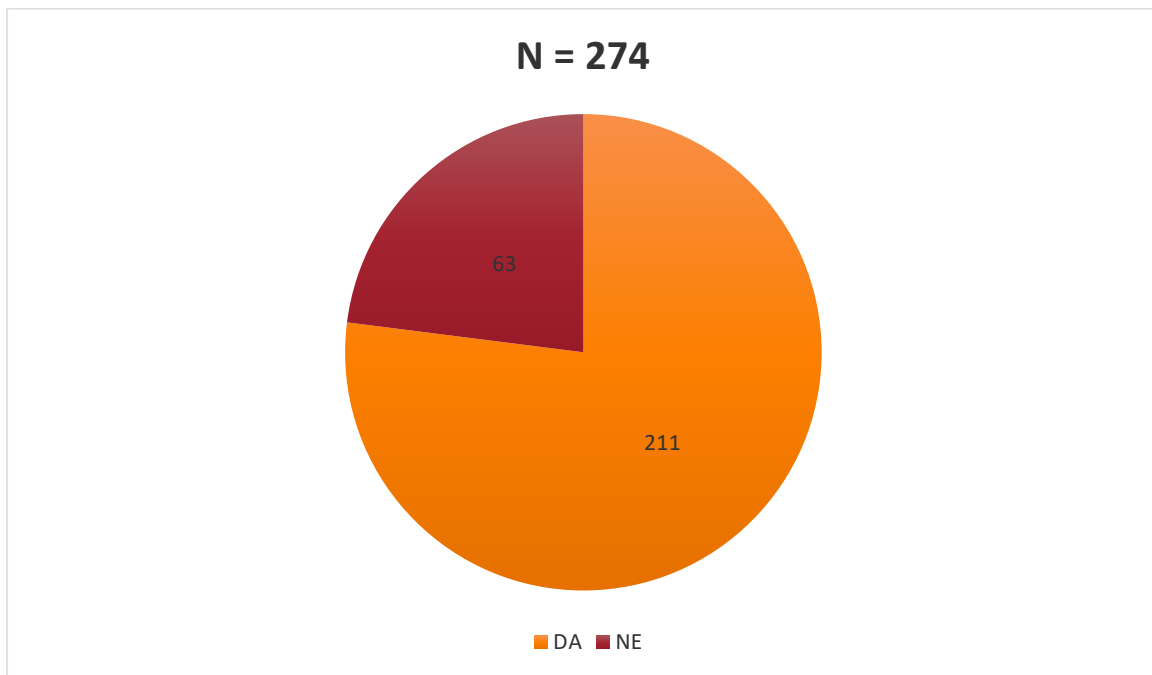
Tabela 12: Kakšne vrste besedil bi rad bral pri pouku angleškega jezika?

PROSTI ODGOVORI	Število
Fantazijska.	8
Zanimiva	3
Pustolovska	7
Zabavna, smešna, komična.	10
Pravljice	7
Kriminalke	1
Poučna besedila	7
Akcijska besedila	2
Stripe	18
Besedila o naravi.	1
Težja/zahtevnejša besedila	3
Detektivke	8
Otroška besedila	1
Romane	4
O državah	3
Detektivska besedila	1

Krajše dogodivščine	4
Takšna, ki pritegnejo pozornost.	1
Povezana z obravnavano snovjo.	1
Bolj vsebinsko polna.	1
Drama	6
Znanstvenofantastična besedila	9
Napeta besedila	1
Pripovedke	1
O znanih ljudeh	1
O počitnicah.	1
Dramatika – dramska besedila (dialog)	3
Poezija	1
Članki	2
Najstniške zgodbe	2
Realistična	1
Mladinska besedila.	3
Odlomki iz znanih knjig	1
Aktualne teme/aktualno dogajanje po svetu	3
Naravoslovne vsebine	1
(kratka) grozljiva/srhljiva besedila	2
Takšna, ki imajo veliko novega besedišča	2
Daljša	1
Ne vem	1
Romantična besedila	1
O športu	1
O živalih	1
Mange – japonske stripe	1
Brez odgovora.	137

Tabela 11 prikazuje odgovore anketiranih na odprto vprašanje, kakšne vrste besedil bi radi brali pri pouku angleškega jezika. Anketirani so prosto odgovarjali in izražali svoje mnenje. Podobne odgovore sem na koncu smiselno združil. Nekateri na vprašanje niso odgovorili, teh je bilo 137, kar je natanko 50 % (polovica anketnega vzorca). Mnenja anketiranih se precej razlikujejo. Predvsem bi radi brali stripe, zabavna, smešna in komična besedila, fantazijska in znanstvenofantastična besedila. Različne odgovore je bilo pričakovati, saj ima vsak izmed učencev svoj okus za branje.

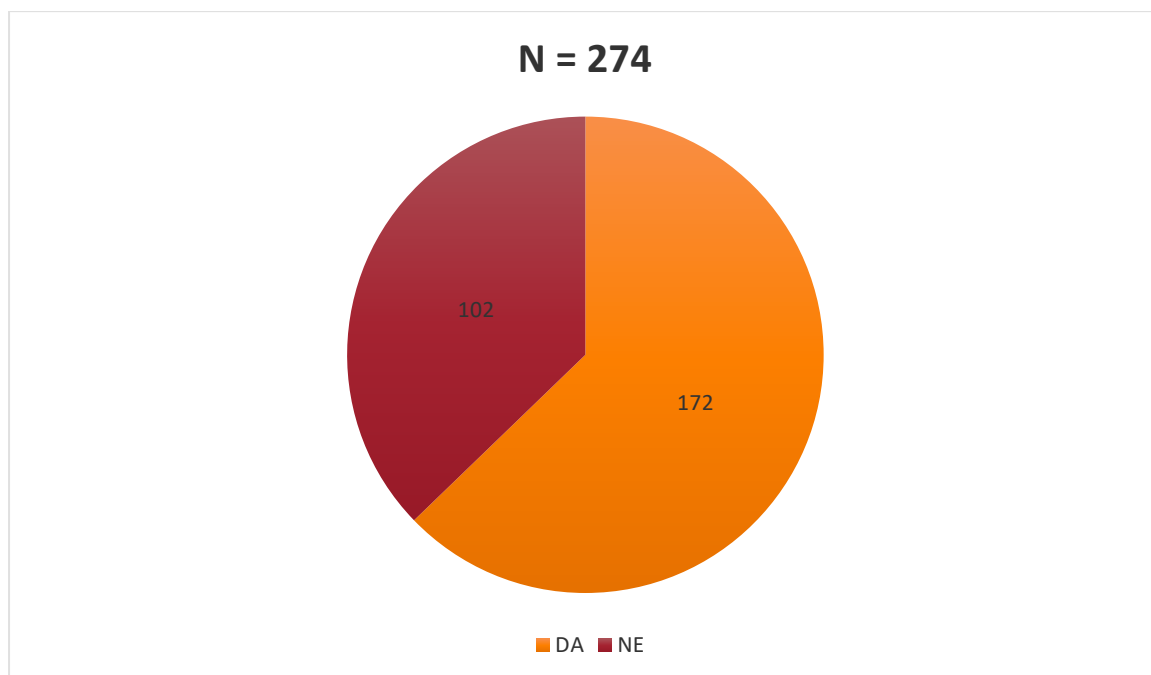
Grafikon 18: Ali bi besedila raje bral oziroma bi ti bil pouk angleščine ljubši, če bi obravnavali besedila, ki bi jih ti predlagal oz. želel?

Grafikon 18 prikazuje odgovore anketiranih na to, ali bi besedila raje brali oziroma bi jim bil pouk angleščine ljubši, če bi obravnavali besedila, ki bi jih anketirani predlagali oz. želeli. Večina anketiranih, to je 211 učencev oziroma 77 %, je izpostavilo, da bi besedila raje brali. Manjšina, to je 63 učencev oziroma 23 %, je izpostavilo, da besedil ne bi nič raje brali, če bi jih izbrali sami.

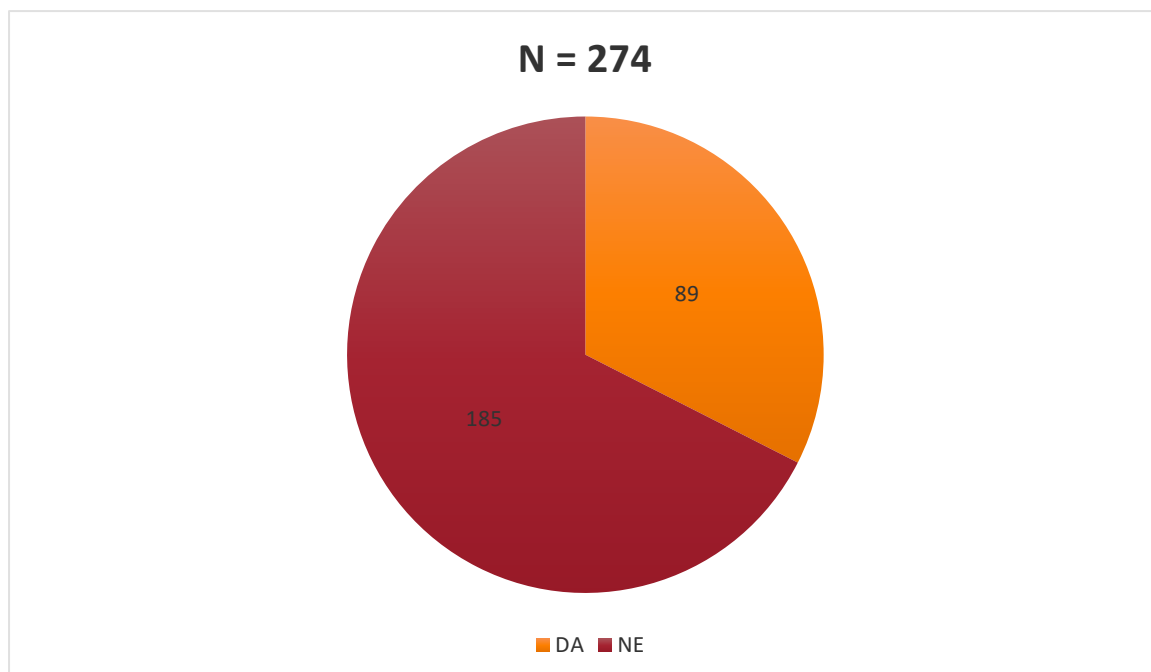
4.2.5 Bralno priznanje

Grafikon 19: Ali si v preteklem šolskem letu osvojil bralno priznanje v slovenskem jeziku?

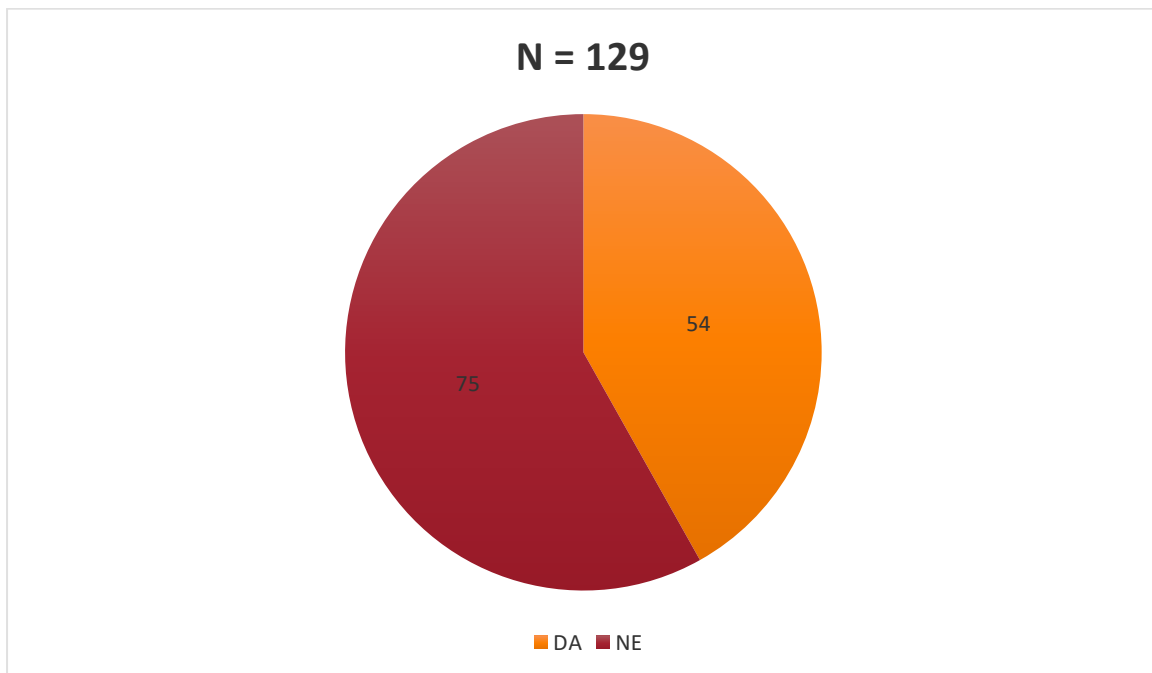
Grafikon 19 prikazuje odgovore anketiranih na to, ali so v preteklem šolskem letu osvojili bralno priznanje v slovenskem jeziku. 172 anketiranih, to je 63 %, je izpostavilo, da so osvojili bralno priznanje v slovenskem jeziku. 102 učenca oziroma 37 % anketiranih učencev je izpostavilo, da bralnega priznanja v slovenščini niso osvojili.

Grafikon 20: Ali si v preteklem šolskem letu osvojil bralno priznanje v angleškem jeziku?

Grafikon 20 prikazuje odgovore anketiranih na to, ali so v preteklem šolskem letu osvojili bralno priznanje v angleškem jeziku. Večina, to je 185 učencev oziroma 68 %, je izpostavilo, da bralnega priznanja v angleščini niso osvojili. Manjšina, to je 89 učencev oziroma 32 %, je izpostavilo, da so bralno priznanje v angleščini osvojili.

Grafikon 21: Za devetošolce: Ali boš zlati bralec?

Grafikon 21 prikazuje odgovore anketiranih **devetošolcev** na to, ali bodo zlati bralci. 75 učencev, to je 58 % je izpostavilo, da ne bodo zlati bralci. Manjši delež, to je 54 učencev oziroma 42 %, je izpostavilo, da bodo zlati bralci.

4.3 BRALNA URICA V 6. IN 9. RAZREDIH

Fotografija 3: Žan Luka Umičević med bralno učno uro

Da bi tudi sam prispeval k dvigu bralne kulture in bralnih navad, sem poskusil biti aktiven in na to vplivati. Iz tega razloga sem na III. osnovni šoli Celje v oddelku 6. razreda in 9. razreda spregovoril o branju in pripravil bralno delavnico oziroma bralno učno uro. V 6. razredu smo najprej skupaj prebrali pesem Ervina Fritza Sorodnice srake, se o njej pogovorili, skupaj rešili učni list in nato poustvarjali na temo srak. Učenci so ustvarili likovne pesmi, ilustracije in celo avtorsko pesem. V 9. razredu smo skupaj prebrali dve besedili; Skodelico kave Ivana Cankarja (odlomek) in angleško besedilo Roalda Dahla, Matilda (odlomek). Skupaj smo se pogovorili o vsebini. Učenci so ustvarili ilustracije skodelice kave z besedami iz besedila in risbe Matilde (nekaj izdelkov je priloga raziskovalni nalogi).

5 RAZPRAVA

Hipoteza 1:

Šestošolci v slovenskem jeziku berejo raje in pogosteje kot devetošolci.

Hipotezo 1 sem preveril s pomočjo podatkov, ki sem jih analiziral v grafikonih 2 in 5, ko sem pod drobnogled vzel učence, ki so izpostavili, da radi berejo oziroma ko so izpostavili pogostost branja. Njihove izpostavljene trditve sem primerjal z razredom, ki ga obiskujejo (primerjal sem šesti in deveti razred).

večina učencev 6. razreda, to so 104 anketirani oziroma 38 % je izpostavila, da berejo raje, medtem ko je trditev, da radi berejo, izpostavilo manj devetošolcev, to je 69 učencev oziroma 25 %. Največji delež učencev 6. razreda, to je 76 učencev oziroma 28 % je izpostavil, da bere nekaj ur na teden, medtem ko je največji delež učencev 9. razreda (56 učencev oziroma 20 %) izpostavil, da bere samo takrat, ko mora. V zakup je treba vzeti, da je vzorec učencev 6. razreda malce večji od vzorca učencev 9. razreda, vendar je vseeno pri devetošolcih izrazito povečano število anketiranih, ki berejo samo takrat, ko morajo. Iz teh razlogov sem **hipotezo 1 potrdil**.

Hipoteza 2:

Dečki 6. razreda berejo raje kot deklice, medtem ko deklice 9. razreda berejo raje kot dečki.

Hipotezo 2 sem preveril s pomočjo grafikona 3. Pod drobnogled sem vzel anketirane učence in jih razdelil glede na razred na spol. Iz analize je razvidno, da raje bere več deklic (54 učenk oziroma 20 %) 6. razreda kot dečkov (50 učencev oziroma 18 %), kar je v nasprotju z zastavljeno hipotezo, ki pravi, da dečki 6. razreda berejo raje kot deklice. Potrebno je poudariti, da je meja med številom dečkov in deklic večja. Večina anketiranih deklic 9. razreda, to je 44 učenk oziroma 16 %, rado bere, kar je za skoraj polovico več od števila dečkov, ki radi berejo (25 učencev oziroma 9 %). Iz teh razlogov sem **hipotezo 2 delno potrdil**.

Hipoteza 3: Učenci dandanes več posegajo po novejših knjižnih oblikah (stripi) in manj po starejših avtorjih (npr. Josip Jurčič, Ivan Cankar).

To hipotezo sem preverjal na podlagi intervjuja. Ga. Ida Kreča je pritrdila, da imajo učenci vse raje knjige s stripovskim načinom pisanja, ker so v njih pogosto vpeta različna sporočila, sličice oz. to, kar ne zahteva veliko koncentracije. Poudarila pa je tudi, da imajo otroci različne bralne interese, zato imajo v knjižnici postavljene police po starostnih stopnjah in po področjih. Tako si lahko vsak učenec izbere žanr, ki mu je všeč, tudi če presega njegove standarde. Po njenem mnenju je učencem stripovski način pisanja ljubši, ker danes otroci veliko časa preživijo na računalnikih. Poleg stripov sta v ospredju tudi fantastika in pustolovske zgodbe. Ga. Kreča je povzela, da otroci nimajo radi problematike zgodb, ki so jih brali ljudje nekaj generacij nazaj (starši, babice), kot npr. prizori iz kmečkega življenja, Josip Jurčič in podobni avtorji. Glede na njene odgovore sem **hipotezo 3 potrdil**.

Hipoteza 4:

Učenci šestega in devetega razreda bi raje posegali po angleških besedilih, če bi imeli vpliv na izbiro obravnavanih vsebin pri pouku angleščine.

Hipotezo 4 sem preveril s pomočjo grafikona 18, ki prikazuje odgovore anketiranih na vprašanje, ali bi besedila raje brali oziroma bi jim bil pouk angleščine ljubši, če bi obravnavali besedila, ki bi jih predlagali sami. Večina anketiranih, to je 211 učencev oziroma 77 % je izpostavila, da bi besedila raje brali, medtem ko je le manjšina, to je 63 učencev oziroma 23 % izpostavila, da besedil ne bi nič raje brali, če bi pri tem imeli svobodno izbiro. Iz teh razlogov sem **hipotezo 4 potrdil**.

Hipoteza 5:

Učenci šestega in devetega razreda najmanj posegajo po dramskih besedilih.

Hipotezo 5 sem preverjal na podlagi grafikona 13, ki prikazuje odgovore anketiranih o branju najljubše književne zvrsti in vrste. Rezultati raziskave so pokazali, da učenci najraje berejo prozo, kar je izpostavilo 155 učencev oziroma 57 %. 99 anketiranih, to je 36 %, najraje bere dramatiko, poezijo pa najraje bere najmanjši delež učencev, in sicer zgolj 20 anketiranih oziroma 7 %. Iz teh razlogov sem **hipotezo 5 ovrzel**.

6 SKLEPI IN ZAKLJUČEK

V teoretičnem delu raziskovalne naloge *Bralne navade in bralna kultura v slovenskem in angleškem jeziku pri učencih v 6. in 9. razredu osnovne šole* sem želel najprej opredeliti jezik kot sredstvo sporazumevanja, čeprav ta naloga ni ravno vezana na področje jezika. Kljub temu se mi zdi pomembno najprej opredeliti jezik, sporazumevanje, razvoj črk, pisave, tiska in knjig, saj je to bila prvotna pot, ki je privedla do razvoja branja, s tem pa tudi do bralnih navad. Zanimalo me je, kako se je književnost na slovenskem in angleškem ozemlju razvijala skozi čas, vse od dobe prvih zapisov (rokopisov) do današnje sodobne književnosti. Ker pa so v anketni vzorec vključeni učenci, ki se še šolajo in ne odrasli, sem se prav tako lotil osnov slovenske in angleške književne didaktike ter pod drobnogled vzel, kaj od književnosti se učenci v slovenskih osnovnih šolah pri pouku slovenskega in angleškega jezika učijo (učni načrt). V empiričnem delu sem z metodo anketiranja raziskal, kakšno je trenutno stanje med učenci na osnovnih šolah Mestne občine Celje.

Rezultati ankete na vzorcu 274 osnovnošolcev 6. in 9. razreda so razkrili, da učenci splošno radi berejo, saj je 173 učencev, kar je 63 % delež, izpostavilo, da radi berejo (101 učenec, 37% odstotni delež ne mara brati). Učenci v slovenskem jeziku berejo pogosto (večina anketiranih, to je 112 učencev oziroma 41 % je izpostavila, da bere nekaj ur na teden), v angleškem jeziku pa manj pogosto, saj je večina anketiranih (112 učencev, to je 41 %) izpostavila, da v angleškem jeziku bere samo takrat, ko mora (oziroma zaradi šolskih razlogov) ali pa v angleškem jeziku sploh ne bere, saj je to izpostavila kar petina (55 učencev oz. 20 %). Med počitnicami je večina anketiranih izpostavila, da ne berejo več, kar me je presenetilo, vendar je meja skoraj na polovici. Anketirani so izpostavili, da najpogosteje berejo doma (248 učencev, tj. 91 %) in v postelji (154 učencev, tj. 56 %). Analiza je prav tako razkrila, da anketirani učenci najraje berejo zvečer. Če potrebujejo informacije za delo, v veliki večini učenci uporabijo splet, ki ga uporabljajo tudi pogosteje kot knjige. Največ učencev si po pričakovanjih knjige izposodi v knjižnici ali pri sorodnikih.

Dobra stvar, ki nakazuje na bralno pismenost učencev celjskih osnovnih šol je ta, da večina anketiranih učencev (172 učencev, tj. 63 %) pri branju v roke vzame debelejšje knjige z manj slikovnega gradiva in več besedila. Po mojih pričakovanjih se je prav tako izkazalo, da učenci najraje berejo prozo, presenetilo pa me je, da tako velik delež učencev bere dramatiko.

Pričakoval sem, da bo več učencev bralo poezijo kot dramatiko. Največji delež učencev bere detektivske romane, zelo popularni pa so prav tako stripi in znanstvenofantastični romani. Najmanj popularne so pesniške zbirke.

Precejšen delež učencev (103 učenci oziroma 38 %) angleških knjig sploh ne bere, največji delež tistih, ki pa jih prebirajo, koleba med tistimi, ki so na zahtevnostni lestvici opredeljene kot 2 Elementary ali 3 Pre-Intermediate. Najmanjši je seveda delež tistih na zahtevnostni stopnji 6 Advanced. Anketirani menijo, da jih v šoli spodbujajo k angleškemu branju. Učencem bi branje v angleščini v večini pritegnili tako, da bi jim tudi sami prebrali kakšno zanimivo zgodbo.

Dognal sem, da so učenci zadovoljni z izbiro obravnavanih besedil pri pouku angleščine, saj je le manjšina učencev, to je 76 anketiranih oziroma 28 % izpostavilo, da niso zadovoljni z izbiro besedil.

Vsak učenec, že oseba na splošno, ima težnjo po tem, da izbere to, kar mu je všeč, kar pomeni, da ima vsak svoj okus, zato so anketirani pisali zelo različne odgovore na vprašanje o tem, kakšne vrste besedil bi pri pouku angleščine radi brali. Analiza rezultatov je smiselno pokazala, da bi učenci pouk angleščine imeli raje, če bi lahko izbirali, kaj (od besedil) bodo obravnavali, vendar je to teoretično gledano v osnovnih šolah nesmiselno, saj so skupine zelo raznolike in je v razredu potrebno upoštevati vsa mnenja, kar je praktično nemogoče.

Večina učencev je v preteklem šolskem letu osvojila bralno priznanje v slovenskem jeziku, vendar se mi rezultat zdi malce zaskrbljujoč, ker se delež tistih, ki niso osvojili bralnega priznanja, kar hitro približuje deležu tistih, ki so. Velik delež je tistih, ki bralnega priznanja v angleškem jeziku niso osvojili, kar se mi zdi logično. Sklepam, da je to posledica tega, da angleščina ni materni jezik anketiranih in da bralno priznanje angleščini zaenkrat še ni tako razširjeno kot v slovenščini. Pomembno je pa tudi dejstvo, da so učenci angleščine različno vešč in da tisti, ki jim angleščina ne leži, ne bodo opravljali bralnega priznanja.

Večina učencev devetega razreda ne bo zlatih bralcev, kar je posledica tega, da vsako leto niso osvojili bralnega priznanja. Sklepam, da se s starostjo spreminjajo tudi interesi in da morda kdo priznanja ni osvojil v nižjih razredih in je kasneje dobil interes za branje, kdo pa ga je osvojil prej in z leti interes izgubil.

Ker vem, da je ozaveščanje pomembno, sem med učenci III. osnovne šole Celje spregovoril o branju in z njimi opravil bralno delavnico ter pripomogel k dvigu bralne kulture med osnovnošolci.

7 VIRI IN LITERATURA

1. CVETEK, S. Introduction to English Language Teaching. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, 2006.
2. GOLOB, B. Žive besede. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1982.
3. JANEŽ, S. Zgodovina slovenske književnosti. Maribor: Obzorja, 1957.
4. KOS, J. Pregled slovenskega slovstva. Ljubljana: DZS, 1995.
5. LAH, A. Pregled književnosti I. Ljubljana: Rokus, 1992.
6. LAH, A. Pregled književnosti V. Ljubljana: Rokus, 1996.
7. LAH, A. Pregled književnosti II. Ljubljana: Rokus, 1998.
8. LAH, A. Pregled književnosti III. Ljubljana: Rokus, 1998.
9. PEČJAK, S. Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi. Ljubljana: znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2012.
10. PULKO, S. Didaktika slovenskega jezika in književnosti. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, 2010.
11. SANDERS, A. The Short Oxford History of English Literature. Oxford: Oxford University Press, 1994.
12. VERDEV, H. Raziskujem preteklost 6: učbenik za zgodovino v 6. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, 2016.
13. Učni načrt za pouk slovenskega jezika: program osnovna šola. Ljubljana: ZRSŠ, 2018.
14. Učni načrt za pouk angleškega jezika: program osnovna šola. Ljubljana: ZRSŠ, 2016.
15. Konferenca BRALNA PISMENOST V Sloveniji in Evropi: zbornik prispevkov. Ljubljana: zavod RS za šolstvo, 2011.
16. I-učbenik za pouk slovenskega jezika (dostop: januar 2020).

VIRI FOTOGRAFIJ

Fotografija na naslovnici. Dostopno na: <https://bit.ly/32wXsiD> (25. 2. 2020)

Fotografija 1. Dostopno na: https://fran.si/204/sla-slovenski-lingvisticni-atlas/datoteke/SLA_Karta-narecij.pdf (13. 1. 2020)

Avtorica fotografij je Dijana Žabkar.

8 PRILOGE

8.1 ANKETNI VPRAŠALNIK

ANKETNI VPRAŠALNIK

Dragi učenec/učenka!

Sem Žan Luka Umičević in pod mentorstvom prof. Dijane Žabkar raziskujem področje bralnih navad med slovenskim in angleškim jezikom. Da bi lahko prišel do pomembnih informacij, te prosim, da izpolniš anketni vprašalnik. Vprašalnik je anonimen.

Hvala za pomoč in sodelovanje.

Spol (ustrezno obkroži): moški ženski

Razred (ustrezno obkroži): 6. 9.

.....

Anketni vprašalnik obsega dva tematska sklopa: branje v slovenskem jeziku in branje v angleškem jeziku.

1. Opredeli se:

RAD BEREM	NE MARAM BRATI

2. Kako pogosto bereš knjige?

2. a: Kako pogosto bereš v slovenskem jeziku? a. nekaj ur na teden b. nekaj ur na mesec c. samo takrat, ko moram (npr. domače branje) d. nikoli	2. b: Kako pogosto bereš v angleškem jeziku? a. nekaj ur na teden b. nekaj ur na mesec c. samo takrat, ko moram (zaradi šolskih razlogov) d. nikoli

3. Ali med počitnicami bereš več?

DA	NE

3.a Če si odgovoril z DA, koliko več? _____

4. Kje najpogosteje bereš (kraj)? (Obkrožiš lahko samo EN odgovor).

- a. Doma
- b. V šoli
- c. V knjižnici

5. Na katerem mestu najpogosteje bereš? (Obkrožiš lahko samo EN odgovor).

- a. Na kavču/naslonjaču
- b. V postelji
- c. Za mizo
- d. Drugo: _____

6. Kdaj najraje bereš? (Obkrožiš lahko samo EN odgovor).

- a. Zjutraj
- b. Popoldan
- c. Zvečer

7. Ko potrebujem informacije za šolsko delo, pogosteje poiščem podatke v: (Obkroži samo EN odgovor).

- a. Knjigah
- b. Na spletu

8. Pogosteje uporabljam:

- a. Splet
- b. Knjige

9. Kje dobiš knjige? (Obkrožiš lahko VEČ odgovorov).

- a. Izposodim si jih v knjižnici ali pri sorodnikih.
- b. Kupim jih
- c. Kupijo mi jih sorodniki

10. Po katerih knjigah najraje posegaš? (Obkroži samo EN odgovor).

- a. Vzamem tanke z veliko slikami (do 100 strani)
- b. Vzamem debelejšje z manj slikovnega gradiva in več besedila (200 strani in več)

11. Katero književno zvrst najraje bereš? (Obkroži samo EN odgovor):

- a. Poezijo (lirika)
- b. Prozo (epika)
- c. Dramatiko

12. Kateri žanr najraje bereš? (Obkrožiš lahko več odgovorov).

- a. Detektivski roman
- b. Kratka zgodba
- c. Mladinska povest
- d. Pesniške zbirke
- e. Pravljice
- f. Stripe
- g. Pripovedke
- h. Drame
- i. Znanstvenofantastične romane
- j. Drugo: _____

13. Za osnovnošolce so v večini primerne knjige pod oznako Penguin readers list. Kako zahtevne knjige po tej lestvici bereš v angleščini? (Obkrožiš lahko samo EN odgovor). Če v angleškem jeziku NE BEREŠ, naloge NE rešuj.

- a. 6 Advanced (3000 besed)
- b. 5 Upper Intermediate (2300 besed)
- c. 4 Intermediate (1700 besed)
- d. 3 Pre-Intermediate (1200 besed)
- e. 2 Elementary (600 besed)
- f. 1 Beginner (300 besed)
- g. Easystarts (200 besed)

14. Ali vas v šoli (pri pouku angleščine) spodbujajo k angleškemu branju?

DA	NE

15. Če si pri prejšnji nalogi odgovoril z NE:

Kako bi po tvojem mnenju učencem pritegnil branje v angleškem jeziku? (Prosto odgovori).

16. Ali si zadovoljen z izbiro obravnavanih besedil pri pouku angleškega jezika? (Ali so ti besedila vsebinsko všeč?)

DA	NE

17. Kakšna se ti zdi zahtevnost obravnavanih besedil pri angleščini? (Obkrožiš lahko samo EN odgovor).

- a. Lahka
- b. Srednje zahtevna
- c. Zahtevna
- d. Zelo zahtevna

18. Kakšne vrste besedil bi rad bral pri pouku angleškega jezika?

19. Ali bi besedila raje bral oziroma bi ti bil pouk angleščine ljubši, če bi obravnavali besedila, ki bi jih ti predlagal oz. želel?

DA	NE

20. Ali si v preteklem šolskem letu osvojil:

Bralno priznanje v slovenskem jeziku.	Bralno priznanje v angleškem jeziku.
DA NE	DA NE

21. ZA DEVETOŠOLCE: Ali boš zlati bralec? (To pomeni, da si vsa leta osvojil bralno priznanje.)

DA	NE

8.2 LIKOVNI IZDELKI UČENCEV NA TEMO BRALNIH UČNIH UR

Srakespake

Naše sovražnice srake,
drugače imenovane SPAKE.
Srake, vedno "ustrane",
čisto drugačne kot vrane.

Ko se vrane oglašajo,
srake jim sponašajo.
Ko vrane stradajo,
srake jim kradejo.

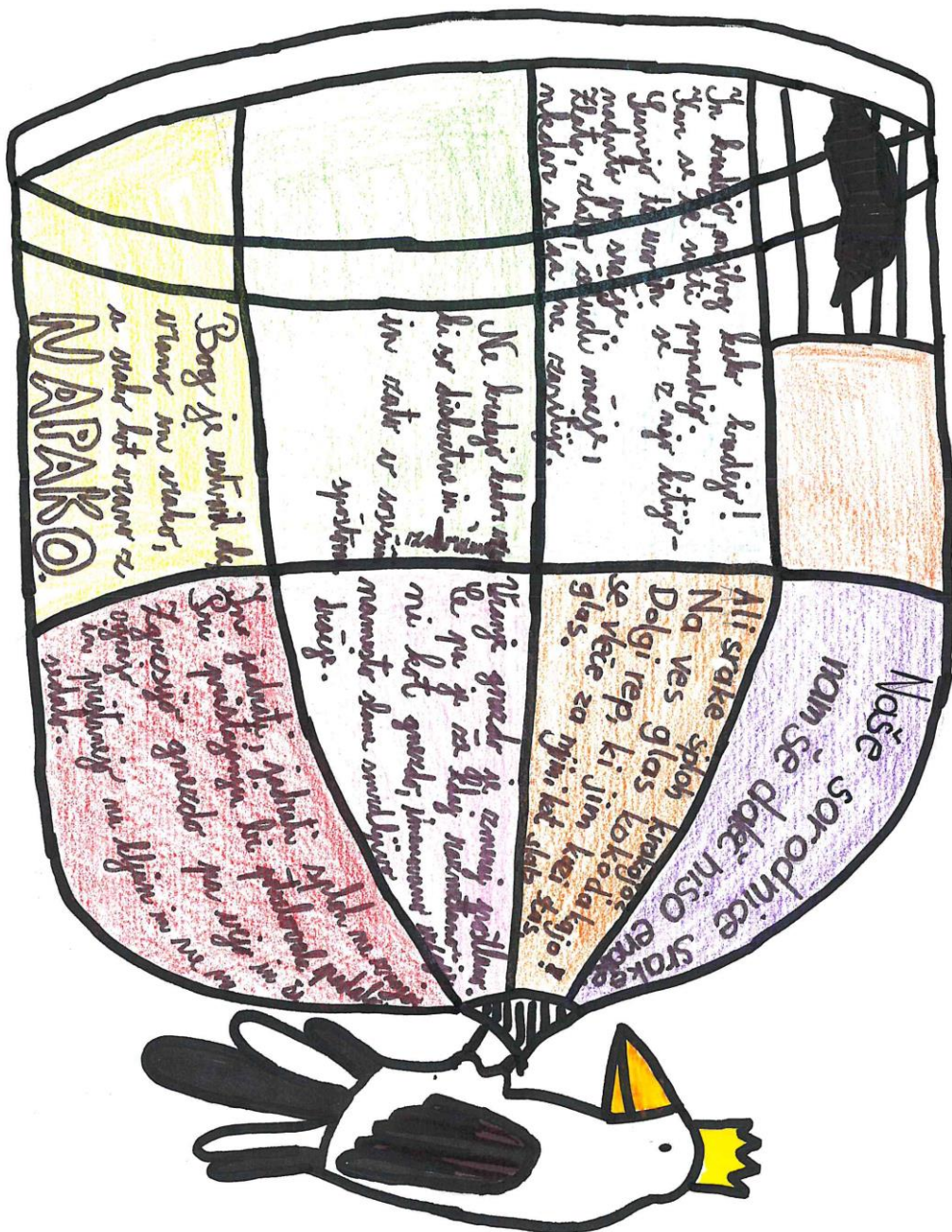
Urejene in spontane,
so vrane.
Kdo je ustvaril srako?
No, seveda, Bog z napako.

SRAKE

SPAKE

Jadranje, jadranje,
za vrane igranje,
za srake le
neuresničljive sanje.

Lukas, 6.r

Moje ljubljice, ljubljice ljubljice!
Tvoj se je sčisti popaditij.
Znanje je močan. Je iz njeg ljubljice-
modrost je svetloba močij!
Zlato, rdeča, zelena močij!
Medler se na me razsvetljuje.

Ne ljubijo ljubljice
ki se ljubljice in
in raste in raste
svetloba

Bog je ustvaril da
tvoje mo svete,
a svete let svete se
NAPAKO

Ali srake sploh kraljevo!
Na ves glas kraljevo
Dalgi rep, ki jim kaže
se večje za njih, let glas.
glas.

Naše sorodnice srake
nam se daje niso srake

Uganje greda je zemlji svetloba.
Ve pu je na glavi svetloba.
mi let greda, imenovano svetloba.
memorije doma svetloba.
svetloba.

Moje ljubljice, ljubljice ljubljice!
Tvoje ljubljice, ljubljice ljubljice!
Tvoje ljubljice, ljubljice ljubljice!
Tvoje ljubljice, ljubljice ljubljice!

Reading
is
fun!

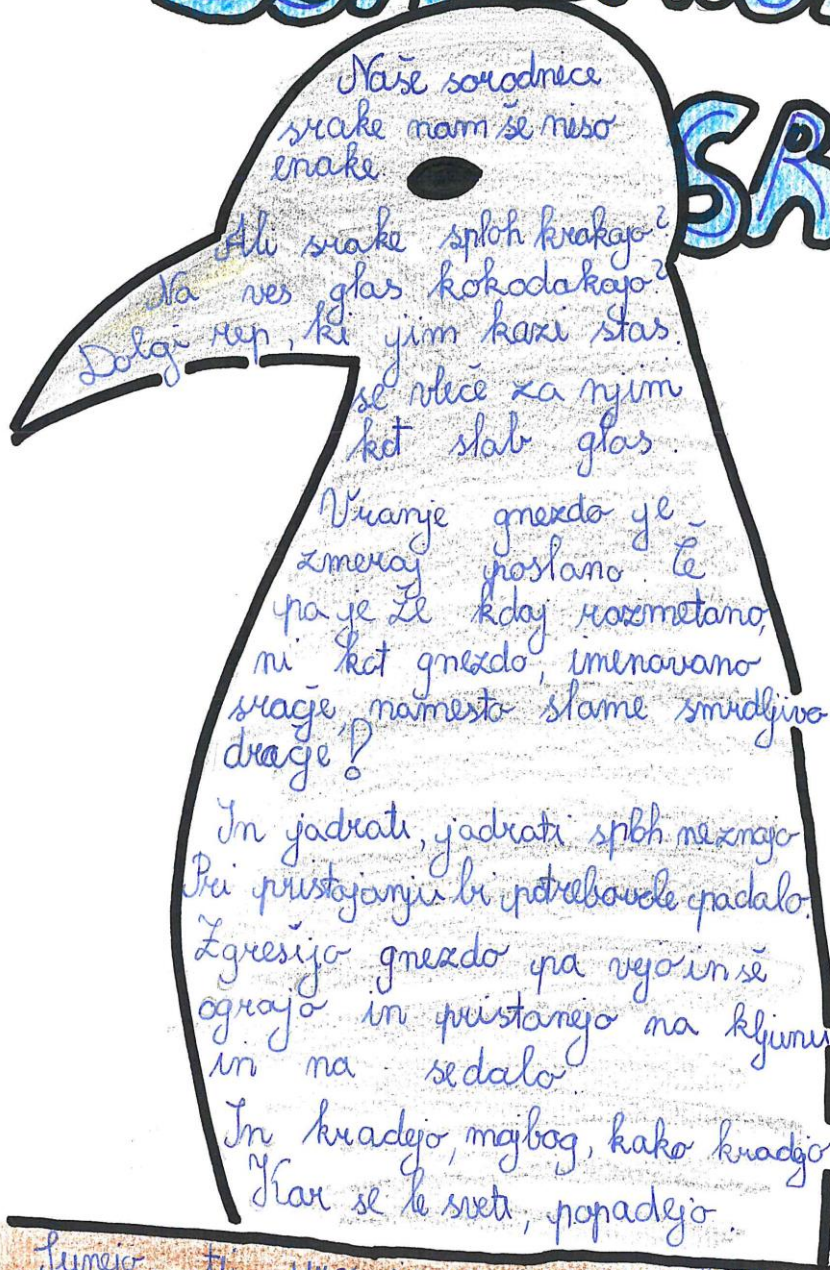

SOPONICE

SRAKE

Lunjo ti ubo in se z njo kutyjo, maduto po srače
Zlato, zlato, četudi moče, nikdar se ga ne zasitijo.

MATI,
Kave mi dajte!

ŽIVA, 9.R.

